

การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม กรณีพื้นที่ภาคเหนือ

“การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น
ไม่ได้แยกส่วนว่ามีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ
สังคม คือ การที่คนมาอยู่ร่วมกัน
เมื่อรวมกัน คือ การพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น
ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ
หรือไม่เป็นทางการก็ได้”

กลุ่มเครือข่ายป้าชุมชน

กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชน : พะเยา จังหวัดเชียงใหม่

ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ

สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม
โครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ปี 2552

การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม :
กรณีพื้นที่ภาคเหนือ
ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ

ลิขสิทธิ์ของ สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ISBN 978-616-7192-03-1

จัดพิมพ์โดย : กลุ่มการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม
สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
โทรศัพท์: 0-2306-8729, 0-2306-8860
โทรสาร: 0-2306-8862
Website: www.m-society.go.th

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรกฎาคม 2552

จำนวนหน้า : 160 หน้า

จำนวนพิมพ์ : 400 เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เดือนตุลา
204-206 ซอยวิภาวดีรังสิต 84 (กวีเหียนระวี) ถนนวิภาวดีรังสิต
แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 02-996-7392-4
โทรสาร 02-996-7395

คำนำ

การดำเนินการเพื่อการสร้างเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม นับเป็นภารกิจหลักที่ทำนายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสมอมา เป็นที่ยอมรับว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโลกในปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความรวดเร็ว ซับซ้อน จำเป็นที่หน่วยงานต้องมีการปรับตัว ปรับเปลี่ยน บทบาทให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องมีแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการกำหนด กลยุทธ์หรือยุทธวิธีการทำงานที่สามารถหนุนเสริมการทำงานร่วมกับภาคี ส่วนอื่นๆ บทบาทของรัฐส่วนกลางนอกจากจะต้องทำหน้าที่ทั้งในส่วนของการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายแล้ว ยังต้องสร้างความร่วมมืออย่างกว้างขวางในลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น (Active Participation) เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคม เพราะเชื่อว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดพลังการพัฒนาและทำให้การผลลัพธ์การทำงาน มีความยั่งยืน

บทบาทสำคัญของสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้การกำกับของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ในการการพัฒนาสวัสดิการสังคมและสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตในทุกกลุ่มเป้าหมายให้มีโอกาสเข้าถึงการคุ้มครองและสวัสดิการอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ รวมถึงส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมในลักษณะการเสริมพลัง และสร้างการมีส่วนร่วม โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

ที่ผ่านมา กิจกรรมหลักประการหนึ่งที่สำคัญมาตรฐานการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการก็คือ การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคม โดยได้จัดทำโครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการอันมีลักษณะเป็น โครงการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (ปีงบประมาณ 2552) ซึ่งลักษณะที่สำคัญของ โครงการดังกล่าวคือการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบท เรียนร่วมกันในการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการ สังคม รวมถึงเพื่อศึกษากลไกการบูรณาการด้านการพัฒนาสังคมและการจัด สวัสดิการสังคม เพื่อเป็นแนวทางการทำงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัด สวัสดิการสังคม โดยได้มีการจัดเวที “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและ สวัสดิการสังคม” ในพื้นที่ 5 ภูมิภาคทั่วประเทศไทย

ลักษณะการดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะสร้างความรู้ ภาคปฏิบัติให้เกิดขึ้นอันเป็นชุดความรู้ที่จำเป็น ใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเน้นการ สร้างชุดความรู้ใหม่ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็น การพัฒนาทุนทางสังคมและวัฒนธรรมให้กลายเป็นต้นทุนการพัฒนาสังคม (Social Capital) ที่มีจากพื้นที่ชุมชน

เวทีการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมถือเป็นการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเชิญตัวแทนพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ ที่มีการดำเนินการด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการซึ่งมีมิติการทำงาน ที่หลากหลายให้ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ มุมมอง ทักษะ ร่วมกับทีมคณะวิทยากรจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัย มหิดล โดยในท้ายที่สุดแล้วความรู้ดังกล่าวจะกลายเป็นความรู้ด้านการส่งเสริม การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมไทยอีกชุดหนึ่งที่จำเป็นต้องได้ และนำไป ปฏิบัติได้

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เล็งเห็นประโยชน์ อันมากมายของชุดความรู้ดังกล่าวซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกัน ของภาคส่วนต่างๆ ทางกระทรวงฯ จึงได้จัดทำเอกสารสรุปผลการดำเนินงาน อันเป็นการสรุปผลเกี่ยวกับเวที “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและ สวัสดิการสังคมในพื้นที่ภาคเหนือ” เมื่อวันที่ 7-8 เมษายน 2552 ณ โรงแรม พรายเดย์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้วยหวังว่าเนื้อหาในเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้ที่สนใจต่อไป

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กรกฎาคม 2552

คำปรารภ

การตอบสนองต่อความต้องการและการแก้ไขปัญหาสังคมของรัฐ ในบทบาทแห่งการเป็นรัฐสวัสดิการในสังคมปัจจุบันที่ถือว่าเป็นสังคมสมัยใหม่ นับเป็นภาระที่ท้าทายและยากยิ่งสำหรับรัฐในการจัดการ ส่งเสริม หรือการ อำนวยความสะดวกให้สังคมดำรงอยู่ด้วยความปกติสุข ทั้งนี้เพราะสังคมในปัจจุบันมีมิติ ความหลากหลายและความซับซ้อนที่ยากจะจำแนกได้อย่างชัดเจนว่าอะไรคือ ต้นเหตุหรือผลลัพธ์ของปัญหาใดปัญหาหนึ่งเพราะสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นมีความ เกี่ยวโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน บทบาทของรัฐในฐานะการเป็นรัฐสวัสดิการจึง ต้องมีการปรับตัวอย่างแยกแยะเพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้ง มีแนวทางและเครื่องมือทางสังคมใหม่ๆ เพื่อกระตุ้น สร้าง “ทุนทางสังคม” ให้เกิดขึ้นในสังคมและเป็นพลังร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

บทบาทของรัฐในฐานะรัฐสวัสดิการ หรือการจัดสวัสดิการของรัฐ ในปัจจุบัน แน่นนอนว่าหลักหินพื้นที่ต้องมีการปรับตัว ปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ ให้การดูแลด้านสวัสดิการ (Care Giver) มาสู่การเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุน ด้านสวัสดิการ (Enabler) โดยกระตุ้นส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาสังคม การจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งถือเป็นมิติการ พัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งยังเป็นการสร้างพลังร่วมใน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อระบอบการดำเนินงานของภาครัฐเพียงอย่างเดียว

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของพื้นที่ชุมชนต่างๆ ในประเทศไทยที่ได้มี การดำเนินการด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมแล้วพบว่า เป็นสิ่งที่น่า ยินดีอย่างยิ่งที่สังคมไทยถือว่ามิตินทุนทางสังคมอยู่เป็นจำนวนมากกล่าวคือพื้นที่ ชุมชนในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทยได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนา สังคมและการจัดสวัสดิการเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีและหลักประกันความมั่นคง ในความเป็นมนุษย์ต่อกลุ่มคนต่างๆ อย่างจริงจัง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็น

ไปอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สิ่งที่น่าทึ่งขึ้นในระดับ พื้นที่ทั่วประเทศไทยได้บ่งชี้ให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีส่วนร่วม ของภาคประชาชนและพื้นที่ชุมชนที่หน่วยงานภาครัฐไม่อาจปฏิเสธได้

จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจึงเป็นโจทย์สำคัญที่ทำให้ต้องขบคิดต่อไปว่าหาก การพัฒนาประเทศที่มีความหมายรวมถึงการมีส่วนร่วมในบทบาทด้านสวัสดิการ ของพื้นที่ชุมชน อันทำให้บทบาทของรัฐสวัสดิการหรือการจัดสวัสดิการโดยรัฐ มิได้หมายความว่า การจัดสวัสดิการต้องเกิดขึ้นจากรัฐส่วนกลางหรือหน่วยงาน ภาครัฐเป็นหลัก หากแต่ต้องคำนึงถึงการทำงานของพื้นที่ชุมชน แน่นนอนว่านอก จากบทบาทของรัฐในฐานะ “ผู้ให้” อาจต้องเปลี่ยนแปลงไป และต้องส่งเสริม บทบาทของพื้นที่ชุมชนและภาคประชาชนในด้านการพัฒนาสังคมและการจัด สวัสดิการให้สามารถทำงานอย่างราบรื่นและเคียงบ่าเคียงไหล่กับหน่วยงานภาค รัฐ โดยกระบวนการส่งเสริมดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เล็งเห็นถึง การเปลี่ยนแปลงและความจำเป็นดังกล่าว จึงได้มีการจัดทำโครงการส่งเสริมการ พัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ประจำปีงบประมาณ 2552 โดยมุ่งหวังให้ที่จะเสริม สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกันในการบูรณาการ กลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม รวมถึงเพื่อศึกษาการ การ บูรณาการด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเป็น แนวทางการทำงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมต่อไป

เอกสารสรุปผลการดำเนินการ “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคมในพื้นที่ภาคเหนือ” ฉบับนี้ เป็นการประมวลสรุปผลการ จัดทำเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เมื่อวันที่ 7-8 เมษายน 2552 ณ โรงแรม ฟรายเดย์ จังหวัดอุดรธานี ที่ทางสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับคณะวิทยากรจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและ มหาวิทยาลัยมหิดลได้เป็นผู้ดำเนินการให้เกิดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ระหว่างตัวแทนชุมชน ผู้แทนจากหน่วยงานราชการ และนักวิชาการ

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาสังคมไทยให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนนั้น มิได้เป็นความรับผิดชอบของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่ต้องร่วมกันคิด แสดงออกและมีปฏิบัติการร่วมกัน แต่เงื่อนไขที่สำคัญก็คือต้องมีการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคมที่จะให้ภาคส่วนต่างๆ ได้เข้ามามีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ร่วมกัน ความพยายามของสำนักมาตฐาน ในการจัดทำโครงการนี้จึงถือว่าการปรับเปลี่ยนบทบาทของรัฐสวัสดิการ ในฐานะ “ผู้ให้” มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกสนับสนุน ส่งเสริม” ให้เกิดกลไก กระบวนการพัฒนาทุนทางสังคมอย่างบูรณาการและยกระดับสมรรถนะของพื้นที่ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้แบบข้ามกลุ่ม ข้ามพื้นที่ดังปรากฏในเนื้อหาของเอกสารส่วนที่ 4

ผู้เขียนจึงหวังว่าเอกสารสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการฉบับนี้จะช่วยจุดประกายความสนใจ ของผู้อ่าน พร้อมทั้งชี้แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมให้ทันต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะ
กรกฎาคม 2552

สารบัญ

คำนำ	3
คำปรารภ	6
บทนำ	
ส่วนที่ 1 โครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ :	13
ความเป็นมา ฐานคิดและการออกแบบการดำเนินงาน	
ส่วนที่ 2 สถานการณ์ทางสังคมของพื้นที่ระดับภาค :	35
กรณีพื้นที่ภาคเหนือ	
ส่วนที่ 3 บริบทเชิงพื้นที่และข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมประชุม	55
ส่วนที่ 4 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ :	71
เวที “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม	
ส่วนที่ 5 บทสรุปและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ	83
ภาคผนวก	93
ก. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เข้าร่วมประชุม	94
ข. รายชื่อคณะทำงานและทีมวิทยากร	145
ค. กำหนดการและผู้เข้าร่วมประชุม	147

การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคม กรณีพื้นที่ภาคเหนือ

บทนำ

เอกสารสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเวที “การบูรณาการกลไกพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม : กรณีพื้นที่ภาคเหนือ” จัดทำขึ้นเพื่อประมวลสรุปภาพสถานการณ์ทางสังคมและแนวทางการพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการประชุมหารือและอภิปรายแนวทางในการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมเมื่อวันที่ วันที่ ๗-๘ เมษายน ๒๕๕๒ ณ โรงแรมฟรายเดย์ จังหวัดอุดรธานี

กิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ประจำปีงบประมาณ 2552 โดยทีมวิทยากรจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งนอกจากจะมีการดำเนินการในรูปของเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วยังได้มีการจัดทำเอกสารสรุปข้อมูลการประชุม โดยมุ่งหวังที่จะส่งมอบชุดความรู้ดังกล่าวกลับสู่พื้นที่ชุมชนและต้องการเผยแพร่ชุดความรู้ดังกล่าวไปยังหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม รวมถึงผู้สนใจทั่วไป เพื่อให้ทราบถึงลักษณะแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นอยู่ในสังคมไทย และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นต่อไปว่าควรมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอย่างไร

การนำเสนอเนื้อหาในเอกสารได้จำแนกสาระสำคัญไว้เป็นส่วนต่างๆ อันประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 โครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ : ความเป็นมาฐานคิด และการออกแบบการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ทางสังคมของพื้นที่ระดับภาค : กรณีพื้นที่ภาคเหนือ

ส่วนที่ 3 บริบทเชิงพื้นที่และข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

ส่วนที่ 4 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ : เวทีการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม

ส่วนที่ 5 บทสรุปและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ

ภาคผนวก ก. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เข้าร่วมประชุม

ข. รายชื่อคณะทำงานและทีมวิทยากร

ค. กำหนดการและรายนามผู้เข้าประชุม

โดยรายละเอียดของเนื้อหากล่าวได้ตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1

โครงการส่งเสริมการพัฒนา
สังคมเชิงบูรณาการ:
ความเป็นมา ชวนคิด
และการออกแบบการดำเนินงาน

1. ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ปีงบประมาณ 2552¹

การพัฒนาสังคมตลอดจนแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาสังคมเป็นแนวคิดที่มีรากฐานทางทฤษฎีมาอย่างยาวนานในระดับสากล สำหรับสังคมไทยได้มีการนำแนวคิดการพัฒนาสังคมมาใช้อย่างเป็นระบบในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 จากนั้นแนวคิดการพัฒนาสังคมก็ได้มีการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาวิจัย และมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมมาโดยตลอด ขณะเดียวกันการพัฒนาสังคมได้ถูกนิยามทั้งเป้าหมายและความหมายอยู่ตลอดเวลาให้เกิดความหมายใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ในเบื้องต้นแนวคิดการพัฒนาสังคมจัดเป็นกลุ่มแนวคิดที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น (change for the betterment) หรือการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (planned change) แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นคุณภาพคน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ สุขภาพกายและจิต และมีจิตคุณธรรมแล้ว ทำให้ทิศทางการพัฒนาสังคมที่เกิดขึ้นมักถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการพัฒนาสังคมว่าอะไรคือการพัฒนาสังคมที่แท้จริง เพราะสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ทำให้ตกเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ที่มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งพบว่าการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของภาครัฐที่ผ่านมายังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม

แม้ว่าในปัจจุบัน ภาพรวมด้านการพัฒนาสังคมและการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดสวัสดิการโดยชุมชน การจัดสวัสดิการในรูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น ฯลฯ อันรวมไปถึงการดำเนินการด้าน

สวัสดิการในรูปแบบต่างๆ ของทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ตลอดจนองค์กรสาธารณะประโยชน์ที่ได้ดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งในเชิงประเด็นปัญหา และเชิงพื้นที่ แต่กลไกการดำเนินงานของหน่วยงานและองค์กรดังกล่าวยังขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคม การสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวมของประเทศ ประกอบกับแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ.2551-2554) ของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ให้ทันต่อพลวัตของสังคม ข้อ 1.4 มีระบบและกลไกการบูรณาการการเข้าถึงสวัสดิการสังคม โดยมีเป้าประสงค์คือ มีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ตอบสนองต่อความมั่นคงของมนุษย์

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนากลไกการบูรณาการในการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคม ตลอดจนเพื่อให้เกิดการประสานเชื่อมโยงและบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันทั้งในเชิงนโยบาย เชิงประเด็นปัญหา และเชิงพื้นที่ อีกทั้งยังเพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม และสอดคล้องกับภารกิจ นโยบายและแผนปฏิบัติการของกระทรวงฯ สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้จัดทำ “โครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ” ในปีงบประมาณ 2552 โดยมุ่งหวังให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม อันจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนากลไกการทำงานด้านการส่งเสริมการพัฒนาสังคมให้มีทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยเหตุผลหลักที่ว่า “การพัฒนาสังคมไม่อาจดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ โดยความรับผิดชอบของเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง” โครงการนี้จึงเป็นเวที

1 ดูรายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับความเป็นมา หลักการและเหตุผลของโครงการได้ในภาคผนวก

แห่งการเรียนรู้ที่จะช่วยยกระดับการทำงาน ความรู้ความเข้าใจ และเปิดมุมมองใหม่ๆ ด้านการพัฒนาสังคมให้เกิดความหลากหลายและมีความชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ ยังหวังว่าผลจากการประชุมดังกล่าวจะเป็นใช้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนและกลไกการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาสังคม ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม

นอกจากนี้ เป้าหมายหลักของโครงการยังมุ่งเน้นการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับทักษะ ประสบการณ์ และสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันในการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม ตลอดจนการศึกษาและค้นหาแนวทางในการบูรณาการด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

กล่าวได้ว่า โครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ปี 2552 เป็นความพยายามของรัฐซึ่งดำเนินการผ่านสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่พยายามจะบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมให้สามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ซึ่งโครงการดังกล่าวพยายามที่จะพัฒนากลไกในการบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคม รวมถึงการจัดสวัสดิการสังคมให้เกิดการเชื่อมประสาน โยงใยกันทั้งในเชิงประเด็นเนื้อหา เชิงพื้นที่อันนำไปสู่บูรณาภาพแห่งการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ฐานคิดและการออกแบบโครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ

ฐานคิดในการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของโครงการนั้น มีฐานคิดในการออกแบบดังนี้

1. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลรายงานสถานการณ์ทางสังคม และข้อมูลพื้นที่ชุมชนในด้านต่างๆ โดยทางคณะวิทยากรได้จัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมในพื้นที่ภาคเหนือเพื่อเป็นข้อมูลป้อนเข้า (Input) ประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เนื้อหาในรายงานสถานการณ์ทางสังคมเป็นการกล่าวถึงภาพรวมของข้อมูลในพื้นที่ระดับภาคในประเด็นต่างๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางประชากร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ภาวะทางเศรษฐกิจ ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ และประเด็นควรพิจารณาเพื่อการพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือ

2. การพัฒนาศักยภาพ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพที่เกิดขึ้น นอกจากจะเป็นการนำเสนอข้อเขียนในรูปของบทความทางวิชาการประกอบการประชุมแล้ว ทางคณะวิทยากรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือการทำงานพัฒนาสังคมอันได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการถอดบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสังคมชุมชนผ่านการถอดบทเรียนในระดับกลุ่มย่อย นำไปสู่การสร้างข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ระดับพื้นที่ที่เจ้าของพื้นที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของตนเอง

3. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเน้นการพูดคุยอย่างพินิจพิเคราะห์ (Deliberative) และการสนทนาแบบแลกเปลี่ยน (Dialogue) เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ทั้งในประเด็นการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดการอภิปรายวงกว้างและลุ่มลึก

4. การขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนา เป็นการสร้างข้อตกลง บทสรุปเกี่ยวกับแนวทางการทำงานที่เน้นการทำงานแบบเครือข่าย (Networking) การทำงานเชิงพื้นที่ (Area-Based Collaboration) เพื่อนำไปสู่การบูรณาการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาสังคม (Social Integration) โดยการทำงานเชิงพื้นที่ถือเป็นมิติการทำงานที่สร้างความท้าทายให้กับตัวแทนผู้เข้าร่วมประชุมได้เล็งเห็นว่าความสำเร็จของการทำงานในระดับกลุ่มชุมชนควรพิจารณาให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ระดับภาคเหนือควบคู่ไปด้วยกัน

จากฐานคิดดังกล่าว คณะวิทยากรได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

1. คณะวิทยากรเน้นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การเรียนรู้จากปฏิบัติการจริง และการ บูรณาการองค์ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ออกแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคลากร/ภาคีเครือข่ายของสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อันมีหลักการสำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง การถอด

บทเรียนจากประสบการณ์ เพื่อแสวงหาแนวทาง รวมถึงการสร้างพลังการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสังคมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ คณะวิทยากรได้ใช้เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้แทนที่มีจากภาคส่วนต่างๆ ในแต่ละจังหวัด โดยมีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมตามประเด็นที่คณะผู้รับผิดชอบโครงการได้กำหนดไว้ (รายละเอียดจะนำเสนอในส่วนต่อไป)

กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบเวทีเชิงปฏิบัติการเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคม (Social Space) เพื่อให้เกิดการอภิปราย ค้นหาแนวทางและข้อสรุปในการขับเคลื่อนงานและทิศทางการพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม โดยคณะวิทยากรได้ออกแบบเวทีฯ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของพื้นที่ภาคเหนือ รวมถึงได้นำสถานการณ์ทางสังคมพื้นที่ภาคเหนือมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาถึงประเด็นการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ควบคู่ไปกับการถอดบทเรียนการทำงานในเชิงประสบการณ์และทัศนะมุมมองต่างๆ ต่อการพัฒนาสังคม โดยคาดหวังว่าการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมาของภาคีเครือข่ายผู้เข้าร่วมประชุมที่มาจากภาคส่วนต่างๆ จะทำให้เกิดการทบทวนตนเอง ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับภาคีอื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อเสนอแนวทางไปสู่เป้าหมาย และในอีกทางหนึ่งหวังจะทำให้กลุ่มแกนนำผู้เข้าร่วมประชุมสามารถนำกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับถอดบทเรียนไปใช้ในการสังเคราะห์ความรู้จากบทเรียนในงาน/โครงการที่กำลังรับผิดชอบอยู่และโครงการอื่นๆ ในโอกาสอื่นอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าถอดบทเรียนและการสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจะสามารถใช้ได้หลายประเด็นก็ตาม แต่เวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีจุดประสงค์ในการถอดบทเรียนเพื่อให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวทาง รูปแบบกลไกในการส่งเสริมการพัฒนาสังคมแบบบูรณาการ จึงได้มีการกำหนดประเด็นการถอดบทเรียนเกี่ยวกับ

1. การทบทวนและการถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการในพื้นที่
2. ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
3. แนวทางการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมแบบบูรณาการภายใต้ความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ

รายละเอียดของการถอดบทเรียนในแต่ละประเด็นได้กำหนดเป็นโครงสร้างเนื้อหากิจกรรมที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังกล่าวได้ดังนี้

● โครงสร้างเนื้อหากิจกรรม ประกอบด้วย

เนื้อหา	ระยะเวลา
ส่วนที่ 1 : ภาคทฤษฎี	
1.1 การชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ	45 นาที (10.30-11.15 น.)
1.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมพื้นที่ภาคเหนือ	45 นาที (11.15-12.00 น.)
ส่วนที่ 2 : ภาคปฏิบัติ	
2.1 การทบทวนและถอดบทเรียนการทำงาน	1 ชั่วโมง 15 นาที (13.00-14.15 น.)
2.2 การค้นหาเงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จ	1 ชั่วโมง 15 นาที (14.15-15.30 น.)
2.3 สรุปบทเรียนการเรียนรู้ร่วมกัน	1 ชั่วโมง 30 นาที (15.30-17.00 น.)
2.4 การกำหนดแนวทางกลไกการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ	4 ชั่วโมง 30 นาที (9.00-14.30 น.)

1) เนื้อหาคาทฤษฎี

ในส่วนแรกเป็นการนำเสนอเนื้อหาภาคทฤษฎีที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ความเป็นมาของโครงการฯ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของโครงการ ภาพรวมเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดขึ้นในบริบทต่างๆ ของสังคมไทย และประเด็นข้อท้าทายในการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการที่นำไปสู่การพัฒนาในระดับพื้นที่ภาค

ต่อจากนั้นเป็นการนำเสนอสถานการณ์ทางสังคมเชิงพื้นที่ในรูปของรายงานสถานการณ์ทางสังคมในประเด็น/มิติต่างๆ ที่สะท้อนเรื่องราว สภาพปัญหา ผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร และสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม (Social Life) เพื่อเป็นทุนความรู้ให้ผู้ร่วมประชุมสามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานของตนเองไปสู่การแก้ปัญหาสังคมเชิงบูรณาการภายใต้ฐานคิดและหลักการการถอดบทเรียนร่วมกัน

2) เนื้อหาคาทฤษฎีปฏิบัติ

เนื้อหาในการฝึกปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยมีลำดับขั้นตอนของการถอดบทเรียนดังต่อไปนี้

1) ขั้นการทบทวนและถอดบทเรียนการทำงาน

เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สมาชิกที่เข้าร่วมเวที ทบทวน/ทำความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายของโครงการ หรือภาพความสำเร็จของโครงการที่ต้องการบรรลุเมื่อสิ้นสุดโครงการ รวมถึงผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง โดยมีคำถามในการถอดบทเรียน ดังนี้

โจทย์ข้อที่ 1 การทบทวน/การถอดบทเรียนการทำงาน

ประเด็นการอภิปราย

- ที่มาของกลุ่มหรือกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ มีความเป็นมาอย่างไร
- อะไรคือแรงบันดาลใจหรือจุดเริ่มต้นในการดำเนินกิจกรรม
- วิธีการในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไร มีการกำหนดรูปแบบ

ขั้นตอนการบริหารจัดการอย่างไร

- ระยะเวลาดำเนินการเริ่มตั้งแต่เมื่อไร และผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นอย่างไร

2) การค้นหาเงื่อนไข/ปัจจัยความสำเร็จ

เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สมาชิกที่เข้าร่วมเวที ค้นหาปัจจัย/เงื่อนไขที่ทำให้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงแตกต่างไปจากสิ่งที่คาดหวังไว้ รวมไปถึงทบทวนถึงเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคกว่าที่ผ่านมาการดำเนินงานมีอุปสรรคอย่างไร และได้ใช้กระบวนการ วิธีการใดในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีคำถามในการถอดบทเรียน ดังนี้

โจทย์ข้อที่ 2 การค้นหาเงื่อนไข/ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน

ประเด็นการอภิปราย

- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์
- ปัจจัยเหล่านั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น จากภายในกลุ่มหรือจากการสนับสนุนจากภายนอก
- เงื่อนไขอะไรที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของกลุ่มไม่ให้ เป็นไปตามเป้าหมาย

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการการจัดสวัสดิการสังคมของภาคส่วนต่างๆ

เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สมาชิกที่เข้าร่วมเวที ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ข้ามกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากภาคีอื่นเกี่ยวกับแนวทางที่จะช่วยให้การทำงานเกิดการบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้เพิ่มเติมมากขึ้น โดยการบูรณาการงานอาจมีลักษณะของการขยายประเด็นเนื้อหา มีการขยายความร่วมมือ ขยายกิจกรรม ขยายกลุ่มเป้าหมาย เกิดความร่วมมือและภาคีเครือข่ายเพิ่มขึ้น เป็นต้น เพื่อให้เห็นตัวอย่างดีๆ ที่หลากหลาย อันนำไปสู่การประยุกต์ใช้ โดยมีคำถามในการถอดบทเรียน ดังนี้

โจทย์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการการจัดสวัสดิการสังคมของภาคส่วนต่างๆ

ประเด็นการอภิปราย

- จะทำอย่างไรที่ทำให้กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการอยู่เกิดการบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมสวัสดิการเพิ่มเติม หรือมีการขยายขอบเขตการทำงานที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
- ในการบูรณาการงานดังกล่าว ชุมชนจำเป็นต้องได้รับการหนุนเสริมอย่างไร

4) การกำหนดแนวทาง/กลไกการพัฒนาการพัฒนาระบบสังคมเชิงบูรณาการ

เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกที่เข้าร่วมเวที ได้สร้างเครือข่ายความร่วมมืออันเป็นการผสานพลังการดำเนินกิจกรรมของตนให้เกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งจะอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางที่จะช่วยประเด็นการทำงานของท่านเกิดการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ระดับภาค หรือจะมีแนวทางการทำงานร่วมกันอย่างไร มีกลไกหรือวิธีการการทำงานเชิงบูรณาการด้านการพัฒนาสังคมในระดับพื้นที่อย่างไร เพื่อร่วมกันกำหนดกลยุทธ์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ

- การกำหนดกิจกรรมควรกำหนดให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน
- การกำหนดกลยุทธ์ ไม่ควรเป็นกลยุทธ์เดิม แต่ควรเป็นกลยุทธ์ใหม่ที่สามารถแก้ไขจุดอ่อนของการดำเนินโครงการที่ผ่านมาและเสริมจุดแข็ง

โดยมีคำถามในการถอดบทเรียน ดังนี้

โจทย์ข้อที่ 4 การพัฒนากลไกการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ

ประเด็นการอภิปราย

- แนวทางการทำงานเพื่อขับเคลื่อนประเด็นเนื้อหาาร่วมกันในพื้นที่ระดับภาคควรเป็นอย่างไร หรือมีข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดแนวทางอย่างไร
- มีข้อห่วงใยใดบ้างเกี่ยวกับการบูรณาการการทำงานด้านการพัฒนาสังคมร่วมกันเป็นเครือข่ายในระดับพื้นที่

- เงื่อนไขใดที่ทำให้การบูรณาการงานร่วมกันเกิดขึ้นได้ เช่น ลักษณะการทำงาน การประสานความร่วมมือ การได้รับการสนับสนุนส่งเสริมต้องเป็นอย่างไร บทบาทของหน่วยงาน/เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องเป็นอย่างไร

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

3.1 ทบทวน และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม

การออกแบบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คณะวิทยากรได้จัดทำเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ชุมชนที่จะเข้าร่วมประชุมด้วยการทบทวนผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและลักษณะสวัสดิการสังคมที่เกิดขึ้น ผ่านเกณฑ์บ่งชี้ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการพัฒนาสังคม โดยคณะวิทยากรได้ศึกษาเชิงเอกสาร (Desk Review) ผลงานวิจัย² บทความทางวิชาการด้านการพัฒนาสังคม ผลจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวเป็นที่ยืนยันได้ว่าคำอธิบายเกี่ยวกับ “การพัฒนาสังคม” มีความแตกต่างหลากหลายไปตามจุดมุ่งหมายของผู้ดำเนินการไม่ว่าจะเป็นทั้งเป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Means) กระบวนการ (Process) หรือการขับเคลื่อนสังคม (Movement) โดยการพัฒนาสังคมได้ถูกกำหนดขึ้นตามลักษณะงานพัฒนาของพื้นที่ที่ต่างเห็นพ้องกันว่านิยามของการพัฒนาสังคมจำเป็นต้องนิยามจากภายในพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทความเป็นอยู่และเป็นนิยามความหมายที่อาจเปลี่ยนแปลงได้

2 การทบทวนงานวิจัยดังกล่าวมุ่งเน้นงานวิจัยที่ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้อุดหนุนงบประมาณให้ โดยจะสำรวจลักษณะขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการ ซึ่งทำให้เห็นมิติทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงกลุ่มเป้าหมาย และเชิงประเด็นที่มีความหลากหลาย และมีการบูรณาการเนื้อหาทั้งสามประเด็นในหลายพื้นที่

นอกจากนี้ ในส่วนของการจัดสวัสดิการพบว่า ลักษณะความหมายตลอดจนประเภทของสวัสดิการที่พื้นที่ได้ดำเนินการจริง เป็นลักษณะความหมายเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 ว่าสวัสดิการสังคมมีขอบข่ายเกี่ยวกับด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป ซึ่งข้อปรากฏพบว่ายานิยามของสวัสดิการสังคมในเชิงพื้นที่เชิงกลุ่มเป้าหมายและเชิงประเด็นนโยบายได้ขยายขอบเขตครอบคลุมไปในเรื่องการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ในข้อเท็จจริง หลายพื้นที่ได้มีการขยายแนวทางการดำเนินการเป็นเครือข่ายอนุรักษ์กลายเป็นภาคีความร่วมมือด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เครือข่ายป่าชุมชน³ การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีทั้งมีการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและการออมเพื่อจัดทำหลักประกันคุณภาพความมั่นคงในความเป็นมนุษย์ในรูปของสวัสดิการชุมชนหรืออาจเรียกว่า “สวัสดิการชาวบ้าน”⁴

3 การดำเนินงานเกี่ยวกับป่าชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากความต้องการอนุรักษ์พื้นที่ป่าในชุมชนไม่ให้มีการบุกรุก สัมปทาน หรือการใช้ประโยชน์ที่ทำให้ป่าเสื่อมโทรม แต่ต้องการให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้เพื่อให้ชาวบ้านสามารถเก็บหาหน่อไม้ เห็ดโคน น้ำผึ้ง ผักป่ามาเป็นอาหารบริโภค และเป็นรายได้เสริม โดยแนวทางการอนุรักษ์ก็คือการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าไปยังบุคคลใกล้เคียง เพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ ขณะที่การใช้สอยประโยชน์จากผลที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าถือได้ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิต ทำให้สวัสดิการที่เกิดขึ้นเป็นไปพร้อมกับมิติการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและพื้นที่ป่า

4 ความหมายของ “สวัสดิการชาวบ้าน” ในที่นี้ ให้ความหมายถึงสวัสดิการที่คนในชุมชนได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิต โดยมุมมองที่มีต่อการจัดสวัสดิการก็คือ พวกเขาเหล่านั้นมองว่ากลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมมีสวัสดิการ มีค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับอุดหนุนจากรัฐสามารถเข้าถึงสวัสดิการได้จากบทบาทหน้าที่การงานที่มีอยู่ หรือมี “สิทธิ” ในสวัสดิการ แต่ชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หาเช้ากินค่ำ ไม่ได้มีหลักประกันใดๆ หรือไม่มีสวัสดิการอะไรมารองรับ จึงจำเป็นต้องสร้างหลักประกันขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกันและกันภายในชุมชน

3.2 ประชุมคณะทำงานเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทางคณะวิทยากรและเจ้าหน้าที่ บุคลากรจากสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ร่วมกันกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติพื้นที่หรือตัวแทนผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อใช้เป็นข้อกำหนดในการคัดเลือกพื้นที่ในการประชุมเชิงปฏิบัติ โดยคำนึงถึงลักษณะพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการตามประเด็นในการคัดเลือกพื้นที่⁵

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ความเป็นธรรมทางสังคม
3. ความเสมอภาค
4. การสร้างความยั่งยืน
5. ความสามารถในการเข้าถึงความต้องการ
6. การพัฒนาศักยภาพของชุมชน
7. การส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
8. กระบวนการตัดสินใจของชุมชน
9. การแก้ปัญหาของชุมชนให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี
10. สร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

โดยในแต่ละประเด็นได้กำหนดคำอธิบายไว้ดังนี้

คำอธิบายเกณฑ์/ประเด็นในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสวัสดิการจะพิจารณาตั้งแต่การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรในท้องถิ่นและภาคประชาชน โดยเน้นกระบวนการ

5 ประเด็นการคัดเลือกพื้นที่ได้มาจากสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม (Theories of Social Development) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม (Social Policy and Welfare) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสังคมและสังคมสงเคราะห์ (Social Administration and Social Work)

มีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล ร่วมรับประโยชน์ ร่วมเป็นเจ้าของ และร่วมตรวจสอบ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มข้นถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำงานด้านการพัฒนา

2. ความเป็นธรรมทางสังคม

แนวคิดด้านความเป็นธรรมทางสังคม มุ่งเน้นการส่งเสริมโอกาสอย่างเท่าเทียม เป็นการสร้างหลักประกันที่ส่งเสริมความมั่นคงในความเป็นมนุษย์ในกลุ่มคนต่างๆ อันหมายรวมถึงแนวทางที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างไม่เบียดเบียนกัน

3. ความเสมอภาค

ในด้านความเสมอภาคเป็นไปในลักษณะของการจัดสรรสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ และตาย โดยสวัสดิการที่เกิดขึ้นเป็นการมุ่งตอบสนองความต้องการอย่างทั่วถึง ถ้วนหน้า ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งในบางพื้นที่ชุมชนได้มีการขยายขอบเขตสวัสดิการให้ครอบคลุมไปยังอีกหลายเรื่องราวหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักประกันที่สามารถดูแลชาวบ้านตามสิทธิไปตลอดชีวิต ทำให้ชาวบ้านได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ครอบคลุมและถ้วนหน้า อาทิ การศึกษา อาชีพ สุขภาพอนามัย การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ ความเสมอภาคยังพบในด้านการบริหารงานที่เน้นความเสมอภาคของสมาชิก กล่าวคือ สมาชิกมีสิทธิมีเสียงในการกำหนดแนวทางการบริหารสวัสดิการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ตลอดจนร่วมกันวางแผนในการบริหารงานสวัสดิการของชุมชนโดยมองว่าสวัสดิการของชุมชนเป็นเรื่องราวของทุกคนในชุมชน

4. การสร้างความยั่งยืน

การสร้างความยั่งยืนถูกอธิบายได้เด่นชัดในเรื่องการขยายผลการดำเนินงานของกองทุน และการส่งผ่านแนวความคิด การเปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของคนทำงานสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงการขยายผลการดำเนินงานจากภายในชุมชนให้ครอบคลุมกลุ่มต่างๆ และการขยายกองทุนไปยังภายนอกพื้นที่ใกล้เคียงให้เข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย

เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรและสวัสดิการที่มีความเข้มแข็ง โดยอาศัยกลไกภาครัฐเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสู่พื้นที่อื่น

5. ความสามารถในการเข้าถึงความต้องการและตอบสนองความต้องการของชุมชน

ความสามารถในการเข้าถึงความต้องการและตอบสนองความต้องการของชุมชนมีที่มาจากความต้องการของคนในชุมชนประกอบกับกระบวนการทำงานของคณะทำงานที่มีการค้นหาปัญหา ความต้องการที่ควรได้รับการตอบสนอง เพื่อกำหนดเป็นเรื่องราวหรือกิจกรรมต้องมีการดำเนินการช่วยเหลือผ่านกองทุนสวัสดิการ

6. การพัฒนาศักยภาพของชุมชน

การดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมที่ส่งเสริมโอกาสผ่านการกู้เงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ หากแต่ต้องการให้สมาชิกตลอดจนคณะกรรมการได้รับการส่งเสริม การพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาดูงาน การให้ความรู้โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผ่านกิจกรรมการอบรมและเข้าร่วมสัมมนา เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาชุมชน การเรียนรู้จากผู้นำที่ประสบความสำเร็จเพื่อจุดประกายความคิดและให้ชาวบ้านคิดเอง นอกจากนี้ ยังมีการกระตุ้นให้ชาวบ้านคิดเอง คิดเป็น และพยายามพัฒนากลุ่มคนรุ่นใหม่ตั้งแต่วิธีคิด การดำเนินงาน และการขยายผลให้เข้ามาร่วมงานในการบริหารกองทุน ผ่านการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ การอบรม การสัมมนาเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาชุมชน

7. การส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เด่นชัดในเรื่องการให้คุณค่ากับการเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน โดยสวัสดิการกองทุนชุมชนที่เกิดขึ้นถือเป็นผลดีผลรวมกันของคนทั้งชุมชนที่ผ่านการบริหารงานโดยตัวแทนของคนในชุมชน คุณค่าดังกล่าวเป็นคุณค่าที่สำคัญ เพราะนอกจากจะทำให้คนแต่ละที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงรู้สึกถึงคุณค่าความภาคภูมิใจในตัวเองแล้วยังก่อให้เกิดคุณค่าร่วมของผู้คนในชุมชนที่รู้สึกหวงแหนและเป็นเจ้าของ เกิดความรู้สึกสำนึกรักกองทุน อันก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชนเอง

เปิดโอกาสให้ชาวบ้านรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาเองโดยมีองค์กรภาครัฐให้การสนับสนุน

8. กระบวนการตัดสินใจของชุมชน

กระบวนการตัดสินใจของชุมชนอาจปรากฏในลักษณะการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อหาข้อตกลงร่วมและต้องได้รับความเห็นชอบจากมติที่ประชุมสมาชิก โดยถือเสียงส่วนใหญ่เป็นสำคัญผ่านการลงคะแนนเสียงภายใต้แนวคิดประชาธิปไตย กระบวนการตัดสินใจยังพบในลักษณะการพิจารณาภายใต้เงื่อนไขของกฎระเบียบที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และใช้ฐานข้อมูลในการตัดสินใจร่วมแก้ไขปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานหรือสรุปผลมิได้ตัดสินใจจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง นอกจากนี้ ยังพบว่าการกระบวนการตัดสินใจมาจากฐานคิดเรื่องการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน

9. มุ่งแก้ปัญหาของชุมชนให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี

การมุ่งแก้ปัญหาของชุมชนให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีเกิดขึ้นในลักษณะการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ครอบคลุมทั้งเชิงประเด็นโดยมีการขยายประเด็นต่างๆ ให้กลายเป็นสวัสดิการเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการดำเนินการสวัสดิการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ทั้งด้านการมุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ความยากจน ภาวะหนี้สิน เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ปลอดภัย เลิกอบายมุขและสินค้าฟุ่มเฟือย โดยปลูกฝังให้คนในชุมชนรู้จัก “การออม” ด้านสุขภาพอนามัย ส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การป้อมปรามยาเสพติด เป็นต้น ด้านการศึกษาให้ความสำคัญกับการให้ทุนการศึกษา นอกจากนี้ การมุ่งแก้ปัญหาของชุมชนให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีเชิงกลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและจัดสรรสวัสดิการแก่กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และสมาชิกที่เจ็บป่วย

10. การสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

การสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเกิดขึ้นมิติต่างๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะการเสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้ทำให้ชาวบ้านมีทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ช่วยลดภาระหนี้สิน

นอกระบบและหนี้สินในภาคครัวเรือน ทำให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของเงินและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การออมและการใช้จ่ายอย่างประหยัด เนื่องจากคนชุมชนเริ่มเรียนรู้ประโยชน์ของการ “ออม” และยังส่งผลให้ก่อให้เกิดสวัสดิการที่สามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้

ด้านสุขภาพอนามัย ชาวบ้านมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและผู้สูงอายุเจ็บป่วยน้อยลง

ด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถพลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชน ก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนจุนเจือทำให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์ดีขึ้นส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน

ด้านความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ชาวบ้านมีความเป็นอยู่คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิต เนื่องจากเกิดหลักประกันความมั่นคงของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย สมาชิกเกิดความภาคภูมิใจและอบอุ่นใจที่มีหลักประกันเมื่อยามเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต

ด้านความเข้มแข็งของชุมชน เกิดความรักใคร่สามัคคีในครอบครัวและชุมชน ทำให้เด็กมีปัญหาลดลง

ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดการพัฒนาหมู่บ้านให้พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านหันมาใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและพึ่งตนเอง นอกจากนี้ ยังเน้นให้ชาวบ้านเป็นคนเคลื่อนไหวงานของกลุ่มเอง โดยมีองค์กรภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน

ด้านอื่นๆ เช่น ผลจากการจัดตั้งกองทุนได้ขยายไปสู่การเกิดขึ้นของกองทุนอื่นๆ ในพื้นที่และกิจกรรมสวัสดิการด้านอื่น การยกระดับการศึกษาของคนในชุมชนและการเกิดแรงบันดาลใจและการจัดสวัสดิการชุมชน

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าสวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นโดยตัวมันเอง มิได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์เพียงแค่การสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพหรือเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตเท่านั้น หากแต่ผลของการดำเนินสวัสดิการได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่ถือเป็นรากฐานสำคัญของสังคม

3.3 สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่เข้าร่วมประชุมโดยเป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวกับความเป็น

มา ลักษณะกิจกรรม และผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพื้นที่ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อสรุปเป็นเอกสารประกอบการประชุมใช้สำหรับการแนะนำพื้นที่เข้าร่วมประชุม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.4 จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ 5 ภาค

ในส่วนของกิจกรรมเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ทางผู้จัดโครงการ (สมพ.) ประสานงานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการเขตในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อติดต่อไปยังชุมชนที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุม รวมถึงหน่วยงานในพื้นที่ อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการอื่น อันเป็นหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากเครือข่ายทุกภาคส่วน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

3.5 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักดังนี้

3.5.1 การชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม ในรูปของการบรรยาย การอภิปรายให้ความรู้และประสบการณ์ในการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

3.5.2 การนำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคมในระดับพื้นที่⁶ โดยมุ่งให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ

3.5.3 การถอดบทเรียนการทำงาน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการประชุม โดยกิจกรรมเวทีว่าด้วยการถอดบทเรียน นับเป็นวิธีวิทยาหนึ่งที่ได้รับการนำมาปฏิบัติในโครงการวิจัยและพัฒนาที่ดำเนินการโดยภาคส่วนต่างๆ อย่างแพร่หลาย คณะวิทยากรจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

6 เนื้อหาของรายงานสถานการณ์ทางสังคมเป็นการประมวลสรุปข้อมูลสถิติจากแหล่งต่างๆ อาทิ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงฐานข้อมูลทางสถิติ เอกสาร บทความทางวิชาการ เนื้อหาของรายงานดังกล่าวจึงเป็นการใช้ชุดข้อมูลสถิติในการอธิบายประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ โดยรายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมในกรณีพื้นที่ภาคเหนือ โดยดูเพิ่มเติมในรายงานส่วนที่ 2

รวมถึงบุคลากรของสำนักมาตฐานฯ ซึ่งรับผิดชอบโครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ตระหนักถึงความสำคัญของการถอดบทเรียนในฐานะเป็นเครื่องมือช่วยให้โครงการนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ จึงได้เลือกการถอดบทเรียนมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานและพัฒนาศักยภาพแก่ภาคีเครือข่ายของสำนักมาตฐานฯ ในการจัดประชุมปฏิบัติการครั้งนี้

ด้วยเหตุว่าเครื่องมือในการถอดบทเรียนมีอยู่หลายวิธีการ แต่ในการในการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาคีเครือข่ายได้เรียนรู้ผลการทำงานของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ได้ความรู้บทเรียนจากการปฏิบัติจริง ตลอดจนมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์ความรู้และบทเรียนนั้น เพื่อนำบทเรียนที่ได้ไปปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานของตนอย่างต่อเนื่อง จึงเลือกการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติ (After Action Review) มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ที่สำคัญของการถอดบทเรียนลักษณะนี้อยู่ที่ “การมีส่วนร่วมในการคิด-แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน” ตลอดกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ “ปัญญา” และการยอมรับในการนำไปปฏิบัติอย่างเห็นคุณค่า อันจะทำให้สิ่งที่คิดวางแผนร่วมกัน นำไปสู่การปฏิบัติจริงในทิศทางที่ดีขึ้น และเกิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างมีการออกแบบให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ มิใช่เป็นกระบวนการที่ปล่อยไปตามธรรมชาติหรือให้ผุดบังเกิด (emergence) ขึ้นเอง

สำหรับปฏิบัติการการถอดบทเรียนเริ่มจากขั้นตอนการถอดบทเรียนตามโจทย์ที่ 1-3 โดยคณะวิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีออกเป็นกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม ตามลักษณะกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ จำนวนสมาชิกกลุ่มอยู่ระหว่าง 5-6 คน โดยมีผู้อำนวยกระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) อยู่ประจำในทุกกลุ่มย่อย ส่วนในช่วงการวางแผนอนาคตหรือการกำหนดแนวทางกลไกการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ทีมวิทยากรจัดแบ่งกลุ่มใหม่เป็น 2 กลุ่มโดยใช้ประเด็นที่ผู้ร่วมเวทีสนใจหรือดำเนินการอยู่เป็นเกณฑ์การจัดกลุ่ม

ต่อจากนั้นก็จะมีการนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติของกลุ่มย่อย โดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนอภิปรายร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามกลุ่ม รวมถึงมีการตั้งข้อสังเกตต่อประเด็นสำคัญทั้งหมดโดยคณะวิทยากร

3.5.4 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อค้นหาแนวทาง วิธีการ การบูรณาการ
กลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

นอกจากการให้ความรู้เชิงวิชาการและปฏิบัติการจริงด้านการ
ถอดบทเรียน การวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมเชิงพื้นที่แล้ว คณะวิทยากร
ได้ออกแบบกิจกรรมให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบข้ามกลุ่ม โดย
เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำความรู้และประสบการณ์มาทบทวนตนเอง
และกำหนดแนวทาง วิธีการการบูรณาการการทำงานด้านการพัฒนาสังคมและ
การจัดสวัสดิการสังคมร่วมกัน เพื่อสร้างข้อสรุปในเชิงพื้นที่ในการขับเคลื่อน
การพัฒนาสังคมต่อไป

**3.6 จัดทำรายงานสรุป และสังเคราะห์ชุดองค์ความรู้ด้านการบูรณาการ
กลไกด้านการพัฒนาสังคม และการจัดสวัสดิการสังคม** เพื่อให้ผลการประชุม
ดังกล่าวอันเป็นความรู้ชุดใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านปฏิบัติการ
ทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมแบบเข้มข้น (Active Participation) ทางสำนัก
มาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะวิทยากรได้ร่วม
กันสรุปชุดความรู้ของเวทีการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
สังคมของแต่ละพื้นที่และสรุปภาพรวมของทุกเวทีทั้ง 5 ภูมิภาคในรูปของ
เอกสารเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้และส่งมอบความรู้ดังกล่าวกลับคืนพื้นที่
ชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

4. พื้นที่ดำเนินการ

การดำเนินการในพื้นที่ 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

5. กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชา
การ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม
จากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล
องค์กรบริหารส่วนตำบล) องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่ 5
ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และภาคใต้ โดยการกำหนดการจัดประชุมเป็น 5 ครั้ง จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม
พื้นที่ละ 60 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผู้เข้าประชุมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้รับองค์ความรู้และ
ประสบการณ์ในการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการ
สังคม 6.2 ได้แนวทางในการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและการจัด
สวัสดิการสังคมผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบข้ามพื้นที่

6.3 กลไกการดำเนินงานด้านพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม
ทุกภาคส่วนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัด
สวัสดิการสังคมได้อย่างเป็นระบบในรูปของเอกสารทางวิชาการว่าด้วยชุด
องค์ความรู้ด้านการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการ
สังคม

ส่วนที่ 2

สถานการณ์ทางสังคมของ
พื้นที่ระดับภาค :
กรณีพื้นที่ภาคเหนือ

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดทำโครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการในปีงบประมาณ 2552 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมให้สามารถเข้าถึงประชาชนในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความเชื่อมโยงประสาน ทั้งเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น อันนำไปสู่บูรณาภาพแห่งการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้โครงการดังกล่าวเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดทางสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับทางคณะวิทยากรได้จัดทำเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ขึ้น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกำหนดแนวทาง และกลไกในการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ภาคเหนือ

การนำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับพื้นที่ภาคเหนือมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้า (Input) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการหารือ วางแผน และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการทำงาน ตลอดจนขยายมิติของงานด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมในระดับภาคให้พร้อมรับกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การนำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคมเป็นผลการศึกษาจากเอกสารที่มีการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งความมุ่งหมายของคณะวิทยากรประการหนึ่งในการนำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคมคือการชี้ให้เห็นถึงมิติด้านการพัฒนาสังคมที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเนื้อหาทั้งเชิงประเด็นและกลุ่มเป้าหมาย โดยเนื้อหาของรายงานเป็นเพียงข้อเท็จจริงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือเพื่อใช้เป็นเนื้อหาประกอบการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม” ภายใต้บริบทพื้นที่ภาคเหนือ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะพื้นที่ภาคเหนือ

ภาคเหนือมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำหลายสายที่สำคัญ ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับมีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่าและประเทศลาว ทำให้ระบบเศรษฐกิจในภาคเหนือจึงมีความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการค้าขายแดนที่คั่งคั่งตัว และก่อให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ในพื้นที่ ดังจะอธิบายตามกลุ่มพื้นที่ดังนี้

- **กลุ่มที่ 1** ภาคเหนือตอนบน (ครอบคลุมจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน) เนื่องจากบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนเป็นจุดกำเนิดแม่น้ำหลายสาย อาทิเช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ที่ต่างก็เป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลมาบรรจบลงเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา นับว่าเป็นบริเวณที่มีศักยภาพทางการเกษตรสูง โดยบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำทั้ง 4 นั้น เป็นดินตะกอนน้ำพา จึงเหมาะที่จะทำนา ทำไร่ ทำสวน ส่วนบริเวณที่อยู่บนเขาก็จะสามารถปลูกพืชเมืองหนาว เช่น ลำไย ลิ้นจี่ สตรอเบอร์รี่ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังสามารถทำฟาร์มสัตว์เลี้ยงในเขตที่ราบระหว่างภูเขาได้อีกด้วย พื้นที่บริเวณภาคเหนือตอนบนยังมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ ทั้งแร่ดีบุก แร่พลวง แร่สังกะสี แร่แบรต์ และถ่านหินลิกไนต์จึงทำให้ภาคเหนือตอนบนมีการทำเหมืองแร่เป็นจำนวนมาก พื้นที่บริเวณนี้มีบางส่วนที่ติดกับชายแดนพม่าและลาว ทำให้มีการค้าขายแลกเปลี่ยนกันอย่างกว้างขวาง รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติมากมายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบน

- **กลุ่มที่ 2** ภาคเหนือตอนล่าง (ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิจิตร เพชรบูรณ์ ตาก และกำแพงเพชร) ลักษณะที่ดินบริเวณที่ราบภาคเหนือตอนล่างมีปัญหาเรื่องดินดานและดินทราย ซึ่งเมื่อถึงฤดูแล้งน้ำในดินจะแห้ง ทำให้ดินจับตัวกันแข็งทันทึ แต่ในบริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน จะสามารถปลูกพืชได้ ด้วยเหตุนี้เอง บริเวณภาคเหนือตอนล่างจึงมีการสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ เขื่อนที่สำคัญในบริเวณนี้คือ เขื่อนสิริกิติ์ จ.อุตรดิตถ์ อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนแถบนี้คือ การทำนา ทำไร่

2. การพัฒนาและบริบทการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาของภาคเหนือ ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจของภาคเหนือมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศค่อนข้างน้อย เนื่องจากมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจตลอดจนรายได้ครัวเรือนต่ำเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ดังรายละเอียด

- **ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัว (GRP per capita)** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่า ปี 2550 ทุกภาคมีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวเพิ่มขึ้นจากปี 2549 โดยภาคเหนือ เพิ่มขึ้น 5,174 บาท กรุงเทพฯ และปริมณฑลเพิ่มขึ้น 17,711 บาท ภาคใต้เพิ่มขึ้น 3,097 บาท ภาคเหนือมีอัตราการเพิ่มอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวและอัตราเพิ่มในปี 2549-2550

ภาค	GRP per capita (บาท/ปี)		อัตราเพิ่ม	
	2549	2550	2549	2550
ตะวันออกเฉียงเหนือ	36,062	40,144	12.1	11.3
เหนือ	57,914	63,088	11.9	8.9
ใต้	90,724	93,821	12.8	3.4
ตะวันออก	293,808	324,609	14.0	10.5
ตะวันตก	91,003	96,714	10.2	6.3
กลาง	186,780	203,245	10.8	8.8
กทม. และปริมณฑล	296,676	314,387	6.0	6.0
เฉลี่ยทั่วประเทศ	119,579	128,606	9.7	7.5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- **อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่าปี 2550 ภาคเหนือมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.9

ตารางที่ 2 อัตราการขยายตัวและโครงสร้างการผลิตรายภาค (ร้อยละ)

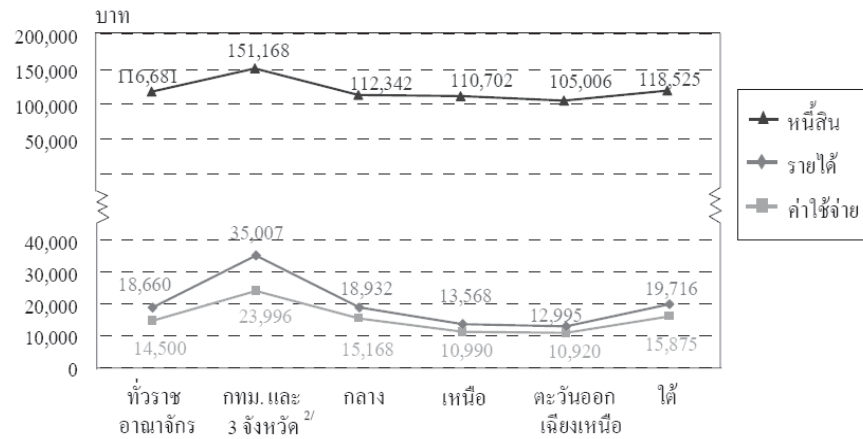
ภาค	อัตราขยายตัว		อัตราเพิ่ม	
	2549	2550	2549	2550
ตะวันออกเฉียงเหนือ	8.1	5.9	9.9	10.0
เหนือ	5.4	4.9	8.2	8.2
ใต้	4.8	1.8	8.9	8.6
ตะวันออก	4.8	5.6	16.0	16.1
ตะวันตก	3.7	4.0	3.9	3.8
กลาง	6.8	7.0	8.9	9.1
กทม. และปริมณฑล	4.7	4.8	44.2	44.2
เฉลี่ยทั่วประเทศ	5.2	4.9	100.0	100.0

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ปี 2550 ชะลอลงจากร้อยละ 5.2 เหลือ ร้อยละ 4.9 และมีการชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง โดยทั้งปี 2551 เศรษฐกิจขยายตัวเพียงร้อยละ 2.6 เนื่องจากการส่งออกลดลงทั้งสินค้าและบริการ ประกอบกับการลงทุนลดลง

- **รายได้ครัวเรือน** สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ปี 2550 พบว่า รายได้ของครัวเรือนของภาคเหนือเป็นอันดับรองสุดท้าย คือ 13,568 บาท อยู่ในระดับที่ต่ำกว่ารายได้ของเฉลี่ยครัวเรือนทั่วประเทศ คือ 18,660 บาท

แผนภูมิที่ 1 รายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนและหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน
รายภาค ปี 2550

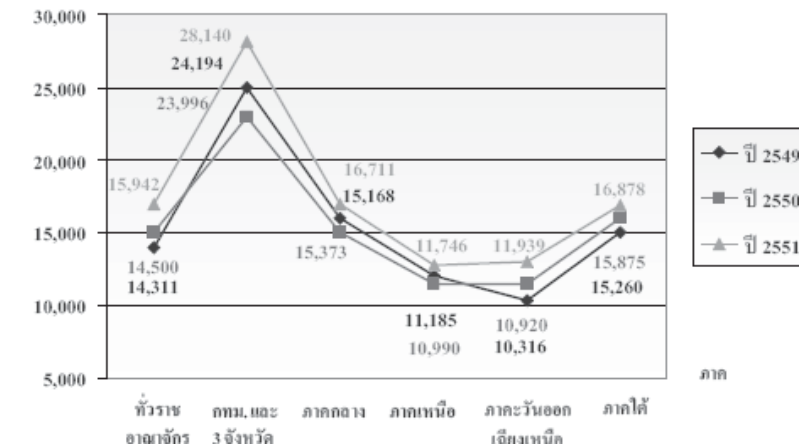
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

● **ค่าใช้จ่ายครัวเรือน** สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ปี 2551 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 15,942 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 34.2 เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะ ร้อยละ 19.3 ค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน ร้อยละ 19.1 ค่าเครื่องนุ่งห่ม/รองเท้า ร้อยละ 5.3 การบันเทิง/การจัดงานพิธี ร้อยละ 3.3 การสื่อสาร ร้อยละ 3.2 เวชภัณฑ์ค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 2.2 การศึกษา ร้อยละ 2.2 กิจกรรมทางศาสนา ร้อยละ 1.1 9 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย ปี 2549-2551 พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนภาคเหนือ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนใกล้เคียงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดว่ามีค่าเฉลี่ยใช้จ่ายต่อครัวเรือนต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ในปี 2551 คือ 11,746 บาท สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ทั่วประเทศ เพิ่มขึ้นจาก 14,331 บาท ในปี 2549 เป็น 15,942 บาท หรือเพิ่มขึ้น 1,631 บาท ในปี 2551 ขณะที่ปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2549 เพียง 189 บาท

แผนภูมิที่ 2 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนรายภาค ปี 2549 - 2550

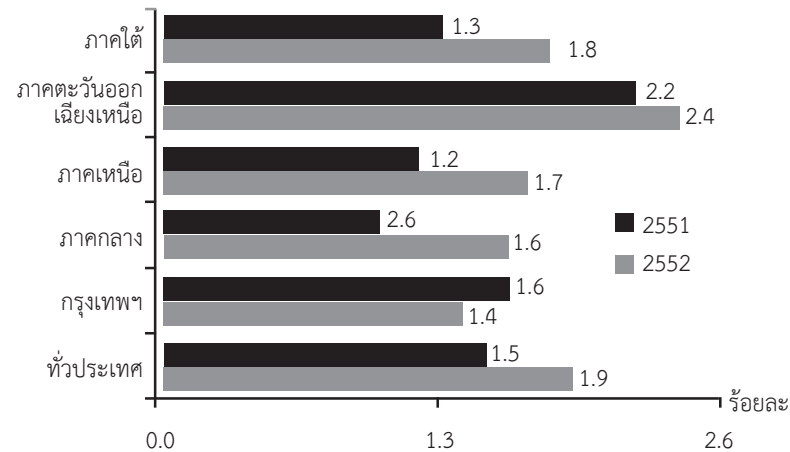

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2 ด้านสังคมและประชากร

● **อัตราการว่างงาน** สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2552 เดือนมีนาคม พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้ว่างงานทั้งสิ้น 7.11 แสนคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงาน ร้อยละ 1.9 ภาคเหนือมีจำนวนผู้ว่างงาน 1.16 แสนคน รองลงมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง เมื่อเปรียบเทียบอัตราการว่างงานกับช่วงเวลาเดียวกันกับปี 2551 พบว่า ภาคเหนือมีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 ในภาพรวมทุกภาคมีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น ยกเว้นกรุงเทพมหานคร มีอัตราการว่างงานลดลงร้อยละ 0.2

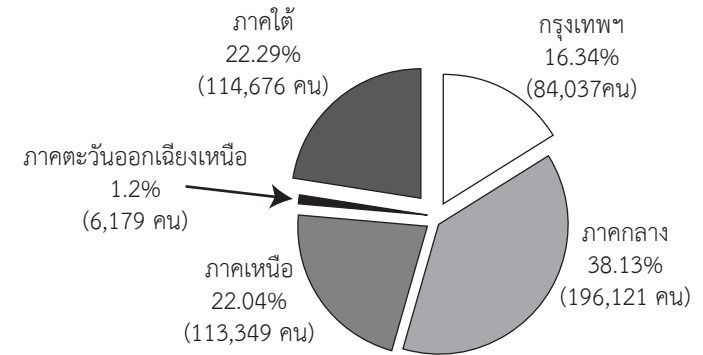
แผนภูมิที่ 3 เปรียบเทียบอัตราการว่างงานรายภาค เดือนมีนาคม ปี 2551 กับ ปี 2552

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

● **แรงงานต่างด้าว** กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานได้ระบุว่า ปี 2552 เดือนพฤษภาคม มีแรงงานต่างด้าวในกลุ่มเข้าเมืองผิดกฎหมาย ตามภูมิภาค จำนวน 433,341 คน อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 113,966 คน (ร้อยละ 22.02) โดยในกลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติมีจำนวน 75,411 คน และเป็นชนกลุ่มน้อย 38,555 คน

แผนภูมิที่ 4 แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้รับอนุญาตทำงานจำแนกตามรายภาค เดือนพฤษภาคม ปี 2552

ที่มา : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

หมายเหตุ : แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย หมายถึง แรงงานต่างด้าวที่ขออนุญาตการทำงานตามมาตรา 13

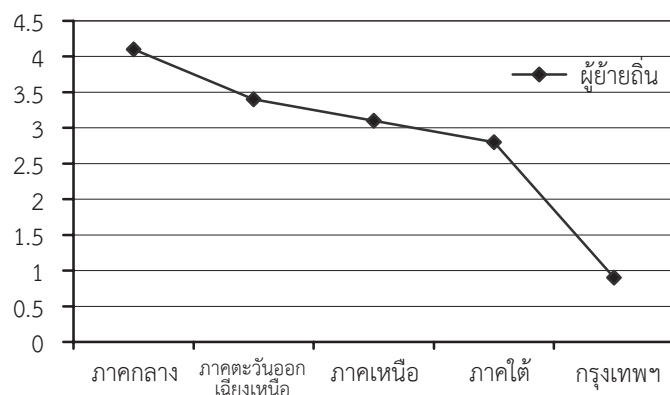
(1) คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตฯ แบ่งเป็น

- ชนกลุ่มน้อยบนพื้นที่สูง ได้แก่ ไทยใหญ่ กระเหรี่ยง แม้ว เป็นต้น (ทำงานได้ 27 อาชีพ)

- คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ได้รับการผ่อนผันฯ ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ คนต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา (ทำงานได้ 2 อาชีพ คือ กรรมกรและคนรับใช้ในบ้าน)

● **การย้ายถิ่น** สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร ปี 2550 พบว่า ผู้ย้ายถิ่นมีจำนวน 2.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 3.2 ของประชากรทั้งประเทศ ภาคเหนือมีสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นเป็นอันดับสาม คือ ร้อยละ 3.1 รองลงมาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 4.1 และ 3.4 ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 5 ร้อยละของผู้ย้ายถิ่นแต่ละภาค จำแนกตามภาคที่อยู่ปัจจุบัน

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ผู้ย้ายถิ่น หมายถึง ผู้ที่ย้ายสถานที่อยู่อาศัย จากหมู่บ้านหนึ่งหรือเขตเทศบาลหนึ่ง หรือจากต่างประเทศซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยครั้งสุดท้ายมายังอีกหมู่บ้านหนึ่งหรือเขตเทศบาลหนึ่ง

● **อัตราการหย่าร้าง** กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย รายงานจำนวนและร้อยละของการจดทะเบียนสมรสและการหย่า ปี 2548-2549 พบว่าร้อยละของการจดทะเบียนสมรสของภาคเหนือ จากเดิมร้อยละ 17.0 เป็นร้อยละ 16.5 ลดลง ร้อยละ 0.5 ร้อยละของการจดทะเบียนหย่าของภาคเหนือ จากเดิมร้อยละ 20.0 เป็นร้อยละ 19.2 ลดลง ร้อยละ 0.8 ปี 2549 ภาคเหนือมีจำนวนการจดทะเบียนสมรส 58,731 คู่ และมีการจดทะเบียนหย่า 18,694 คู่

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของการจดทะเบียนสมรสและการหย่า จำแนกตามภาค ปี 2548-2549

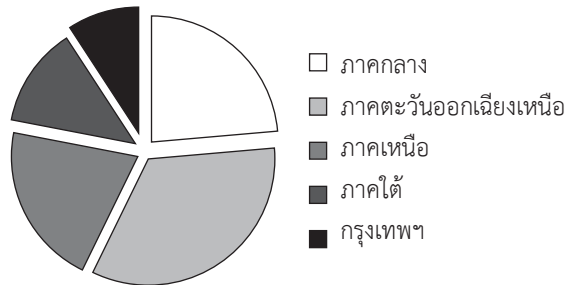
ภาค	สมรส				หย่า			
	2548		2549		2548		2549	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั่วราชอาณาจักร	345,234	100.0	356,187	100.0	90,688	100.0	97,563	100.0
กรุงเทพฯ	45,420	13.2	47,340	13.3	15,158	16.7	15,582	16.0
กลาง	92,715	26.8	97,510	27.4	27,203	30.0	29,766	30.5
เหนือ	58,641	17.0	58,731	16.5	18,118	20.0	18,694	19.2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	105,324	30.5	108,291	30.4	21,654	23.9	24,469	25.0
ใต้	43,134	12.5	44,309	12.4	8,555	9.4	9,052	9.3

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

● **ผู้สูงอายุ** สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี 2550 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ในขณะที่ดัชนีผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนเกือบจะเป็นครึ่งหนึ่งของประชากรวัยเด็กในปี 2550 นอกจากนี้ ยังพบว่าอัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลงเหลือ 6.3 ในปี 2550 ยังพบอีกว่าผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 7.7 ในปี 2550

ภาคเหนือมีจำนวนผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร้อยละ 20.9 สูงเป็นอันดับสามรองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางคือ ร้อยละ 33.6 และ 23.6 ส่วนภาคใต้ ร้อยละ 12.7 กรุงเทพฯ มีผู้สูงอายุน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.2

แผนภูมิที่ 7 ร้อยละการกระจายตัวของประชากรผู้สูงอายุ ตามรายภาค ปี 2550

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

● **คนไร้สัญชาติ** ในเขตภาคเหนือมีคนไร้สัญชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บนดอย เช่น ชาวจีนฮ่อ ชาวไทยใหญ่ หรือชาวพม่าที่ไม่มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆ เลย

● **เด็กและเยาวชน** โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนภาคเหนือ ได้รายงานถึงสถานการณ์เด็กและเยาวชนภาคเหนือ ปี 2550-2551 ว่า สถานการณ์ทางสังคมนั้นแย่ลง เด็กให้ความสำคัญกับการดูโทรทัศน์ คุยโทรศัพท์มากกว่าการเข้าวัดไปทำบุญ

ตารางที่ 5 สถานการณ์เด็กและเยาวชนภาคเหนือ ด้านสังคม

สถานการณ์ด้านสังคมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในภาคเหนือ	
สถานการณ์ที่แย่ลง	ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูโทรทัศน์ ซีดี คุยโทรศัพท์ เล่นเกมและอินเทอร์เน็ต มากกว่าการอ่านหนังสือและเล่นกีฬา มีเวลาพูดคุยกับครอบครัว ไปเที่ยวกับครอบครัวและทำงานบ้านลดน้อยลง ประกอบกิจกรรมทางศาสนาลดน้อยลง มีการดื่มสุราและสูบบุหรี่ตั้งแต่ ม.ต้น ยอมรับการอยู่ก่อนแต่งมากขึ้น การดูคลิปโป๊เป็นที่นิยม

สถานการณ์ด้านสังคมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในภาคเหนือ

สถานการณ์ที่ดีขึ้น	ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคมมากขึ้น เชื่อเรื่องกฎหมายมากขึ้น การพนันลดลง ใส่ใจสถานการณ์ทางสังคมมากขึ้น
--------------------	--

ที่มา : โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนภาคเหนือ

สำหรับสถานการณ์ด้านสังคมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนระดับประเทศ ที่ควรเฝ้าระวังเป็นพิเศษ 3 สถานการณ์ ได้แก่

1. ปัญหาแม่ค้าวัยรุ่น การที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอดสูงขึ้นต่อเนื่อง ตั้งแต่ 2548-2551 ซึ่งปี 2551 ประเมินการว่ามีถึง 77,092 คน จากปี 2550 ที่มี 68,385 คน

2. เด็กถูกใจเริ่มไม่พอใส่ โดยปี 2551 มีเด็กถูกส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนปี 2551 จำนวน 42,102 คน มากกว่าปี 2550 ประมาณ 2,000 คน คดีอันดับต้นๆ คือ ลักทรัพย์ ยาเสพติดและการทำร้ายต่อชีวิตและร่างกาย

3. เด็กใช้ชีวิตกับสื่อมากขึ้น ประมาณ 6-7 ชั่วโมงต่อวัน ที่หมดไปกับสื่อต่างๆ ทั้งโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์

● **ความมั่นคงของมนุษย์** สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ประเมินสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2550 ภายใต้กรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สังคมวัฒนธรรม สิทธิ และความเป็นธรรม และการเมืองและธรรมาภิบาล จำนวน 56 ตัวชี้วัด ทั้งนี้ ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์มีค่าต่ำสุด-สูงสุด ระหว่าง 0-100 พบว่า ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ มีค่าเฉลี่ย 69.65 ภาคเหนือมีค่าดัชนีความมั่นคงมนุษย์สูงสุด 77.20 ต่ำสุดคือ ภาคกลาง 63.02 มิติที่มีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์สูงสุดคือ มิติความเป็นธรรม 70.29 ต่ำสุดคือ มิติครอบครัว 68.98 ซึ่งเป็นเพียงมิติเดียวที่มีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ

ภาคเหนือมีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์สูงกว่าทุกภาค 77.20 ซึ่งค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวมทั้งประเทศ มีค่าเฉลี่ย 69.65 หากพิจารณาในรายมิติ พบว่า มิติความมั่นคงส่วนบุคคล มิติการสนับสนุนทางสังคมและมิติสังคม-วัฒนธรรม มีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์สูง ในขณะที่ มิติการมีงานทำและรายได้ และมิติครอบครัว มีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ต่ำ

ตารางที่ 6 ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ ภาพรวมและรายภาค จำแนกตามมิติ ปี 2550

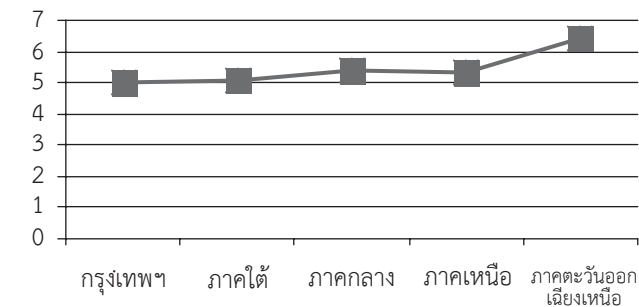
มิติ	ภาค ภาพรวม ประเทศ	ภาค เหนือ	ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาค กลาง	ภาคใต้
1. มิติที่อยู่อาศัย	69.82	73.41	76.46	65.90	63.72
2. มิติสุขภาพอนามัย	69.93	71.22	59.69	74.53	73.71
3. มิติการศึกษา	70.02	73.20	76.68	66.25	64.12
4. มิติมีงานทำและรายได้	69.79	65.22	66.12	72.13	75.96
5. มิติความมั่นคงส่วนบุคคล	69.71	77.21	79.01	59.73	66.53
6. มิติครอบครัว	68.98	65.99	76.72	61.99	75.08
7. มิติการสนับสนุนทางสังคม	69.71	75.68	76.14	67.70	57.50
8. มิติสังคม-วัฒนธรรม	69.99	73.83	68.65	73.52	60.62
9. มิติสิทธิและความเป็นธรรม	70.29	73.05	74.01	65.34	71.09
10. มิติการเมืองและธรรมาภิบาล	69.92	75.31	62.37	68.98	75.37
ค่า CHSI เฉลี่ย	69.65	77.20	75.25	63.02	65.23

ที่มา : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หมายเหตุ : ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

● **ความสุขมวลรวม** สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้ทำการวัดความสุขของคนไทย ปี 2551 เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) พบว่า ประชาชนในภาคเหนือมีคะแนนความสุขมวลรวม 5.34 คะแนน เป็นอันดับสองรองลงมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความสุขมวลรวมมากที่สุดคือ 6.40 คะแนน ส่วนภาคกลาง ภาคใต้ และ กรุงเทพฯ มีคะแนนความสุขมวลรวม 5.36 5.09 และ 5.01 ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 8 ความสุขมวลรวมของคนไทย ปี2551 เดือน กันยายน-ตุลาคม

ที่มา : สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

หมายเหตุ : การวัดความสุขมวลรวมเป็นการวัดความพึงพอใจของประชาชนและการได้รับสิ่งที่ประชาชนคาดหวังในภาพรวมของชีวิตทั้งในเรื่องของคุณภาพชีวิต ความอยู่เย็นเป็นสุข ความพอใจในชีวิตและการทำให้ชีวิตเป็นจริงตามความต้องการ โดยครอบคลุม สุขภาพกาย สุขภาพใจ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ชุมชน ความเป็นธรรมในสังคม การเมือง สภาวะเศรษฐกิจ ส่วนตัวและของประเทศ วัฒนธรรม การเข้าถึงบริการแพทย์ สภาพแวดล้อม ความจงรักภักดี

● **สภาองค์กรชุมชนตำบล** สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยปี 2551 มีจำนวน

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในระดับจังหวัดทั่วประเทศรวม 1,075 ตำบล จำนวนชุมชนที่จัดตั้งทั้งหมด 29,409 ชุมชน/กลุ่ม แบ่งเป็นภาคกลาง/ตะวันตก 4,983 ชุมชน ร้อยละ 16.9 ภาคตะวันออก/เฉียงเหนือ 8,644 ชุมชน ร้อยละ 29.4 ภาคเหนือ 8,045 ชุมชน ร้อยละ 27.3 กทม. และภาคตะวันออก 4,421 ชุมชน ร้อยละ 15 และภาคใต้ 3,316 ชุมชน ร้อยละ 11.3

ตารางที่ 7 จำนวน และร้อยละของสภาองค์กรชุมชน ตามรายภาค ปี 2551

ภาค	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง/ตะวันตก	4,983	16.9
ภาคตะวันออก/เฉียงเหนือ	8,644	29.4
ภาคเหนือ	8,045	27.3
กทม. และภาคตะวันออก	4,421	15
ภาคใต้	3,316	11.3
รวม	29,409	100

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

2.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าภาคเหนือจะมีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ และแร่ธาตุ อันเป็นผลให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าและได้รับผลกระทบจากไฟไหม้ป่าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงผลกระทบอื่นๆ ด้านนิเวศและสุขภาวะของประชาชน ดังกล่าวในประเด็นรายละเอียดต่อไปนี้

- **คุณภาพแหล่งน้ำ** ภาวะอุทกภัยอันเนื่องมาจากปริมาณน้ำฝนที่ตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานานเกินความสามารถในการรองรับของแม่น้ำปิง ประกอบกับการขยายตัวของเมืองทำให้พื้นที่ซับน้ำลดลง ปัญหาคุณภาพน้ำ คือ ค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์สูง (BOD) แม่น้ำกว๊ม น่าน ยม บึงบอระเพ็ด กว๊านพะเยา มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม

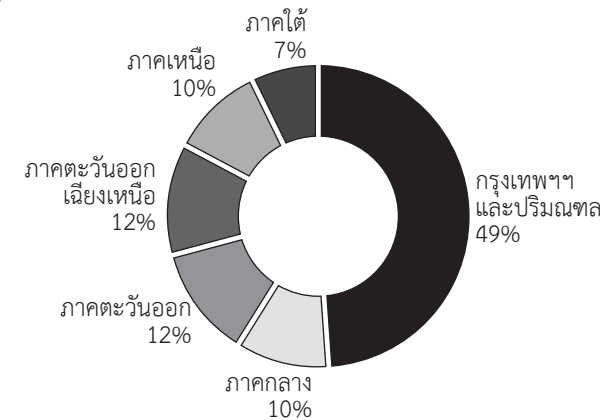
- **ทรัพยากรธรณี** เนื่องจากพื้นที่ภาคเหนือตอนบนอยู่บนรอยเลื่อนที่อาจก่อให้เกิดแผ่นดินไหว จึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดแผ่นดินไหวขนาดใหญ่

- **ทรัพยากรป่าไม้** จากการสำรวจเดือนมีนาคม 2552 พบว่า ป่าไม้มีจำนวนลดลงจากเดิม โดยมีสาเหตุจากการที่ป่าถูกบุกรุกในบริเวณเขตป่าสงวน แม่สอย-แม่สอย และบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จ.ลำปาง ซึ่งเป็นการบุกรุกของชาวบ้านในลักษณะขยายพื้นที่ทำกิน อีกทั้งประชาชนมีการเผาพื้นที่ทำการเกษตร พืชไร่ และเศษวัสดุการเกษตร ทำให้เกิดการลุกลามของเปลวไฟเข้าไปในพื้นที่ป่ายัง ส่งผลให้ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว

- **คุณภาพอากาศ** คุณภาพอากาศในภาคเหนือมีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคระบบทางเดินหายใจสูง โดยเฉพาะประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน และน่าน เนื่องจากหมอกควันที่เกิดจากไฟป่าทุกปี

- **ของเสียอันตราย** กรมควบคุมมลพิษ รายงานสถานการณ์ของเสียอันตราย ปี 2549 พบว่า ของเสียอันตรายกว่าร้อยละ 49 เกิดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคเหนือและภาคกลาง ร้อยละ 10 จากปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นประมาณ 1.81 ล้านตัน

แผนภูมิที่ 9 สัดส่วนการเกิดของเสียอันตรายที่เกิดขึ้น แต่ละภูมิภาค ปี 2549

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นภาพสะท้อนสถานการณ์เพียงบางส่วนเท่านั้น จำเป็นที่ต้องมีการสร้างการรับรู้ และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหา และสิ่งที่จะคุกคามต่อภาวะความเป็นอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ ภายใต้ความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3. ความห่วงใยต่อพื้นที่ภาคเหนือ

ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นประเด็นเนื้อหาหลักในการอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นและแนวทางในการพัฒนาสังคมพื้นที่ภาคเหนือร่วมกับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ภาคเหนือครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นที่เป็นข้อห่วงใยในพื้นที่ ดังนี้

- ครอบครัว ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สถานการณ์ในปัจจุบันสภาพครอบครัวของภาคเหนือ ประชาชนมีการอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำมากขึ้น ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะขาดการดูแลและมีจำนวนสูงขึ้น เด็กและเยาวชนก็มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้เวลาว่างอย่างไม่เหมาะสม (คุยโทรศัพท์ การเล่นเกมออนไลน์) พฤติกรรมด้านสุขภาพที่น่าเป็นห่วง อาทิ การดื่มสุราและสูบบุหรี่ที่มีแนวโน้มว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มอายุวัยที่น้อยลง ในขณะที่สิ่งที่ชาวภาคเหนืออยากเห็นคือ การที่ลูกหลานช่วยกันดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ดักเตือนและสอนให้รู้ถึงโทษของอบายมุขทั้งหลาย รวมถึงการสอนให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกสาธารณะ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

- ปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม เนื่องจากป่าไม้ที่มีอยู่มากในภาคเหนือ ได้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เมื่อเวลาฝนตกน้ำจะไหลลงมาจากภูเขาโดยไม่มีต้นไม้เป็นตัวชะลอความเร็ว อีกทั้งยังพัดพาดินโคลนมากับน้ำ จึงทำให้พื้นที่ภาคเหนือเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาอุทกภัย ภาวะน้ำท่วมฉับพลัน และดินโคลนถล่ม รวมถึงการที่ชาวบ้านมักจะทำการเผาวัชพืชในพื้นที่การเกษตรของตนเอง ที่มีอาณาบริเวณใกล้กับพื้นที่ป่า แล้วไม่มีการดูแล เพลวไฟก็จะลุกลามไปถึงพื้นที่ป่า

ทำให้เกิดปัญหาไฟป่า หมอกควันกระจายเข้าสู่เมืองและปกคลุมชุมชน พื้นที่อยู่อาศัย ซึ่งทำให้ยากต่อการควบคุม ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคทางเดินหายใจ ดังนั้น สิ่งที่ชาวภาคเหนือต้องการเห็นการแก้ไขปัญหาด้านมลภาวะและสิ่งแวดล้อม โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ประชาชนในพื้นที่มีจิตสำนึกที่ดีต่อทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันใส่ใจทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่บุกรุกเข้าไปทำลายป่า ช่วยกันสร้างพื้นที่สีเขียว (การปลูกป่า ปลูกต้นไม้) เพื่อให้เกิดพื้นที่ป่าอันเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าและสิ่งมีชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศให้มากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 3

บริบทเชิงพื้นที่และข้อมูล
เกี่ยวกับผู้เข้าร่วมประชุม

สำหรับเนื้อหาในส่วนที่ 3 จะเป็นผลการสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมที่กล่าวถึงบริบทของพื้นที่และลักษณะการดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมของทั้ง 7 กลุ่มพื้นที่ที่เข้าร่วมเวทีฯ ครั้งนี้ ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามชุดข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งในการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวใช้วิธีการเปรียบเทียบชุดข้อมูลต่างๆ (Constant Comparison) ในประเด็นที่คล้ายคลึงกันเพื่อสร้างข้อสรุปในประเด็นต่างๆ ของทั้ง 7 พื้นที่กิจกรรมที่เข้าร่วมประชุมเวทีกลไกการบูรณาการการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมว่า มีที่มาในการดำเนินกิจกรรมอย่างไร มีแนวคิดพื้นฐานอะไรในการดำเนินการ ลักษณะการดำเนินการที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ กลไก กระบวนการ/วิธีการ ตลอดจนปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บริบทพื้นที่กรณีศึกษาภาคเหนือ

- ตัวแทนภาคเหนือประกอบด้วยชุมชน 7 ชุมชน ได้แก่
1. แผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์
 2. แผนแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
 3. กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) และเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต ตำบลด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
 4. การจัดการป่าชุมชนบ้านแม่หมี อำเภอปาน จังหวัดลำปาง
 5. สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่ อำเภอน่าน จังหวัดน่าน
 6. กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
 7. โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

รูปแบบการดำเนินงาน

ชุมชนทั้ง 7 กลุ่ม มีรูปแบบการรวมกลุ่ม 3 ประเภท⁷ คือ กลุ่มแผนแม่บทชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร และกลุ่มองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชน กล่าวคือ

กลุ่มแผนแม่บทชุมชน ได้แก่ กลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์และกลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มสวัสดิการชุมชน ได้แก่ กลุ่มสถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่ อำเภอน่าน จังหวัดน่าน กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายและกลุ่มโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) และเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต ตำบลด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์และการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่หมี อำเภอปาน จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

ชุมชนทั้ง 7 กลุ่มมีกลไกการดำเนินการที่มุ่งสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่มในเรื่องของการตอบสนองความต้องการของชุมชนพื้นที่ ด้วยกลไกและวิธีการดำเนินงานที่หลากหลายไปตามศักยภาพในพื้นที่ กล่าวคือ มีทั้งการใช้แนวทางแผนแม่บทชุมชน การใช้แนวคิดองค์กรการเงินชุมชน ผ่านการจัดสวัสดิการชุมชน และการใช้แนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการพัฒนาพื้นที่ชุมชน รวมถึงการสร้างระบบสวัสดิการให้เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละกลุ่มกิจกรรมมีจุดเริ่มต้นและพัฒนาการของการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ

7 การจำแนกกลุ่มดังกล่าวยึดถือจากกิจกรรมหลักที่พื้นที่ชุมชนได้ดำเนินการ ซึ่งแม้ว่าในความเป็นจริงแล้ว อาจพบว่ากิจกรรมที่พื้นที่ชุมชนจะมีการดำเนินการในหลายกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมก็ตาม

กลุ่มแผนแม่บทชุมชน เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชน ที่ต้องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสภาวะความยากจนของชุมชน โดยชุมชน ที่ดำเนินการในรูปแบบของแผนแม่บทชุมชนมักจะได้รับการจัดประกายและ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นการดำเนินงานผ่านการเก็บข้อมูลพื้นที่ ร่วมระดมความคิดเพื่อหารือและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบจากการ เก็บข้อมูลพื้นที่

ในส่วนของกลุ่มองค์กรการเงินและการจัดสวัสดิการชุมชน เป็นกลุ่มที่ จัดตั้งขึ้นภายหลังจากชุมชนจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทำให้ชุมชนค้นพบสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยมากเป็นปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ความยากจน โดยเป็น ผลจากราคาข้าวที่สูงขึ้น ปัญหาปุ๋ยเคมี ปัญหาที่ดิน/ที่อยู่อาศัย ปัญหาหนี้สิน ฯลฯ สภาพปัญหาเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยเพื่อหาแนวทางแก้ไข จนเกิดเป็นกลุ่มองค์กรการเงินและสวัสดิการที่มุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้เกิดการออม เพื่อเป็นแหล่งทุนในการประกอบอาชีพและต่อยอดไปสู่การสร้างกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน

นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มองค์กรการเงิน ยังมุ่งที่จะนำกำไรจากการ บริหารกลับมาหมุนเวียนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในด้านต่างๆ เช่น การให้ ทุนการศึกษา การสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน เป็นต้น

สำหรับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดการรวมกลุ่มขึ้นภายหลัง จากที่ชุมชนเผชิญกับวิกฤติภายนอกที่เข้ามากระทบกับชุมชน เช่น ปัญหาพ่อค้า คนกลาง ผลกระทบจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว การเรียกร้องเพื่อสิทธิชุมชนในเรื่อง ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ยังมุ่งหวังที่จะสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ อันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

กลไกกระบวนการ/วิธีการดำเนินการ

ภาพรวมเกี่ยวกับกลไกและการดำเนินงานของกลุ่มพื้นที่ชุมชนที่เป็นผู้เข้า ร่วมประชุมในพื้นที่ภาคเหนือครั้งนี้ กล่าวได้ว่ากิจกรรมหลักของกลุ่มแผนแม่บท ชุมชนที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นจากการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ภายในชุมชน ผ่านการระดมความคิดและเวทีประชาคมเพื่อการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการปัญหาร่วมกัน จนเกิดเป็นแผน แม่บทชุมชนที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และเกิดขึ้นโดยคนในชุมชนเพื่อชุมชน

ในขณะที่กลุ่มองค์กรการเงินและการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นกิจกรรมที่ เน้นการปลูกฝังแนวคิดที่เน้นให้ชุมชนพึ่งตนเอง ผ่านวิถีการออม การเสริมสร้าง อาชีพ และขยายผลการดำเนินงานไปสู่การจัดสวัสดิการในชุมชน

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการรวมกลุ่มที่เกิดจากการเล็งเห็น ถึงความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยและการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เห็นความสอดคล้องของธรรมชาติกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ต้อง กลมกลืนกันให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ตลอดจนแบบแผนทางวัฒนธรรมและ ประเพณี กลุ่มแกนนำจึงนำสิ่งเหล่านี้มาเชื่อมโยงกันเข้าสู่กระบวนการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้คงอยู่ต่อไปยังคนรุ่นหลังในอนาคต

การดำเนินงานทั้ง 3 รูปแบบพบว่ามีกลไกการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ มีแผนการดำเนินงาน (เป้าหมาย) ที่ชัดเจน มีโครงสร้างคณะกรรมการ ดำเนินงาน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และวิธีการดำเนินงานทั้งส่วนของแกนนำ และชาวบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการจัด วาระการระดมความเห็นของสมาชิกผ่านรูปแบบการประชุมประจำเดือน รวมถึง การพัฒนาต่อยอดกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ

ปัจจัยความสำเร็จ

การดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชนนั้น มีปัจจัยที่นำไปสู่ความ สำเร็จหลายประการ ได้แก่

ประการแรก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างสำนึกเป็น เจ้าของร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เกิดความ ร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจในการทำงาน เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน มีจิตอาสา เสียสละ รักการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบ ซึ่งลักษณะดังกล่าว เห็นได้จากกิจกรรมในกลุ่มเกษตรทำสวน (วนเกษตร) จ.อุตรดิตถ์ การจัดการ ป่าชุมชนบ้านแม่หมี จ.ลำปาง กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง จ.เชียงราย สถาบัน

การเงินตำบลบัวใหญ่ จ.น่าน และโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ที่พยายามกระตุ้นสำนึกการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะของการเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) มากกว่าการให้เข้ามามีส่วนในในฐานะเพียงการเป็นสมาชิก

ประการที่สองคือ การได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่เข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ การถอดบทเรียนแก่คนในชุมชน การให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อช่วยให้กิจกรรมเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกิดขึ้นในพื้นที่กลุ่มเกษตรกรทำสวน เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยริด จ.อุดรดิตถ์ ป่าชุมชนตำบลแม่หมี่ จ.ลำปาง สถาบันการเงินตำบลบัวใหญ่ จ.น่าน โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตร แผนแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา จ.เชียงใหม่

ประการที่สามคือ ผู้นำมีความรู้ความสามารถ เสียสละและทำงานโปร่งใส เมื่อผู้นำหรือแกนนำมีความเข้มแข็ง มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับทั้งด้านการทำงานที่โปร่งใส และความเสียสละ ทำให้สมาชิกในชุมชนเล็งเห็นถึงความทุ่มเทในการทำงานและให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้การทำงานกลุ่มขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน กลุ่มเกษตรกรทำสวน เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริด จ.อุดรดิตถ์ สถาบันการเงินตำบลบัวใหญ่ จ.น่าน กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง จ.เชียงราย โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตร แผนแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา จ.เชียงใหม่ ที่ล้วนพบว่ากิจกรรมของทุกพื้นที่ประสบความสำเร็จได้ ส่วนสำคัญเป็นผลมาจากแกนนำชุมชนที่มีความเสียสละและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน

ประการที่สี่ คือ การไปศึกษาดูงานจากภายนอก ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่งที่ช่วยสร้างประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ โดยไม่จำเป็นต้องลงมือปฏิบัติจริงหรือลองผิดลองถูก ทำให้พื้นที่ที่ได้มีโอกาสดูงานเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ สามารถเลือกนำเอาความรู้ที่กลับมา

ประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่ของตน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งทำให้เกิดความสำเร็จขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำสวน เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยริด จ.อุดรดิตถ์ ป่าชุมชนตำบลแม่หมี่ จ.ลำปาง และ โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตร

ประการที่ห้าคือ การสรุปบทเรียนที่เกิดขึ้นโดยนำเอาประสบการณ์หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีตมาแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนความผิดพลาดให้กลายเป็นบทเรียนที่พัฒนาขึ้นจนประสบผลสำเร็จ เกิดอุดมการณ์ในการที่จะร่วมกันพัฒนา หรือนำความสำเร็จในอดีตมาใช้กับปัจจุบัน เป็นปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้นในพื้นที่กลุ่มเกษตรกรทำสวน เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยริด จ.อุดรดิตถ์ และโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตร

นอกจากปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้นทั้ง 5 ประการอันเป็นปัจจัยความสำเร็จร่วมที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่แล้ว ยังมีปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้นเฉพาะในแต่ละพื้นที่ ดังนี้คือ การจัดการป่าชุมชนบ้านแม่หมี่ จ.ลำปาง มีปัจจัยความสำเร็จคือ การนำเอาวัฒนธรรม ประเพณี และรากเหง้าภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมในชุมชนมาใช้ในการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก และความตระหนักรู้ ยึดแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยความสันติ ใช้หลักพุทธศาสนาเข้ามาช่วย กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง จ.เชียงราย มีการทำงานในรูปแบบการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงและมีการประสานงานกัน

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของทั้ง 7 ชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การขาดเงินทุนในการดำเนินงาน รองลงมาคือ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในการทำงานโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นบุคลากรที่สำคัญ เช่น กลุ่มเยาวชน คนรุ่นใหม่ในชุมชนที่เลือกที่จะออกไปทำงานนอกชุมชน มากกว่าการนำความรู้ความสามารถกลับมาใช้สานต่อกิจกรรมในชุมชน

นอกจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากรแล้วยังพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่น ส่งผลต่อทิศทางการทำงานของชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานของชุมชนต้องหยุดชะงักลงหรือบ้าง ก็ไม่สามารถประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนต่างๆ ได้

นอกจากนี้แล้ว ยังมีปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ อาทิ การดำเนินงานในรูปแบบโรงสีสวัสดิการตำบลเนินปอ มีเครื่องสีข้าวที่เก่าทรุดโทรม มีกำลังการผลิตน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการการบริโภคที่มีสูงขึ้น ปัญหาการไม่สามารถออกไปประพาสเพื่อรับจำนำข้าวได้ หรือกลุ่มกองทุนตำบลบ้านโป่งที่มีปัญหาจากการดำเนินงานของกองทุนคือการที่ลูกหนี้รายย่อยมักมีพฤติกรรมหมุนหนี้ เป็นต้น

ดังตารางแสดงการเปรียบเทียบต่อไปนี้

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
กลุ่มเกษตรกรทำสวน เกิดจากการรวมตัวของ ชาวบ้านที่ประกอบ อาชีพทำสวนซึ่งประสบ กับปัญหาการจะหนี้สิน/ ราคาผลผลิตจึงรวมตัว กันเพื่อสร้างอำนาจต่อ รองกับพ่อค้าคนกลาง ภายใต้การส่งเสริมจาก สหกรณ์การเกษตร จังหวัด	1.เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ สินราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตล้นตลาด 2.แก้ไขปัญหาพ่อค้า คนกลาง 3.ลดอัตราเสี่ยงอัน เป็นผลจากการปลูก พืชเชิงเดี่ยว 4.เพื่อจัดสวัสดิการแก่ สมาชิก	กลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติ	- กลุ่มเกษตร ทำสวน - ระบบงาน เกษตร	- เปิดรับสมาชิกเพื่อระดม ทุนเข้ากองทุน - สนับสนุนพันธุ์กล้าไม้แก่ สมาชิก - จัดประกวดผลผลิต ประจำปี - จัดสวัสดิการแก่สมาชิก ขยายผลสู่กิจกรรมอื่น เช่น การดูแลทรัพยากรป่าไม้	- การเปลี่ยนแปลงระบบการ เป็นบทเรียน - การศึกษาดูงาน - การสนับสนุนของหน่วย งานภายนอก - การมีส่วนร่วมและความ รู้สึกเป็นเจ้าของร่วม - การบริหารจัดการที่ดี - คณะทำงานมีความเข้มแข็ง	
เครือข่ายบ้านน้ำห้วย แมริตเกิดขึ้นภายหลัง จากการเกิดเหตุการณ์ โคลนถล่มซึ่งเหตุการณ์ นั้นได้สร้างความตื่นตัว ในเรื่องการดูแลฟื้นฟู/ อนุรักษ์ระบบนิเวศและ ทรัพยากรป่าไม้	1.เพื่อสร้างความ เข้าใจและจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าให้แก่ชาวบ้าน	กลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติ	- กลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรป่า ไม้ - กลุ่ม เกษตรกรทำ สวน	- สร้างเครือข่ายป่า - สร้างความเข้าใจให้กับ ชาวบ้านในพื้นที่ - ออกกฐินข้อบังคับในการ ดูแลรักษาป่า - สร้างกิจกรรมให้ชาวบ้าน มีส่วนร่วม เช่นการสร้าง ฝายเป็นต้น - มีการขยายกิจกรรมสู่การ ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	- บทเรียนจากอดีตร่วมกัน ของชาวบ้าน(เกิดอุดมการณ์) - การสนับสนุนของหน่วย งานภายนอก - คณะทำงานมีความเข้มแข็ง	

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
การจัดการป่าชุมชน ตำบลแม่พิมพ์เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน ภายหลังจากการเข้ามาของกลุ่มนายทุนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรมจึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านกลุ่มนายทุนและหันมาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้กลับดีขึ้นมาใหม่และเพื่ออนาคตของลูกหลานในอนาคตต่อไป	1.เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2.เพื่อเรียกร้องสิทธิในการอยู่อาศัย	กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	-คณะกรรมการป่าชุมชน -กลุ่มผู้สูงอายุ	- พูดคุยกันในรูปแบบสภาภาคและขยายกลุ่มพูดคุยจนเกิดการรวมกลุ่ม - มีคณะกรรมการดำเนินงาน - แบ่งพื้นที่ป่าออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เขตป่าอนุรักษ์ และเขตป่าใช้สอย - ตั้งกฎระเบียบเป็นแนวทางปฏิบัติโดยผสมผสานความเชื่อท้องถิ่น - มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม - ปกป้องสิ่งสำคัญให้เยาวชนผ่านการทำความ - ขยายผลสู่พื้นที่ใกล้เคียง	- การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งผู้นำ ผู้สูงอายุ คนในชุมชนและขยายต่อไปยังเยาวชน - การแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติ - ยึดหลัก บวร โดยมีแนวคิดที่ว่า เริ่มที่แม่แก่ที่พ่อ ก่อที่ลูก ปกป้องครูอาจารย์อวสานพระสงฆ์ - มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน - มีการศึกษาดูงานอื่น - เป็นการเสริมสร้างกำลังใจ - การสนับสนุนและเข้ามาดูงานจากหน่วยงานภายนอก	ความไม่ไว้วางใจ ความไม่เข้าใจหน่วยงานภาครัฐ

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง เป็นการรวมกลุ่มจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและด้วยงบประมาณสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกองทุนชุมชนขึ้นเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาเงินหมุนเวียนและสร้างศูนย์กลไกในการจัดหาเงินให้กับของเล่นต่างๆ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการช่วยเหลือกันและสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองให้แก่คนในชุมชน	1.เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดหาเงินทุนในการประกอบอาชีพให้กับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน 2.เพื่อแก้ปัญหาหนี้ 3.ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ	กลุ่มกองทุนและสวัสดิการชุมชน	- กลุ่มออมทรัพย์ - กลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนจำนวน 27 กลุ่ม	- สมาชิกจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมารวมกัน - มีคณะกรรมการที่มาจากกลุ่มต่างๆ - มีการประชุมกันทุกเดือน - มีการรับฟังปัญหาและร่วมกันหาแนวทางของกลุ่มย่อย - ช่วยเหลือสมาชิกโดยการให้กู้ยืมเงินโดยแบ่งเป็นเงินกู้รายกลุ่มและเงินกู้รายบุคคล	- บุคลากรที่บริหารจัดการกองทุนเป็นตัวแทนจากกลุ่มย่อยต่างๆ - การทำงานในรูปแบบเครือข่าย - ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานระหว่างกลุ่ม - คณะกรรมการได้รับความไว้วางใจด้านความซื่อสัตย์ - มีการประสานงาน การสื่อสารระหว่างกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ - สมาชิกมีวินัยในการออม - สภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ	- ขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยี - เกษตรกรรุ่นใหม่เลือกไปทำงานนอกชุมชนทำให้ขาดคนสานต่อ - ลูกหนี้รายย่อยมักมีพฤติกรรมการหนีหนี้

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
สถาบันการเงินชุมชน ตำบลบัวใหญ่เริ่มจากการทำแผนแม่บทชุมชน ทำให้คนในตำบลได้เห็นถึงปัญหาของชุมชนและเกิดกระบวนการคิดหาทางออกร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมองว่าการมีออมจะช่วยให้ว่าการมีสวัสดิการช่วยเหลือและนำไปสู่แก้ปัญหาต่างๆ ได้ต่อไป	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อเป็นแหล่งเก็บเงินที่ปลอดภัยในชุมชนและอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านที่ต้องการออมเงิน 2. ส่งเสริมนิสัยการออมให้แก่ชาวบ้าน 3. แก้ไขปัญหานี้สิน	รูปแบบ กลุ่มกองทุน และสวัสดิการชุมชน	กลไก - องค์การการเงิน - โรงเรียน - กลุ่มออมทรัพย์ - กลุ่มออมข้าวไร่ - กลุ่มออมทรัพย์ตำบล	กระบวนการ - ทำแผนแม่บทชุมชน - รวมกลุ่มกองทุนต่างๆ ที่อยู่แล้วในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกและคณะกรรมการ โดยเป็นตัวแทนจากหมู่บ้าน ละ 2 คน - รับฝากเงิน-ถอน ให้ผู้-ยืม - สถานะการเงินอื่น - จัดสวัสดิการแก่สมาชิกตั้งแต่เกิด-ตาย - ขยายเครือข่ายไปยังตำบลพื้นที่อื่น	ปัจจัยความสำเร็จ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจของสมาชิก กลุ่มผู้มีความรู้/ผู้สูงอายุในชุมชนคอยให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ ชาวบ้านเห็นความสำคัญคณะกรรมการมีความน่าเชื่อถือ	ปัญหา ช่วงแรกเงินทุนน้อย

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
โรงเรียนสวัสดิการตำบล เป็นโปเป็นผลผลิตต่อยอดจากการทำแผนแม่บทชุมชนของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของกองทุนวิจัย โดยพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวนาปลูกข้าว)แต่ยังกลับต้องซื้อข้าวกินในราคาสูง	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อแก้ปัญหาการกวดราคาและส่วนต่างของราคาข้าวเปลือกกับฟาร์ม 2. เพื่อให้ชาวบ้านได้มีข้าวบริโภคในราคาถูก	รูปแบบ กลุ่มกองทุน และสวัสดิการชุมชน	กลไก - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	กระบวนการ - มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก - การให้บริการเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการให้บริการ - มีการขยายงานสู่กิจกรรมอื่นเช่น โรงผลิตปุ๋ย	ปัจจัยความสำเร็จ - การศึกษาดูงาน - การหนุนเสริมจากหน่วยงานภายนอก - ความไว้วางใจและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน - คณะทำงานมีจิตอาสา เสียสละ รักการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบ - มีระบบการบริหารงานที่มีโปร่งใส ตรวจสอบได้ - แนวทางการทำงานและการประสบความสำเร็จในอดีต	ปัญหา - โรงเรียนมีขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถออกไประหวานเพื่อจำหน่ายข้าวได้ - เครื่องสีข้าวเก่า ทรุดโทรมและมีกำลังการผลิตน้อย - ขาดเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
กลุ่มแม่แบบชุมชนตำบลช่วงเปา เกิดขึ้นจากกลุ่มองค์กรคริสเตียนที่เข้ามาศึกษาปัญหาโรคเอดส์ในชุมชนและพบว่านอกจากปัญหาโรคเอดส์แล้วยังมีปัญหาอื่นๆ อีก จึงเกิดการรวมตัวกันระหว่างชาวบ้านเพื่อร่วมพูดคุยหาทางออกและร่วมกันทำแผนแม่แบบชุมชนขึ้น	1. การแก้ไขปัญหายาเสพติดและปัญหาหนี้สินภายในชุมชน 2. ระดมทุนสร้างสวัสดิการ	แผนแม่บทชุมชน	- กองทุนหมู่บ้าน - เครือข่ายออมทรัพย์ - อาสาสมัครพัฒนาชุมชน - อบต. - ผู้ใหญ่บ้าน - เครือข่ายภาคประชาชน	- ระดมความคิดเห็นจากแกนนำ - แก้ไขปัญหาแต่ละประเด็นตามความสำคัญ - มีการสร้างกฎ กติการ่วมกัน - มีการติดตามประเมินงาน - จัดกิจกรรมในพื้นที่ที่มีความพร้อม	- การสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะ พอช. - การเสียสละของผู้นำ	- ผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือ - ขาดบุคลากรในการทำงาน - การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองท้องถิ่น

ความเป็นมา	วัตถุประสงค์	รูปแบบ	กลไก	กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	ปัญหา
แผนแม่แบบชุมชนตำบลบ้านเลี้ยว อำเภอปากทำ จังหวัดอุดรธานี เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของชาวบ้าน บ้านเลี้ยว อำเภอปากทำ จังหวัดอุดรธานี เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของชาวบ้านในชุมชนจากการเข้ามาส่งเสริมและแนะนำของ พอช.	1. เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของชาวบ้าน	แผนแม่บทชุมชน	- องค์กรปกครองท้องถิ่น - กลุ่มอาชีพชาวบ้าน - คณะกรรมการชุมชน - การจัดสวัสดิการชุมชน	- มีการดำเนินงานในลักษณะคู่(ได้คู่=1หมู่บ้าน)ในแต่ละคุ้มจะมีคณะกรรมการการคุ้มมีหน้าที่ในการดูแลและเก็บข้อมูลชุมชน - และเมื่อมารวมเป็นระดับตำบลก็จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการในระดับตำบลที่เกิดจากตัวแทนชาวบ้านและภาคท้องถิ่นที่จะทำหน้าที่ในการนำข้อเสนอปัญหาของแต่ละคุ้มมาพูดคุยเพื่อหาทางแก้ไข - เกิดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ เช่น แปรรูปมะขามและทอดผ้า เป็นต้น	- ผู้นำเข้มแข็ง - ความร่วมมือของชาวบ้าน - การสนับสนุนจากภาคภาคีต่างๆ	- เงินทุนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม

ส่วนที่ 4

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ :
เวที “การบูรณาการ
กลไกการพัฒนาสังคม
และสวัสดิการสังคม”

การประชุมเชิงปฏิบัติเวที “การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม” ในพื้นที่ภาคเหนือ ณ โรงแรมพรายเด่น จังหวัด อุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ 7-8 เมษายน 2552 เป็นการประชุมเพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการ รูปแบบของกิจกรรมนอกจากจะมีการให้ข้อมูลด้านสถานการณ์ทางสังคมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทพื้นที่ภาคเหนือแล้ว ยังได้มีการจัดแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ตามประเด็นด้านการพัฒนาและการจัดสวัสดิการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน อันได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเครือข่ายป่าชุมชน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน

วัตถุประสงค์ในการประชุมกลุ่มย่อยคือ เพื่อให้ทั้งสองกลุ่มได้ค้นหาแนวทางร่วมกันในการบูรณาการการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ โดยผ่านการระดมความคิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่หลากหลายในประเด็นกิจกรรมร่วมที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ โดยกลุ่มที่ 1 ได้ดำเนินกิจกรรมหลักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าชุมชน ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้ดำเนินกิจกรรมหลักเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน

คณะวิทยากรได้กำหนดประเด็นหลักในการหารือภายในกลุ่มย่อยทั้งสองไว้ตามลำดับคือ

1. การนิยามความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมหรือสิ่งดีๆ ที่อยากให้เกิดขึ้นในพื้นที่
2. แนวทาง/วิธีการที่จะทำให้สิ่งดีๆ เกิดขึ้น
3. ความต้องการการสนับสนุนจากภายนอก

ที่ประชุมกลุ่มย่อยทั้งสองกลุ่มได้สรุปประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสังคมและการบูรณาการงานด้านการพัฒนาและการจัดสวัสดิการไว้ดังนี้

สรุปการประชุมกลุ่มที่ 1 เครือข่ายป่าชุมชน

ความหมายของการพัฒนาสังคม

- พัฒนาสังคม แยกออกเป็น 2 คำ คือ พัฒนา + สังคม จากภาษาบาลี สังคมคือ ส่วนรวมที่เราอยู่ร่วมกัน เป็นพื้นฐาน คำว่าพัฒนาคือการเริ่มให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากตัวบุคคล

- การพัฒนาคือ การทำให้ดีขึ้น ไม่ได้แยกส่วนว่ามีคุณภาพ หรือไม่มีคุณภาพ สังคมคือ การที่คนมาอยู่ร่วมกัน เมื่อรวมกันคือ การพัฒนาให้ดีขึ้น ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

- การพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว ปังเจกชน

- การพัฒนาสังคมคือ การที่คนเราอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง

- เป็นการพัฒนาทั้งคนและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสังคมให้ดีขึ้น และแตกต่างจากเดิม โดยทั้งคน+สิ่งแวดล้อม-สังคม จะต้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน จึงจะเน้นการพัฒนาสังคมนั้น

- การพัฒนาคือ การเปลี่ยนแปลง หรือการก้าวกระโดด

สังคมคือ การอยู่ร่วมกัน และการเชื่อมโยงคนกับคน มีกติกา ประเพณี วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติ ดังนั้น การพัฒนาสังคมคือ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

- การพัฒนา+สังคม การพัฒนาคือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีขั้นตอนและกระบวนการ

สังคมคือ กลุ่มคนที่มีลักษณะความเป็นอยู่ มีวิถีการดำรงชีวิตร่วมกัน คล้ายคลึงกัน มีข้อตกลงร่วมกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วม

การพัฒนาสังคมคือ การเปลี่ยนแปลงกลุ่มคนที่มีลักษณะความเป็นอยู่ วิถีชีวิต มีข้อตกลงร่วมกัน

อยากเห็นสิ่งดีๆ หรืออยากให้อะไรดีขึ้น

- อยากเห็นประชาชนในพื้นที่ที่มีความรัก ความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเรื่องการประกอบอาชีพ การทำงานเพื่อส่วนรวม
- ความเข้มแข็งของชุมชน ความน่ารัก อยู่ดีกินดี ไม่มีโรคภัย มีความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้น
- ความสามัคคีในชุมชนหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ คนในชุมชน/หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้
- อยากจะเห็นทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการสร้างคนให้มีคุณธรรม+จริยธรรม
- การรวมปัญญา การร่วมกันคิดร่วมกันทำ การพัฒนาที่มีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- การพัฒนาควรเป็นการทำโดยชุมชน เพื่อชุมชน และมีภาคีหนุนเสริมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- ต้องพัฒนาการศึกษา ปลูกฝัง เปลี่ยนหลักสูตร เน้นภาคีหนุนเสริมให้เข้ามามีบทบาท
- อยากมีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน
- มีกฎกติกาที่เข้มแข็งที่ยอมรับร่วมกัน
- อยากให้ภาคประชาสังคม เอกชน เป็นตัวหนุนเสริมให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา
- อยากให้เห็นการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ
- ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและรายได้

แนวทางที่จะทำให้เกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างจิตสำนึก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ให้เกิดความมั่นคงและเกิดรายได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การมีส่วนร่วมในชุมชนและภาคีต่างๆ

ซึ่งจะมีกลวิธีในการปฏิบัติแต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

กลไกการทำงาน	ระดมความร่วมมือ/การเชื่อมต่อ
1. มีกลุ่มและคณะกรรมการ	1. มีเวทีความร่วมมือ/แลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. มีระบบการจัดการที่ดี เช่น การมีตัวชี้วัดที่ดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ	2. มีรูปแบบคณะกรรมการร่วม
3. มีระบบฐานข้อมูล	3. การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม องค์กร
4. มีประเด็นกิจกรรมที่ชัดเจน (แผนงาน-โครงการ)	4. มีการจัดทำแผนงานโครงการ/แผนแม่บทชุมชน
5. มีทุนทางสังคม	5. กำหนดเกณฑ์/ตัวชี้วัด/มาตรฐาน
- ทุนของชุมชน	6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกัน
- ทุนจากแหล่งอื่น	
6 มีการสรุปบทเรียน	

วิธีการส่งเสริมที่จะทำให้เกิดขึ้น

- ภาครัฐควรแก้ไขกฎหมายที่บังคับใช้ต่อท้องถิ่น เพื่อใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และเวลา
- ภาครัฐต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลักธรรมาภิบาล
- ผู้บริหารของภาครัฐต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความชัดเจนในเรื่องของงบประมาณ
- มีความเห็นชอบในกิจกรรมของชุมชนจากระดับนโยบาย
- ควรมีการสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน
- มีการสนับสนุนความรู้ในส่วนของฐานข้อมูล นวัตกรรม เทคโนโลยีและด้านวิชาการให้แก่ชุมชน
- มีการประสานความร่วมมือต่างๆ ระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง

สรุปการประชุมกลุ่มที่ 2 เครือข่ายกองทุนสวัสดิการ

ความหมายของการพัฒนาสังคม คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม ทุกๆ ด้านของสังคม โดยที่ทุกอย่างต้องเริ่มจากตัวเราก่อน ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และอยู่ภายใต้ความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน

สิ่งดีๆ ที่อยากให้เกิดขึ้น

อยากให้ลูกหลานเป็นคนดี ได้รับการศึกษาที่ดี มีวัฒนธรรมที่ดีงามในการดำเนินชีวิตไม่รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามากเกินไป สื่อที่นำเสนอก็ไม่อยากให้เสนอสิ่งที่บิดเบือนความจริง ยุ่วยุประชาชน ผู้นำระดับต่างๆ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนเห็นความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีงานทำ ไม่มีหนี้สิน มีสุขภาพที่ดี ในชุมชนไม่มีปัญหายาเสพติด ปาไม้อุดมสมบูรณ์ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่

- สถาบันครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ย่า ตา ยาย ฯลฯ เป็นจุดเล็กๆ แต่สำคัญที่สุดที่จะสามารถอบรมสั่งสอน เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและการสร้างสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม
- สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน ครู ฯลฯ ให้การศึกษาและช่วยปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีความรู้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพในอนาคตได้
- สถาบันศาสนา ได้แก่ วัด มัสยิด โบสถ์ พระสงฆ์ ฯลฯ เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่พึ่งของคนทุกคน ให้คนทำดี มีจิตใจเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์
- สถาบันการปกครอง ได้แก่ ผู้นำประเทศ ผู้นำท้องถิ่น อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำตามธรรมชาติ
- เด็กและเยาวชน
- คนในชุมชน
- หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
- แหล่งทุนทั้งภายในและภายนอก

แนวทางหรือวิธีการบูรณาการร่วมกัน

การจะสร้างสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นได้นั้นต้องเริ่มจากการพัฒนาด้านในชุมชนเพื่อให้เกิดทีมงานขึ้นมาจึงจะเกิดกลุ่มต่างๆ ตามมา หลังจากนั้นก็พัฒนาทีมงานเพื่อให้เกิดงาน และพัฒนางานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป มีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ร่วมกันเป็นภาคภาคร่วมทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ มีการเรียนรู้ปัญหาร่วมกันแล้วหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในหมู่คณะในสิ่งที่จะทำให้เกิดแนวทางเดียวกัน มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลที่ยั่งยืน มีการติดตามผลในสิ่งที่ทำเพื่อให้สามารถประเมินผลได้ ผู้นำชุมชนต้องเป็นตัวหลักในการประสานงานกับภาคส่วนอื่นๆ และต้องมีสถานที่ในการใช้เป็นสถานที่ในการดำเนินการ

วิธีการเพิ่มหรือพัฒนาศักยภาพ

คนในชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจให้มีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ พร้อมทั้งจะรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบอื่นๆ ที่พร้อมจะเกิดขึ้นทุกเมื่อ ต้องมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ปรับมุมมองใหม่ๆ มองเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน มีความชัดเจน สามารถทำได้จริง มีการวางแผน วางกรอบการบริหารงบประมาณให้คุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐทั้งทางต้นนโยบายหรือการทำงานร่วมกันกับภาครัฐในพื้นที่

รัฐควรเข้ามาให้ความสนใจและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง และช่วยในเรื่องของการให้ความรู้ เป็นที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำต่างๆ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือกับประชาชนทุกเมื่อ มองถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีจิตอาสา เมื่อประชาชนเข้าไปติดต่อควรให้บริการด้วยความจริงใจ นโยบายต่างๆ ที่ภาครัฐกำหนดขึ้นควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นจากคนเพียงไม่กี่คน และควรเป็นนโยบายที่มีพื้นฐานมาจากแผนแม่บทชุมชน ควรมีการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

การทำงานกันเองในภาครัฐก่อนที่จะเผยแพร่มาสู่ประชาชนเพื่อลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน ข้อมูลหรือผลประโยชน์บางอย่างที่มาจากภาครัฐบางครั้งก็ไม่ถึงประชาชนทำให้ประชาชนไม่ได้รับในสิ่งที่ควรจะได้

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

จะเห็นได้ว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการดังกล่าวก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งการหารือร่วมกันภายในทั้งสองกลุ่มทำให้เกิดผลการประชุมที่น่าสนใจดังนี้

1. จุดเริ่มต้นในงานพัฒนาสังคมจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนถึงจุดหมายความหมายของสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่หรือต้องการพัฒนาว่าสิ่งเหล่านั้นคืออะไร เพราะเมื่อที่ประชุมได้ทบทวนความหมายของการพัฒนาสังคมซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่มีความคุ้นเคยกันอยู่แล้ว กลับพบว่าสิ่งคุ้นเคยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยากในการนิยามอย่างชัดเจน และเมื่อได้ครุ่นคิดแล้ว ก็พบว่าความหมายของการพัฒนากับสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่ไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความหมายตรงกันเท่าที่ควรกับการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ ดังเช่น กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการอาจช่วยให้เกิดความสะดวกสบาย มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแต่ไม่ได้ชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางความคิด และจิตใจ หรือทำให้พื้นที่ดีขึ้น เจริญงอกงามมากขึ้น การทำความเข้าใจ ตลอดจนการให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาสังคมจึงน่าจะเป็นสิ่งเบื้องต้นที่ควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการ

2. สิ่งที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความคิดเห็นตรงกันก็คือ การพัฒนาสังคมต้องนำไปสู่ภาพแห่งการอยู่ร่วมกันได้ทั้งภายในครอบครัว และระหว่างครอบครัวหรือสังคมที่มีรักใคร่ กลมเกลียวกัน ประเด็นดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงนัยสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ณ ปัจจุบันในความหมายที่ว่า ยิ่งสังคมมีการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้ามากเท่าไร แต่ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมกลับยิ่งห่างเหินมากขึ้น ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นอารมณ์ ความรู้สึกร่วมของผู้คนในสังคมที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ในสังคม เพราะแต่เดิมสังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมแห่ง

ความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจกัน มีความรักความสามัคคี ขอบเขตการพัฒนาสังคมจึงควรคำนึงถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมไปพร้อมกันด้วย

3. แนวความคิดที่น่าสนใจประการหนึ่งของผู้เข้าร่วมประชุมก็คือ การมองว่าการพัฒนาสังคมต้องไม่มีการกำหนดแบ่งสังคมให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือเน้นการพัฒนาบางส่วนที่เอื้อประโยชน์อย่างไม่สมดุลกัน แต่กลับมองว่าการพัฒนาสังคมต้องให้ความเสมอภาคเป็นธรรม เลือกปฏิบัติไม่ได้ และไม่ว่าแต่ละคน แต่ละพื้นที่จะมีลักษณะเช่นใดก็ตาม ก็ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเหมือนกัน เพื่อมิให้การพัฒนาสังคมที่เกิดขึ้นเป็นการสร้างพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา รวมถึงประเด็นที่ว่าขอบเขตของการพัฒนาต้องครอบคลุมไปถึงวิถีแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต อาทิ มิติทางประเพณีวัฒนธรรม มิติทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. สิ่งที่ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันประการหนึ่งก็คือ มองว่าภาพรวมหรือผลของการพัฒนาต้องนำไปสู่ความน่าอยู่ของสังคม มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ดี สังคมมีคุณธรรม ผู้คนในสังคมมีจิตสำนึกรับผิดชอบตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม บนพื้นฐานการพัฒนาสังคมร่วมกัน ไม่แบ่งแยกกัน หากแต่มุ่งเน้นการพลังเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามให้เกิดขึ้น ซึ่งความคิดและความต้องการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ย้อนแย้งกับคตินิยมและบริโคนิยมที่เป็นอยู่ในสังคมไทย ณ ขณะนี้ที่พยายามให้ผู้คนรู้จักการบริโภคเพื่อการบริโภค (สิ่งที่เกินความจำเป็น) อันเป็นมายาคติและกับดักสำคัญต่อการพัฒนาสังคม

5. รูปแบบการพัฒนาสังคมที่เกิดขึ้นตามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมอาจไม่ใช่รูปแบบเดียวที่ตายตัวก็ได้ หากแต่ต้องเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน สังคม และเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง ตรงกับความต้องการของพื้นที่ชุมชน ซึ่งสิ่งที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมก็คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในรูปแบบ

ของการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนนับเป็นกิจกรรมที่สร้างความตื่นตัว ความตระหนักต่อความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้น และกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เน้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม เพราะกิจกรรมแผนแม่บทชุมชนประกอบด้วยกิจกรรมหลักที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเพื่อให้เกิดสำนึก ความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของร่วมกันโดยกำหนดผ่านแผนงานและกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

6. สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาสังคมก็คือการสร้างพลังความเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันองค์กรที่สำคัญในพื้นที่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา หน่วยงานองค์กรชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมถึงกลุ่มคนต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน เช่น เด็ก สตรี และผู้สูงอายุที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

7. กิจกรรมที่มีรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับการพัฒนา ถือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพความคิด และความสามารถในการพัฒนา เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนทั้งทางความคิด มุมมอง ความรู้ ประสบการณ์ รวมถึงการบอกเล่าถึงปัญหาและอุปสรรคที่ควรระวังในการทำงานด้านการพัฒนา กิจกรรมดังกล่าว ต้องมีการออกแบบให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการและประเด็นหลักที่ต้องการพัฒนาเพื่อป้องกันมิให้ได้รับแต่ข้อมูลที่ไม่สามารถนำไปพัฒนาต่อได้

ส่วนที่ 5

บทสรุปและแนวทาง
การส่งเสริมการพัฒนาสังคม
เชิงบูรณาการ

การจัดเวทีกลไกการบูรณาการการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม พื้นที่ภาคเหนือเป็นเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการลำดับที่สองภายใต้โครงการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ ปี 2552 ที่มุ่งหมายให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมด้วยเล็งเห็นแล้วว่าการพัฒนาสังคมไม่อาจดำเนินการภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหน่วยงานเดียว หากแต่ต้องมีการประสาน ถักทอให้เกิดพลังการพัฒนาาร่วมกันจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร้อยรัดเข้ามามีบูรณาการการทำงานร่วมกัน

เวทีการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ถือเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้พื้นที่ชุมชนในภาคเหนือได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มุมมอง ความรู้ที่เกิดจากการทำงานเพื่อช่วยกันยกระดับการพัฒนาสังคมในพื้นที่ภาคเหนือให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านการถอดบทเรียนและการเสวนาร่วมกัน อย่างพินิจวิเคราะห์เพื่อสร้างแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือ ทั้งเชิงประเด็นเนื้อหา เชิงนโยบาย และแนวทางการทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายข้ามพื้นที่

การเรียนรู้ในรูปแบบเวทีเชิงปฏิบัติการเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมแบบหนึ่งเพื่อให้เกิดการอภิปราย ค้นหาแนวทางและข้อสรุปในการขับเคลื่อนงานและทิศทางการพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม โดยคณะวิทยากรได้ออกแบบเวทีฯ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของพื้นที่ภาคเหนือ รวมถึงได้นำสถานการณ์ทางสังคมพื้นที่ภาคเหนือมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาถึงประเด็นการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ควบคู่ไปกับการถอดบทเรียนการทำงานในเชิงประสบการณ์และทัศนะมุมมองต่างๆ ต่อการพัฒนาสังคม โดยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนจะเป็นบทเรียนที่ถูกถ่ายทอดไปสู่สังคมวงกว้างให้ได้เรียนรู้เนื้อหาบทเรียนและข้อคิดดีๆ รวมถึงต้องการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมาของภาคีเครือข่ายผู้เข้าร่วมประชุมที่มาจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการทบทวนตนเอง ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับภาคีอื่น

ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อเสนอแนวทางไปสู่เป้าหมาย และในอีกทางหนึ่งหวังว่าจะทำให้กลุ่มแกนนำผู้เข้าร่วมประชุมสามารถนำกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับถอดบทเรียนไปใช้ในการสังเคราะห์ความรู้จากบทเรียนในงาน/โครงการที่กำลังรับผิดชอบอยู่และโครงการอื่นๆ ในโอกาสอื่นอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นในเวทิดังกล่าวนอกจากจะเน้นบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ทางคณะวิทยากรยังได้จัดประกายผู้เข้าร่วมประชุมผ่านการนำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคมในพื้นที่ภาคเหนือเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้พินิจวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและพยายามที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมการทำงานที่มีอยู่ในการตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ในลักษณะที่ว่าประเด็นที่ได้นำเสนอควรได้รับการพิจารณาอย่างควบคู่ไปกับการทำงานที่เป็นอยู่ เพื่อให้การพัฒนาสังคมในพื้นที่ภาคเหนือให้มีมิติมุมมองที่กว้างขึ้น เพราะจำเป็นอย่างยิ่งที่การทำงานด้านการพัฒนาไม่อาจยุติเพียงแค่ประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยขาดการเชื่อมโยงไปเรื่องอื่น ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาสังคมมีลักษณะที่เกี่ยวข้องไปยังเรื่องต่างๆ (Interrelation) การแก้ไขปัญหาสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมจึงต้องมีการบูรณาการเนื้อหาทั้งหมดเข้าหากันเพื่อให้เห็นภาพรวมและต้องพิจารณาในแต่ละประเด็นเพื่อให้เห็นองค์ประกอบย่อย

นอกจากการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการนำเสนอเนื้อหา รายงานสถานการณ์ทางสังคมแล้ว คณะวิทยากรยังได้ใช้วิธีการถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านเพื่อสร้างชุดความรู้จากประสบการณ์การทำงานในพื้นที่เพื่อให้เป็นองค์ความรู้การทำงานที่สามารถเข้าถึงและจับต้องได้ผ่านการนำเสนอเป็นเอกสารเพื่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคมและรูปแบบการทำงานที่จะเกิดขึ้นจากความร่วมมือของตัวแทนพื้นที่ที่เข้าร่วมประชุม

เนื้อหาที่เกิดจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการทำงาน

การเกิดขึ้นของกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมของชุมชนทั้ง 7 กลุ่มพื้นที่กล่าวได้ว่ามีวัตถุประสงค์ที่ต้องการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนพื้นที่ด้วยกลไกและวิธีการดำเนินงานที่หลากหลายไปตามศักยภาพในพื้นที่ กล่าวคือในบางพื้นที่อาจใช้แนวทางแผนแม่บทชุมชนเป็นการขับเคลื่อนกระบวนการความคิดสู่ปฏิบัติการด้านการพัฒนาสังคม บางพื้นที่ใช้แนวคิดองค์กรการเงินชุมชนที่มุ่งเน้นการออมเงินและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนผ่านกิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชน ขณะที่บางพื้นที่มีพื้นฐานของกิจกรรมด้านการพัฒนาที่เกิดจากแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการพัฒนาพื้นที่ชุมชน โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์นั้นพบว่ามีการบูรณาการต่อยอดกับปัจจัยภายนอกไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนายทุน หรือกลุ่มข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น และสิ่งที่น่าสนใจของกลุ่มกิจกรรมดังกล่าวก็คือการระดมสวัสดิการให้เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิดหลักที่ว่าคนกับป่าต้องอยู่ร่วมกันหรือ “ป่าอยู่ได้ คนก็อยู่ได้” เพราะเมื่อความสมบูรณ์เกิดขึ้นในป่า ก็จะทำให้ระบบนิเวศตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติมีความสมบูรณ์อันเป็นแหล่งอาหารในการดำรงชีวิตของมนุษย์

อย่างไรก็ดี ด้วยความหลากหลายของที่มาพัฒนาการ วัตถุประสงค์และกิจกรรมที่เกิดขึ้น ทำให้แนวทางการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มพื้นที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

ในส่วนของกลุ่มองค์กรการเงินและการจัดสวัสดิการชุมชน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นภายหลังจากชุมชนจัดทำแผนแม่บทชุมชน อันมีที่มาจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของชุมชน โดยที่มาของกิจกรรมแผนแม่บทชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐภายนอก คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการจัดทำแผนของชุมชนโดยชุมชนร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการดำเนินงานผ่านการเก็บข้อมูลพื้นที่

ร่วมระดมความคิดเพื่อหารือและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบจากการเก็บข้อมูลพื้นที่

เมื่อชุมชนได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน แนวทางที่ชุมชนเล็งเห็นร่วมกันก็คือ การสร้างทุนให้เกิดขึ้นในชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก การจัดสวัสดิการชุมชนในรูปแบบการออม หรือการรวมกลุ่มเป็นองค์กรการเงินชุมชนจึงเป็นรูปแบบที่ได้รับความสนใจและมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในหลายพื้นที่ที่ไม่เฉพาะเพียงภาคเหนือเท่านั้น หากแต่ได้มีการนำแนวทางดังกล่าวได้ดำเนินการในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ โดยมุ่งหวังว่าองค์กรการเงินและสวัสดิการที่เกิดขึ้นจะส่งเสริมความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพราะประโยชน์จากการออมและการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกก็เพื่อเป็นแหล่งทุนในการประกอบอาชีพและต่อยอดไปสู่การสร้างกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน

นอกจากการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการออมและกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพแล้ว ยังพบว่ากลุ่มองค์กรการเงินได้นำกำไร (ดอกเบี้ยจากการกู้ยืม) จากการบริหารกองทุนกลับมาหมุนเวียนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในด้านต่างๆ เช่น การให้ทุนการศึกษา การสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน เป็นต้น

สำหรับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือกลุ่มเครือข่ายป่าชุมชนเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมกลุ่มเพื่อต่อสู้กับวิกฤติภายนอกที่เข้ามากระทบกับวิถีชุมชน ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าคนกลาง นายทุน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่นที่มุ่งหวังเอาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงความต้องการที่จะพลิกฟื้นการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่ทำลายหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างขาดการดูแล อนุรักษ์ไว้สำหรับคนรุ่นต่อไป อันหมายรวมถึงการประกอบอาชีพที่มีลักษณะของการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ที่ว่าในที่สุดแล้ว สิ่งเหล่านี้กลับส่งผลต่อผู้คนในชุมชนทั้งสิ้น

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงพยายามที่จะเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่รวมถึงการพัฒนาแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลไกกระบวนการ/วิธีการดำเนินการ

กลไกและการดำเนินงานของกลุ่มพื้นที่ชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า ในส่วนของกิจกรรมหลักของกลุ่มแผนแม่บทชุมชนมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่เริ่มต้นจากการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน การค้นหาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาร่วมกันผ่านการระดมความคิดและเวทีประชาคมเพื่อการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการปัญหาร่วมกัน จนเกิดเป็นแผนแม่บทชุมชนที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและมีความเหมาะสมกับพื้นที่

สำหรับกลุ่มองค์กรการเงินและการจัดสวัสดิการชุมชนซึ่งพบว่าเป็นกิจกรรมที่มีฐานคิดสำคัญด้านการพึ่งตนเองของชุมชน แนวทางการดำเนินการจึงเน้นการสร้างทุนให้เกิดขึ้นในชุมชนมากกว่าการรอคอยการสนับสนุนจากภายนอกเพียงอย่างเดียวอันเป็นที่มาของ “การออม” โดยเงินทุนที่ได้จากการออมก็จะมีการบริหารจัดการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีปัญหาหรือมีความต้องการสามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยเน้นไปที่การเสริมสร้างการประกอบอาชีพ และเมื่อดอกผลจากการกัวยืมดังกล่าวเกิดขึ้นก็จะมีกระบวนการรวบรวมและจัดสรร เพื่อนำไปจัดสวัสดิการในชุมชน

เมื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับที่มาและพัฒนาการของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะเห็นได้ว่ากลุ่มกิจกรรมดังกล่าวเกิดจากการตระหนักถึงความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยและการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ บนความเข้าใจว่ามนุษย์ต้องมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยที่วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ และต้องให้ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตจึงมีลักษณะการอยู่ร่วม ไม่ทำลาย ไม่ใช่ประโยชน์อย่างเกินจำเป็น แต่กลับต้องหวนแหนและอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ คติความคิดดังกล่าวได้กลายแบบแผนทางวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่สืบทอดไปยังคนรุ่นต่อไป ในส่วนของวิธีการดำเนินงานทั้ง 2 รูปแบบกิจกรรมพบว่า มีแนวทางที่เน้นการตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชน โดยมีการกำหนดรูปแบบและวิธีการทำงานที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็น การจัดทำแผนการดำเนินงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน มีการกำหนด

โครงสร้างการทำงานในรูปของคณะกรรมการดำเนินงานที่เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และมีศักยภาพที่เพียงพอในการทำงาน โดยการทำงานดังกล่าวจะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่

วิธีการดำเนินงานที่ทุกพื้นที่ใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาก็คือการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างแกนนำและชาวบ้าน นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาศักยภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง อาทิ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน การเดินทางไปศึกษาดูงานยังพื้นที่กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ กรณีต้นแบบต่างๆ โดยมีการทำงานที่ร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยความสำเร็จ

การดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชนนั้น มีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จหลายประการ ได้แก่

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างสำนึกเป็นเจ้าของร่วมของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ สตรี และกลุ่มเยาวชนต่างเกิดความตระหนักในปัญหาของชุมชนร่วมกันทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ มีความไว้วางใจในการทำงาน เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน มีจิตอาสา เสียสละ รักการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบ จิตสำนึกดังกล่าวเป็นจิตสำนึกที่เกิดจากการตระหนักว่าทุกคนต่างร่วมกันเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ชุมชนมากกว่าการเป็นเพียงสมาชิกของชุมชน

2. การได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) องค์กรพัฒนาเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่เข้ามาส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ ในหลายบทบาททั้งการเป็นพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ การถ่ายทอดเทคนิควิทยาการ เช่น เครื่องมือการถอดบทเรียนแก่คนในชุมชน หรือการให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อช่วยให้กิจกรรมเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

3. **ผู้นำมีความรู้ความสามารถ เสียสละและทำงานโปร่งใส** ผู้นำหรือแกนนำที่มีภาวะผู้นำไม่ว่าจะเป็นความกล้าหาญ ความเสียสละ มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับทั้งด้านการทำงานที่โปร่งใส และมีชีวิตครอบครัวที่ดี ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ทำให้สมาชิกในชุมชนไว้วางใจและเล็งเห็นถึงความทุ่มเทในการทำงาน อันนำไปสู่ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ให้สาธกบการะในการดูแลสมาชิกที่สูงอายุมากขึ้น ขณะที่การออมและการบริหารกองทุนมีแนวโน้มที่ไม่เพียงพต่อการดูแลสมาชิกสูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ

1. การบูรณาการทางความคิดก่อน ซึ่งก็คือ ต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกัน วิเคราะห์ให้เห็นประเด็นปัญหาร่วมกัน คำตอบทางความคิดที่เกิดขึ้นก็จะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมถึงการมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมประเด็นที่สำคัญก็คือ ต้องมีการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์ สร้างการเรียนรู้การยอมรับทางความคิด ส่งเสริมให้เกิดการแสดงออกทางความคิดและการยอมรับซึ่งกันและกันจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญคือหน่วยงานภาครัฐต้องพร้อมที่จะเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับชุมชน

2. ควรมีการพัฒนาส่งเสริมเครื่องมือทางวิชาการที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคมหรือพื้นที่ชุมชน เพราะความรู้ทางวิชาการถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยตัวอย่างความรู้ดังกล่าว เช่น การถอดบทเรียน (After Action Review: AAR) การเรียนรู้สะท้อนผลการทำงาน (Reflection) หรือการติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลัง (Empowerment Evaluation) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติในลักษณะเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวทีการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-Based Development) หรือสร้างความร่วมมือเชิงพื้นที่ (Area-Based Collaboration) เป็นต้น

3. นโยบายการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมควรมุ่งเน้นบทบาทของพื้นที่ชุมชนในการทำหน้าที่เป็นกลไกในการจัดการ การเชื่อมประสานการพัฒนาและการจัดสวัสดิการสังคมที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งนี้ เพราะชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่และความต้องการ ดังนั้น นโยบายของรัฐตลอดจนหน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริม สนับสนุนและเอื้ออำนวยการทำงาน of ชุมชน ขณะเดียวกันหน่วยงานในพื้นที่ควรทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการประสานการทำงานเชิงนโยบายกับพื้นที่ เพราะจำเป็นอย่างยิ่งที่นโยบายและการปฏิบัติต้องมีความสอดคล้องกัน และบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้สวัสดิการมีมิติที่ชัดเจนทั้งด้านประเด็นนโยบาย ด้านพื้นที่ และด้านกลุ่มเป้าหมาย

4. กระบวนการจัดทำนโยบายการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมควรเน้นกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy Process) กล่าวคือ ในการกำหนดนโยบายควรสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของชุมชนให้ได้แสดงออกซึ่งปัญหาและความต้องการในรูปของแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการของชุมชน และบูรณาการแผนดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาในพื้นที่ เพื่อให้กิจกรรม โครงการที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่พื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เข้าร่วมประชุม

กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) และเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต ต.บ้านด่านนาขาม อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์ เรียบเรียงโดย เจริญญา เนตะวงษ์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายชัยศักดิ์ ไชยสอน	สนง. พมจ. พิษณุโลก
2. นายสมาน พลอยประดับ	สนง. พมจ. พิษณุโลก
3. นายไกรสร สักการะ	รองประธานเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต
และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวน
(ระบบวนเกษตร)
4. นายเอกลักษณ์ สีวังชา	เลขานุการ อบต. บ้านด่านนาขาม
5. นายประสิทธิ์ จันทร์ดี	อบต. บ้านด่านนาขาม
6. นายเมธี พันสา	สมาชิกเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต
และ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวน
(ระบบวนเกษตร)
7. นายเจริญญา เนตะวงษ์	ผู้ดำเนินรายการ

ที่อยู่ส่งเอกสารกลับ

นายเมธี พันสา บ้านเลขที่ 121 ม.7 ต.บ้านด่านนาขาม อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์

กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) และเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต
ต.บ้านด่านนาขาม อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์

“ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิต การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด เพียงลมหายใจ
ของการคงอยู่ตามวิถีชาวสวน สิทธิและโอกาสในการดำรง”

กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) มีที่มาจากการรวมตัวของ
กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ อาทิ สวนยางพารา สวนผลไม้
อื่นๆ ที่ต่างประสบปัญหาภาวะหนี้สิน ราคาผลผลิตที่ตกต่ำ รวมถึงภาวะผลผลิต
ล้นตลาด ทำให้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันในปี พ.ศ.2542 โดยมีแกนนำคือ
นายอุดม อินทร์หม่อม เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และจัด
สวัสดิการกองทุนให้แก่สมาชิก พร้อมกันนั้นก็ได้มีการเข้ามาของสหกรณ์
การเกษตร จ.อุตรดิตถ์ ให้คำแนะนำและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการ
บริหารกลุ่ม กระทั่งในปี พ.ศ.2543 กลุ่มเกษตรกรทำสวนจึงได้จดทะเบียน
จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการเริ่มต้นมีสมาชิกประมาณ 160 คน และในปัจจุบัน
มีสมาชิกประมาณ 300 คน

ในปี พ.ศ.2549 พื้นที่ ต.บ้านด่านนาขาม ประสบกับภัยธรรมชาติ
โคลนถล่ม สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน พื้นที่ทำการเกษตรเป็น
อย่างมาก ด้วยวิถีของการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่ทำการเกษตรทำสวนผลไม้
แบบผสมผสานมาก่อนอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญ ภายหลังเหตุการณ์
โคลนถล่มกลุ่มเกษตรกรทำสวนจึงได้สร้างความชัดเจนกับวิถีดั้งเดิม โดยเน้นการ
ทำสวนผลไม้แบบวนเกษตร พื้นที่สวนหนึ่งๆ จะประกอบด้วยผลไม้ที่หลากหลาย
ชนิดมากยิ่งขึ้น เช่น การปลูกยางพารา สวนผลไม้ สวนมะพร้าว สวนกล้วย
ไม้เน้นการปลูกแบบเชิงเดี่ยว ทั้งยังดูแลต้นไม้อื่นๆ ที่เคยอยู่ในพื้นที่สวนอยู่แล้ว
ให้คงอยู่ต่อไป เช่น ไม้มะค่า ยาง แดง มะเดื่อ ฯลฯ

ด้วยวิถีชีวิตของชาวบ้านที่พึ่งพิงและอาศัยการเกื้อกูลของธรรมชาติ
ในการดำรงอยู่ของชีวิต ทำให้แนวทางการทำเกษตรด้วยระบบวนเกษตร ถือเป็น

แนวทางอันสำคัญที่จะทำให้อาชีพการทำสวนของพวกเขาเกิดความยั่งยืน สร้างความหลากหลายให้แก่ผลผลิตที่จะสามารถหล่อเลี้ยงให้ชีวิตเกษตรกรทำสวนสามารถมีผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี พร้อมทั้งอาศัยการเกื้อกูลของธรรมชาติในการดูแลซึ่งกันและกันของพืช ต้นไม้ชนิดต่างๆ ในพื้นที่สวนนั้นๆ

จุดเริ่มต้นของระบบวนเกษตรที่เกิดขึ้นโดยกลุ่มเกษตรกรทำสวน จึงมีแรงบันดาลใจเริ่มต้นมาจากวิถีการทำเกษตรที่มีการเกื้อกูลจากธรรมชาติมาแต่เดิมอยู่แล้ว และด้วยเหตุการณ์ในปี พ.ศ.2549 จึงเป็นอีกหนึ่งแรงบันดาลใจที่ทำให้ระบบวนเกษตรถูกนำมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อสร้างความสมดุลต่อธรรมชาติและสวนผลไม้ สร้างความหลากหลายต่อผลิตที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปี

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) จะดำเนินการโดยชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันขึ้นมา เปิดรับสมาชิกในทุกๆ ปี มีการระดมทุนกองทุน หุ้นละ 50 บาท มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบ่งเป็นประธาน รองประธาน คณะกรรมการ และเลขานุการ ได้มีการจัดตั้งกฎระเบียบขึ้นมาบังคับใช้เองภายในกลุ่ม สำหรับตำแหน่งประธานกลุ่มนั้นจะมีวาระ 2 ปี แล้วจะจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ทั้งนี้ในสภาพความเป็นจริง กลุ่มยังคงเลือกให้ประธานคนเดิมซึ่งดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งกลุ่มคือ นายอุดม อินทร์หม่อม เป็นประธานกลุ่มเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนในเรื่องของการบริหารจัดการเรื่องกองทุน บัญชีรายรับ-รายจ่ายนั้น จะมีการเข้ามาตรวจสอบจากสหกรณ์การเกษตร จ.อุดรดิตถ์ เป็นประจำทุกปี มีการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม และในทุกๆ ปี ก็จะมีการประชุมกลุ่มประจำปีด้วย

จุดเริ่มต้นของกลุ่มเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542 จากการที่ชาวบ้านรวมกลุ่มกัน โดยมีนายอุดม อินทร์หม่อม เป็นแกนนำ ในระยะแรกมีสมาชิกกลุ่มประมาณ 160 คน ในปี พ.ศ.2543 กลุ่มจึงได้ไปจดทะเบียนรับรองกลุ่มอย่างเป็นทางการกับสหกรณ์การเกษตร จ.อุดรดิตถ์ จนในปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกราว 300 คน แม้ในแต่ละปีจะมีเงินปันผลน้อย เนื่องด้วยราคาของผลผลิตที่ต่ำได้กำไรไม่มาก แต่ก็มีความสนใจเพิ่มขึ้น เนื่องจากเล็งเห็นประโยชน์จากการทำสวนแบบวนเกษตร เป็นการสร้างความสมดุลแก่สวนผลไม้ อาศัยการเกื้อกูลของธรรมชาติ

ในการดูแลตนเอง มีความหลากหลายของพืชในสวน ให้มีผลผลิตหมุนเวียนกันตลอดทั้งปี และทางกลุ่มยังให้การสนับสนุนกล้าไม้ มีการดูแล ปรับปรุง เพื่อให้ได้ผลผลิตอย่างสม่ำเสมอ และในแต่ละปีนั้นกลุ่มก็จะจัดให้มีงานประกวดลองกอง ลางสาด ประจำปี เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ชาวสวนด้วย

ภายหลังเหตุการณ์โคลนถล่มพื้นที่ ต.บ้านด่านนาขาม ในปี พ.ศ.2549 นั้น ชาวบ้านได้เกิดการตื่นตัวในการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ของป่าเสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก จึงได้รวมตัวกัน โดยมีกลุ่มเกษตรกรทำสวนเป็นแกนนำในการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมสร้างความเข้าใจกับเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ให้เล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ มีการสร้างฝายเก็บกักน้ำด้วยวิธีการทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา

เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมร์ริด จึงมีที่มาจากการตื่นตัวอันเป็นบทเรียนจากผลกระทบของภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ มีการเข้ามาดูแลให้คำแนะนำจากองค์กร NGO ต่างๆ ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ปัจจุบันเครือข่ายดังกล่าวมีประธานกลุ่มคือ นายเล็ก ยายอยู่สุข ได้มีการขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งตำบล และมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายป่าต้นน้ำอื่นๆ ในเขตภาคเหนือด้วย

จุดเริ่มต้นของเครือข่ายดังกล่าวนั้น เป็นผลมาจากบทเรียนที่เกิดขึ้นโดยภัยธรรมชาติโคลนถล่มในปี พ.ศ.2549 มีแกนนำจากกลุ่มเกษตรกรทำสวนซึ่งมีวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่กับการเกื้อกูลของธรรมชาติอยู่แล้ว เพราะเป็นพื้นที่อยู่ในหุบเขา ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน น้ำ ป่า จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจที่ต้องการสร้างความเข้าใจต่อชาวบ้านให้หันกลับมาช่วยกันดูแลทรัพยากรป่าไม้ ที่เสื่อมโทรม เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่

แรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากบทเรียนอันเป็นผลกระทบที่ได้สร้างความเจ็บปวด และสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้าน จึงถือเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการเคลื่อนไหวในด้านสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมร์ริดตราบจนปัจจุบัน

จุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่าย เริ่มจากปี พ.ศ.2549 ได้มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ซึ่งมีแกนนำการทำงานจากกลุ่มเกษตรกรทำสวน การดำเนินงานของเครือข่ายจะเป็นการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำ การฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม โดยการจัดโครงสร้างบริหารงานมีประธาน คณะกรรมการเลขานุการ รวมถึงได้มีการออกกฎข้อบังคับในการดูแลรักษาป่าที่สมาชิกก่อตั้งกันมาเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่ปฏิบัติตาม สำหรับสมาชิกโดยส่วนใหญ่นั้นก็จะสมาชิกจากกลุ่มเกษตรกรทำสวนด้วย การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายโดยส่วนใหญ่ยังคงอาศัยเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) UNDP เป็นต้น

ระยะเวลาจากจุดเริ่มต้นรวมกลุ่มจนปัจจุบันกลุ่มมีระยะเวลา 3 ปี ทำให้ในช่วงระยะเวลานี้กลุ่มอยู่ในช่วงเริ่มต้นขยายงาน การสร้างเครือข่าย ได้มีการออกสำรวจเก็บข้อมูลที่ดินของชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อสร้างความชัดเจนกับขอบเขต เพราะพื้นที่ป่าและพื้นที่อยู่อาศัย ทำมาหากิน ของชาวบ้านอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนทำให้มีปัญหาการถือครองที่ดิน ชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครอง ทว่าในช่วงนี้เครือข่ายได้มีแนวคิดการท่องเที่ยวแบบ Home stay นักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักกับชาวบ้าน และสามารถท่องเที่ยวไปในสวนผลไม้และเขตป่า ซึ่งมีน้ำตกที่สวยงามไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยว

กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) และเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต แม้ทั้งสองกลุ่มจะมีแรงบันดาลใจที่มา และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่ในลักษณะของการดำเนินงานที่ทำให้ทั้งสองกลุ่มสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตนได้นั้น เป็นผลมาจากปัจจัยที่ประกอบด้วย

- ราคาผลผลิตตกต่ำ ภาวะหนี้สิน จากการที่ผลผลิตล้นตลาด ชาวสวนไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง ทำให้เสียเปรียบพ่อค้า นายทุน (กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร))
- บทเรียนภายหลังเหตุการณ์โคลนถล่ม ปี พ.ศ.2549 ที่ได้สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้าน (เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต)

- การออกไปศึกษาดูงานจากตัวอย่างชุมชนที่ดำเนินงานจนสำเร็จ เพื่อใช้เป็นแนวทาง เป็นแรงบันดาลใจในการบริหารจัดการกลุ่มของตนต่อไป (กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร))

- การเข้ามาสนับสนุน แนวคิด งบประมาณ การดำเนินงานต่างๆ จากหน่วยงานภายนอก เช่น NGO, สสส., พอช., UNEP, สหกรณ์การเกษตร จ.อุดรดิตถ์ ฯลฯ ((กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร), (เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต))

- มีการระดมทุนจากชาวบ้าน เพื่อสร้างสวัสดิการแก่สมาชิกและการบริหารจัดการของกลุ่ม (กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร))

- มีอุดมการณ์ที่จะรักษาป่าต้นน้ำ ภายหลังได้รับบทเรียนจากปี พ.ศ.2549 ร่วมกันของชาวบ้าน (เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต)

- คณะกรรมการในการดำเนินงานมีความเข้มแข็ง ((กลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร), (เครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต))

ปัจจัยที่ส่งผลให้ทั้งกลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร) และเครือข่ายป่าต้นน้ำห้วยแมริต ประสบผลสำเร็จนั้นเกิดขึ้นจากทั้งปัจจัยภายในกลุ่มและจากการสนับสนุนจากภายนอก กล่าวโดย

ปัจจัยภายใน คือ

- สภาพความเป็นจริงของปัญหาที่ปรากฏในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัว รวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา อันเป็นบทเรียนจากภัยธรรมชาติและสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลง

- การมีความร่วมมือ ร่วมใจของชาวบ้าน ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การเห็นประโยชน์ร่วมกันของชาวบ้าน

- ความสนใจใคร่รู้ของชาวบ้านในการค้นหาทางออก และแนวทางแก้ไข ปัญหา

- การทำงานของคณะกรรมการซึ่งเป็นแกนนำ มีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการที่โปร่งใส รวมถึงมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ที่จะทำให้ชาวบ้าน ชุมชน และทรัพยากรป่าไม้ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลและยั่งยืน

ปัจจัยภายนอก คือ

- ตัวอย่างจากชุมชน แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในสังคมที่เป็นแรงขับเคลื่อนและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน

- การสนับสนุน แนวคิด งบประมาณ จากหน่วยงานทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ เช่น NGO, สสส., พอช., UNDP, สหกรณ์การเกษตร จ.อุดรธานี ฯลฯ

เนื่องจากการดำเนินงานของทั้ง 2 กลุ่มนั้น เป็นการดำเนินงานโดยชุมชนเพื่อชุมชน ซึ่งต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนที่สำคัญคือ ความร่วมมือ ร่วมใจ จากชาวบ้านในการมีส่วนร่วมสำหรับดำเนินกิจกรรมหรืองานต่างๆ การดำเนินงานเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ คงเป็นไปได้ยากหากชาวบ้านมองกิจกรรมที่ทำว่าไม่ใช่ธุระของตน ทั้งนี้ การจะดำเนินไปได้ของกิจกรรมหรืองานต่างๆ การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ภายนอก ก็ถือเป็นเรื่องสำคัญในการขับเคลื่อน เพราะการดำเนินงานจะบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงแนวคิด การสนับสนุนงบประมาณจากภาคส่วนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะภาคส่วนเหล่านี้มีทุนทางองค์ความรู้ วิชาการ และงบประมาณที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ ฉะนั้น หากชุมชนเผชิญกับเงื่อนไขต่อไปนี้ ก็อาจทำให้ไม่สามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ กล่าวคือ

ปัจจัยภายใน คือ

- ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่างๆ มองเฉพาะปัญหาของตนเองเป็นใหญ่ ส่วนปัญหาส่วนรวมเห็นเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ ไม่ใช่ธุระของตนเองเป็นลักษณะของการขาดสำนึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน

- ขาดแกนนำที่เข้มแข็ง เป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน ผู้นำไม่สามารถสืบทอดอุดมการณ์ที่จะรักษาทรัพยากรป่าให้อยู่เคียงคู่กับประชาชนได้

- เยาวชนคนรุ่นใหม่ ขาดการตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้

ปัจจัยภายนอก คือ

- ตลาดรองรับผลผลิตไม่เพียงพอ ทำให้ผลผลิตล้นตลาด ราคาตกต่ำ เป็นผลต่อแรงบันดาลใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา

- กระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและอุดมการณ์ห่วงแหนทรัพยากร เพราะในปัจจุบันได้มีการเข้าไปซื้อไม้จากชาวบ้าน ทำให้มีการตัดไม้ขาย ซึ่งเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ และชาวบ้านมองมูลค่าของเงินมากกว่าคุณค่าของป่าไม้

- ขาดการเชื่อมโยง ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่จะทำให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของแนวคิด งบประมาณที่จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการทำงาน โดยเฉพาะกับหน่วยระดับท้องถิ่น อบต. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน ควรมีการเชื่อมโยง ประสานงานกันเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ทั้ง 2 กลุ่มดำเนินการอยู่นั้น ล้วนเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายเฉพาะตน ยังขาดการเชื่อมโยง ซึ่งจะเป็นการบูรณาการให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลาย มีขอบเขตการทำงานที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น หากมีการบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วนั้น ย่อมทำให้แนวทางการพัฒนาสังคม เกิดการส่งเสริมสวัสดิการที่ครอบคลุมกับความต้องการและเป้าหมายของการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ชุมชนได้มีการเสนอแนวคิด การบูรณาการการจัดสวัสดิการสังคมไว้ดังนี้

- จัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนซึ่งขึ้นกับ พอช. เป็นการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมจากประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะจะเกิดการสร้างเวทีประชาคม ค้นหาปัญหา ความต้องการของชาวบ้านที่ชัดเจน รวมถึงจะเป็นดูแลประชาชนในพื้นที่ให้ครอบคลุมในทุกประเด็นปัญหา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีแกนนำในการขับเคลื่อนคือ กลุ่มเกษตรกรทำสวนหรือเครือข่ายป่าต้นน้ำ

- จัดตั้งสวัสดิการองค์กรชุมชน เพื่อช่วยเหลือประชาชนโดยงบประมาณสนับสนุนนั้นอาจได้มาจากสำนัก พม. จังหวัด หรือหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น อบต. ที่จะจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมสวัสดิการแก่ชาวบ้าน รวมถึงอาจจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากผลกำไรของกลุ่มเกษตรกรทำสวน (ระบบวนเกษตร)

สวัสดิการที่เกิดขึ้นควรครอบคลุมในทุกมิติของชีวิต ตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นการดูแลให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ความเป็นอยู่ ก่อให้เกิดสำนึกรักท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผลต่อการดูแลรักษาทรัพยากรในท้องถิ่นให้ยั่งยืนด้วย

- ขยายขอบเขตของงาน จัดให้เกิดการท่องเที่ยวแบบ Home stay นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตชาวสวนและท่องเที่ยวไปในป่าของชุมชน ซึ่งมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้เกิดการประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่าย ขยายแนวคิด ในเรื่องของการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ และการทำเกษตรแบบวนเกษตร อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้อันจะนำมาสู่การจัดสวัสดิการชุมชนอีกต่อไป เป็นการบูรณาการระหว่างชีวิตชาวสวนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงกันไป

แนวทางการบูรณาการที่จะเกิดขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการหนุนเสริมจากภาคส่วนอื่นๆ เพราะการดำเนินงานต้องอาศัยองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งในทางวิชาการและการปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการบูรณาการที่สมบูรณ์ เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม สร้างการยอมรับจากประชาชน อันจะก่อให้เกิดเครือข่ายที่กว้างขวางภายใต้พื้นฐานของการเข้าใจเป็นสำคัญ

การบูรณาการเพื่องานด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมสวัสดิการที่จะเกิดขึ้นนั้น องค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอกที่เป็นงานทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนนั้น จำเป็นที่ต้องได้รับการหนุนเสริมสู่ชุมชน รวมไปถึงการหนุนเสริมในเรื่องของงบประมาณการดำเนินงานต่างๆ เพราะชุมชนย่อมขาดแคลนในเรื่องของทุนทรัพย์

ทั้งนี้ การหนุนเสริมที่สำคัญทั้งองค์ความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ นั้น อบต. ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดเป็นผู้ดูแล กำกับนโยบายทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น จึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะหนุนเสริมกิจกรรมการดำเนินงานของชาวบ้าน ช่วยประสานงานเชื่อมโยงความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ เพื่อความสะดวกของชาวบ้านในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดความยั่งยืนของกิจกรรมและการดำเนินงานเหล่านั้นอย่างราบรื่นต่อไป

การจัดการป่าชุมชน บ้านแม่หมี่ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

เรียบเรียงโดย นางสาวจุฑามาศ จ้อยจุมพจน์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายนพดล กองสิน
2. นายเนตร กองสิน
3. นายปิยะพล เอี่ยมสมบูรณ์
4. นายบุญเป็ง ดอกแจ้ง
5. นางนงลักษณ์ สุขมันคง
6. น.ส.จูลี อ่อนน้อม
7. นายสุวัจน์ ปัญโญ

รายชื่อติดต่อกลับ

1. นายนพดล กองสิน
71 ม.4 ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน จังหวัดลำปาง 52240
2. นายปิยะพล เอี่ยมสมบูรณ์
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำปาง
ถนนวิชารัฐดำเนิน ศาลากลาง อ.เมือง จ.ลำปาง 52000

การจัดการป่าชุมชน บ้านแม่หมี่ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

การจัดการป่าชุมชน บ้านแม่หมี่ เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 โดยแต่เดิมนั้นชาวบ้านได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2509 ในระยะแรก

สภาพพื้นที่ของบ้านแม่หมี่มีความทุรกันดารมาก ไม่มีทางเดินรถตัดผ่าน ใช้เพียงการเดินเท้าเข้าสู่หมู่บ้าน อีกทั้งเมื่อก่อนดินแดนแถบนี้ถือเป็นเส้นทางลำเลียงฝิ่นตั้งแต่จังหวัดเชียงราย ผ่านลงมายังจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง แต่เดิมพื้นที่แถบนี้ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรอย่างมาก ประชาชนส่วนมากเป็นชนเผ่าปกากะญอ มีอาชีพทำไร่นา และปลูกพืชผักไว้กินดำรงชีวิต มีการอาศัยอยู่อย่างพึ่งพาแลกเปลี่ยนผลผลิตด้วยผลผลิตที่ปลูกขึ้นเอง ถ้าเหลือเพียงพอจึงเดินเท้านำผลผลิตเหล่านั้นออกไปขายในเมืองข้างเล็กน้อยพอเลี้ยงชีพ มีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์โดยมีพิธีกรรมและความเชื่อของเผ่าปกากะญอเป็นตัวเชื่อมร้อย

ต่อมาในปี พ.ศ.2531 ได้มีการตัดถนนเป็นลูกรังแดงเข้าสู่หมู่บ้าน ตั้งแต่นั้นมาวิถีชีวิตของชาวแม่หมี่ก็เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ปลูกผักไว้เลี้ยงชีพก็เป็นการออกขายสู่ตลาด เริ่มมีการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และที่เลวร้ายไปกว่านั้นคือ พวกนายทุนหรือกลุ่มพ่อเลี้ยงที่เข้ามายังหมู่บ้านเพื่อหวังเอาทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของหมู่บ้านออกไปโดยใช้ตัวเงินเป็นสิ่งล่อใจให้คนในชุมชนตัดไม้ หรือทรัพยากรที่มีค่าของชุมชนออกขายแก่พวกนายทุน อีกทั้งยังประสบกับปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ของกรมป่าไม้ที่ในภายหลังพื้นที่นี้ได้ถูกประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วประชาชนในหมู่บ้านอาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นก่อนที่จะมีการกำหนดเขตแดนของกรมป่าไม้เสียอีก

อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้แล้วพบว่าทรัพยากรธรรมชาติเริ่มร่อยหรอลงไป แหล่งน้ำที่เคยมีอยู่เริ่มเหือดแห้ง ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุและชาวบ้านจำนวนหนึ่งเกิดความตระหนักว่าต้องมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและต้องยื่นหยัดต่อสู้กับกลุ่มนายทุนก่อนที่จะไม่มีทรัพยากรใดเหลือไว้ให้ลูกหลานอีกเลย

แรงบันดาลใจเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันนั้น เกิดจากการที่คนในชุมชนเริ่มถูกแทรกแซงวิถีชีวิตมากเกินไปจากกลุ่มพ่อเลี้ยงนายทุนที่เข้ามา จากเดิมซึ่งเป็นเพียงกลุ่มชาวบ้านที่นำสินค้าที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคไปขายยังตลาด แต่ภายหลังเริ่มที่จะมีความต้องการมากขึ้น จากกำลังการผลิตที่มากขึ้น

โดยใช้เงินเป็นสิ่งจูงใจให้คนในชุมชนตัดไม้หรือทรัพยากรธรรมชาติออกไปขายเมื่อทรัพยากรต่างๆ เริ่มที่จะหดหายอย่างเห็นได้ชัดเจน น้ำในลำห้วยแห้งเหือด ต้นไม้มีค่าของป่า เช่น ไม้สัก ลดลงไป จึงเป็นประเด็นที่คนในชุมชนมาร่วมกันคิดว่าถ้าเราไม่ทำ ถ้าปล่อยให้พวกเขาทำลายป่าก็จะเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านต่อไปในอนาคตวิถีชีวิตก็จะเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดมาก็จะเลือนหายไป ดังนั้น ผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์ในชุมชนจึงได้เข้ามารวมพูดคุยกัน โดยในระยะแรกเป็นเพียงสภากาแฟเล็กๆ แต่ต่อมาภายหลังเกิดจากความร่วมมือร่วมใจทำให้กลายเป็นรูปแบบการจัดการป่าชุมชนขึ้น

เมื่อเกิดการประชุมกับกลุ่มชาวบ้านในหลายๆ ครั้ง จากกลุ่มเล็กๆ ก็ค่อยๆ ขยายตัวกลายเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น เริ่มมีคณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่ทำงานด้วยใจ ไม่มีวาระหรือระยะเวลากำหนดที่แน่นอนตายตัว เมื่อได้กลุ่มป่าชุมชนบ้านแม่หมี่เกิดขึ้นมาแล้ว จึงดำเนินการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยเริ่มจากการตกลงร่วมกันของชาวบ้านที่จะกันพื้นที่ป่าออกเป็นสองส่วน โดยใช้ประเพณีความเชื่อมาเป็นตัวเชื่อมโยงและเป็นกฎระเบียบที่ปฏิบัติร่วมกัน ป่าชุมชนที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนนั้น ได้แก่ ป่าอนุรักษ์ซึ่งเป็นป่าตามพิธีกรรมความเชื่อของชนเผ่าที่ยึดถือกันมาอย่างยาวนานและเคร่งครัด โดยในป่านี้ไม่อนุญาตให้มีการเข้าไปบุกรุกหรือตัดไม้ทำลายป่า เพื่อให้ป่าเป็นสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม อีกประการหนึ่งคือเพื่อเป็นป่าใช้สอย เป็นป่าที่อยู่อาศัยนอกเหนือการอนุรักษ์ อนุญาตให้ใช้ป่าได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่สร้างขึ้นร่วมกัน นั่นคือ ห้ามจุดไฟเผาป่า ห้ามตัดต้นไม้ในป่าต้นน้ำ เป็นต้น

นอกจากกฎระเบียบที่วางขึ้นแล้วยังมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กิจกรรมการปลูกป่า การเดินตรวจป่า การบวชป่า การร่วมกันทำแนวกันไฟ การทำแผนที่จำลองป่าในทุกๆ ปี การประเมินความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมสำคัญตามประเพณีความเชื่อของชาวเผ่าปกากะญอที่จัดขึ้นทุกเดือน เพื่อเป็นการนำหลักความเชื่อมาสร้างกฎเกณฑ์ที่ทำให้คนในชุมชนเกรงกลัวและไม่กล้าทำผิด

ระยะเวลาในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1. ระหว่างปี พ.ศ.2509-2530

เป็นช่วงที่ประชากรเริ่มอพยพเข้าสู่หมู่บ้านแม่หมี่ ในช่วงนี้ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์มากมาย ประชาชนบ้านแม่หมี่มักจะมีการปลูกพืชหมุนเวียน ทำไร่เลื่อนลอย มีการตัดไม้ทำลายป่าบ้าง ซึ่งวัตถุประสงค์หลักนั้นเป็นเพียงเพื่อการดำรงชีพและอยู่อาศัย ด้วยเหตุนี้ในช่วงนี้การจัดการป่าชุมชนจึงยังไม่เริ่มขึ้น เป็นเพียงอยู่ในช่วงของการยับยั้งไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า หรือเผ่าป่าให้ลุกลามใหญ่โต

ช่วงที่ 2. ระหว่างปี พ.ศ. ถึงปัจจุบัน

เป็นช่วงที่รัฐบาลเริ่มมีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน ความเจริญเริ่มเข้ามาสู่หมู่บ้าน พร้อมๆ กับกลุ่มพ่อเลี้ยงนายทุนที่เข้ามามีบทบาท ในช่วงนี้เมื่อทางกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่ผ่านมาประสบการณ์ต่างๆ มาเริ่มเล็งเห็นถึงความร่อยหรอของทรัพยากรป่าไม้และความแห้งเหือดของน้ำในลำห้วย ทำให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ป่าชุมชนขึ้น โดยเริ่มต้นเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ในชุมชนที่มีการช่วยกันทำแนวกันไฟ การเดินสำรวจป่าเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งชาวบ้านที่อยู่บนภูเขาเหล่านี้จะพูดง่าย หากใช้ผู้เฒ่าผู้แก่ที่พวกเขาเคารพนับถือเป็นผู้ดูแล ให้คำแนะนำ ต่อมาจึงเริ่มมีการขยายวงกว้าง มีการนำเอาประเพณีวัฒนธรรมมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์ที่เคารพร่วมกัน มีการกำหนดป่าอนุรักษ์กับป่าใช้สอย ต่อมาจึงกลายเป็นกลุ่มการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่หมี่ขึ้นที่มีรูปแบบชัดเจนชัดเจน มีกิจกรรม อาทิเช่น การบวชป่า การทำผาย การปลูกป่า ทำค่ายเยาวชน ต่อมาเริ่มมีการขยายผลออกไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง มีการทำค่ายเยาวชน และการศึกษาดูงานจากบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น

ช่วงที่ 3. ปัจจุบันถึงอนาคต

การจัดการป่าชุมชนบ้านแม่หมี่มีการวางแผนไว้ในอนาคตว่าจะต้องกลายเป็นป่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งขึ้น โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของ อบต.ที่เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการจัดทำแผน การทำงานประสานเข้ามาสนับสนุน นอกจากนี้ ในส่วนของชุมชนเองก็มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น การรณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้ตามปลายไร่ ปลายนา ในอนาคตจะเน้นในเรื่องพืชสมุนไพรให้เข้ามามีบทบาทใน

วิถีชีวิต จะมีการปลูกฝังในเรื่องสมุนไพรให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นคุณค่า รู้จักสมุนไพรไทย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีการทำลูกประคบเป็นรายได้เสริมแก่คนในชุมชนอีกด้วย

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์มีดังนี้คือ

- ✳ การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง ทั้งกับพวคนายทุนหรือกับกรมป่าไม้ที่มีปัญหาเรื่องพื้นที่ทับซ้อน โดยที่ไม่มีการไปประท้วงหรือเรียกร้องอะไร เน้นเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ตัวชุมชนก่อน โดยไม่มุ่งเน้นว่าปัญหาอยู่ที่กรมป่าไม้ หรือพวคนายทุน ดังนั้น จึงเกิดรูปแบบการประนีประนอมระหว่างชาวบ้านกับกรมป่าไม้ขึ้น ในเรื่องการขอแบ่งปันพื้นที่อาศัย ซึ่งสามารถตกลงกันได้อย่างประนีประนอม โดยที่กรมป่าไม้เห็นว่าถ้าไม่ไปตัดต้นไม้ หรือทำลายป่า ก็อนุญาตให้อยู่ในเขตพื้นที่ของกรมป่าไม้ได้
- ✳ มีการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวความคิดที่ว่า “เริ่มที่แม่ แก่ที่พ่อ ก่อที่ลูก ปลูกครูอาจารย์ วอนวานพระสงฆ์” กล่าวคือ เริ่มต้นจากการแก้ไขปัญหที่แม่ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงสุดในสถาบันครอบครัว แล้วจึงเริ่มที่พ่อ เมื่อทั้งพ่อและแม่เป็นตัวอย่างที่ดีแล้วก็จะนำความรู้นั้นไปสั่งสอนบุตร หากสั่งสอนบุตรแล้วไม่ได้ผลก็ให้ครูบาอาจารย์ช่วยสั่งสอนอีกชั้นหนึ่ง แต่หากพบว่าไม่ได้ผลอีก วิธีการสุดท้ายคือ การวอนวานพระสงฆ์หรือพึ่งวิถีทางศาสนานั้นเอง
- ✳ การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ที่ว่าป่าชุมชนของตนนั้นต้องกลับคืนมาให้ได้ ดังนั้น จึงเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้คนในชุมชนหันมาช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชน
- ✳ ได้มีการพาคนในชุมชนออกไปศึกษาดูงาน ทั้งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและมีการแก้ไขปัญหาแล้ว กับในพื้นที่ที่ยังไม่มีการแก้ไข ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นตัวกระตุ้นได้ดีว่าถ้าเราไม่ลุกขึ้นมาอนุรักษ์แล้วหมู่บ้านของเราอาจเป็นอย่างหมู่บ้านเหล่านั้นก็เป็นได้
- ✳ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ

ปัจจัยความสำเร็จเหล่านี้ส่วนมากนั้นเกิดขึ้นมาจากคนในชุมชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกคน ทั้งผู้นำ ผู้สูงอายุ คนในชุมชน และขยายต่อไปยังเยาวชนในชุมชน โดยที่เริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น เน้นการสร้างความรู้จากกลุ่มแม่บ้านที่มีการรวมตัวกันทำอาชีพภายในชุมชน หลังจากนั้นกลุ่มแม่บ้านก็จะนำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อพ่อแม่บ้านและนำไปส่งสอนลูกหลาน ซึ่งอันที่จริงแล้วตอนนี้ชุมชนกำลังประสบปัญหาที่กลุ่มแรงงานและภาคเยาวชนออกไปหางานทำพร้อมทั้งไปศึกษาต่อภายนอกหมู่บ้าน ทำให้กลุ่มคนที่เข้ามาสานต่อการทำงานนั้นมีน้อย ที่มีอยู่ก็ล้วนเป็นกลุ่มคนที่เรียกว่าไม่ใกล้ชิด คนในชุมชนจึงตัดสินใจใช้ตัวพ่อแม่เป็นผู้ที่ดึงบุตรหลานกลับเข้ามา เพราะถือว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของลูกด้วย

นอกจากนั้น ยังมีสถานที่พบปะของคนในชุมชนนั้นคือ วัด เป็นที่พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาหรือประสบการณ์ที่พบเห็น เมื่อคนพร้อม สถานที่พร้อม กระบวนการขับเคลื่อนจึงได้เริ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ปัจจัยความสำเร็จจากภายนอกคือ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เข้ามาศึกษาгинนอนอยู่กับชาวบ้านและเป็นผู้ที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกรังเกียจและอยากคงไว้ซึ่งทรัพยากรให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ที่ช่วยชี้แนะความรู้และวิธีการทำงานมาบอกต่อแก่คนในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดแนวทางที่จะทำการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น ครูอาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ทั้งในเรื่องของการปลูกป่า การทำฝาย การบวชป่า การเข้ามาศึกษาดูงานของบุคคลภายนอก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึกรังเกียจของคนในชุมชนว่า บุคคลภายนอกยังเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า และคนในชุมชนจะนิ่งเฉยดูตายได้อย่างไร นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยให้กิจกรรมต่างๆ บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จอีกด้วย

สำหรับเงื่อนไขที่จะส่งผลให้การทำงานของกลุ่มไม่เป็นไปตามเป้าหมายนั้นคือ การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ นั่นคือ กลุ่มพ่อเลี้ยงนายทุน และกลุ่มภาครัฐ (กรมป่าไม้)

กลุ่มพ่อเลี้ยงนายทุน กล่าวคือ การดำเนินงานของการจัดการป่าชุมชนนั้นไม่ได้เน้นในเรื่องของกลุ่มนายทุนที่เข้ามาจับตลาด เพราะมองว่าอย่างไรก็ตามหากคนในชุมชนมีความเข้มแข็งพอก็ย่อมที่จะต่อต้านกลุ่มพวกนายทุนได้ แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาและเกิดความกังวลนั้นก็คือ หากกลุ่มนายทุนเหล่านี้เพิ่มสิ่งล่อใจมากขึ้น นั่นคือ ตัวเงิน หรือการขยายอิทธิพลมืดที่เพิ่มมากขึ้นเหนือคนในชุมชน และอาจมีการบังคับขู่เข็ญให้คนในชุมชนต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีทางเลือก นั่นก็อาจเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินการได้

กลุ่มภาครัฐ ในที่นี้หมายถึงความถึงกลุ่มเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ ที่อาจจะมีการสับเปลี่ยนวาระการดำรงตำแหน่งและมีผู้บังคับบัญชาท่านอื่นเข้ามา และไม่ค่อยยอมให้ชาวบ้านทำมาหากินบนพื้นที่ที่ทับซ้อนได้อีกต่อไป หรืออาจจะเป็นในเรื่องตัวบทกฎหมายที่หากมีการสร้างขึ้นใหม่ที่ส่งผลต่อพื้นที่ที่ทับซ้อนก็อาจจะเกิดปัญหาได้ เพราะการเกิดปัญหากับภาครัฐในลักษณะดังกล่าว ประชาชนในหมู่บ้านไม่สามารถที่จะต่อสู้ได้ หรือบางครั้งก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่อาจไม่ถูกต้องตามศีลธรรมหรือความยุติธรรม

การที่จะทำให้เกิดกิจกรรมของกลุ่มเกิดการบูรณาการร่วมกันนั้น ต้องเริ่มต้นจากการนำทุกกลุ่มที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทให้ได้มากที่สุด โดยใช้หลักเริ่มที่แม่ แก่ที่พ่อ ก่อที่ลูก ปลูกครูบาอาจารย์ วอนวานพระสงฆ์ มีการวางแผนเป้าหมายไว้อย่างง่ายๆ ที่สามารถทำได้ โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาใคร พึ่งพิงเพียงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และมีภาครัฐเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง หรือตัวช่วย เข้ามาพูดคุยกันเหมือนสภาภาพเพื่อร่วมรับฟังปัญหาและหาทางออกร่วมกัน

สิ่งที่เกิดขึ้นที่ชาวบ้านรับรู้คือการทำงานของภาครัฐมักไม่คำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมของประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าภาครัฐไม่ให้เกียรติพวกเขา พวกเขาจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรับฟังคำสั่งหรือปฏิบัติตามภาครัฐ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรที่จะเข้าร่วมพูดคุย ทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพราะการทำงานของภาคประชาชนกับภาครัฐมันแตกต่างกัน ควรที่จะมีการทำงานแบบเข้าหากัน หาจุดประสานความแตกต่างของทั้งสองฝ่าย เพื่อความราบรื่นของงานที่จะต้องทำร่วมกัน และเพื่อเป็นการสร้างความ

เข้าใจร่วมกันและลดความบาดหมางที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ หลักสูตรการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีหลักสูตรที่เร่ร่อนเกินไป ไม่มีการสร้างความเข้าใจและเรียนรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น ครูบาอาจารย์ที่เป็นเป้าหมาย ควรที่จะมีการปลูกฝังจิตสำนึก และความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของชุมชน สอนให้เห็นถึงความสำคัญและการที่จะรักษาไว้ให้อยู่ได้อย่างยาวนานมากที่สุด

ทั้งนี้ ชาวบ้านในชุมชนได้ฝากถึงการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนไว้ดังนี้ คือ

- ผู้นำดี	ผู้ตามดี	นั้นดีแน่
ผู้นำแย่	ผู้ตามดี	ไม่มีผล
ผู้นำดี	ผู้ตามเลว	เหนื่อยกมล
สองชั้นชน	ย่าแย่	ตายแน่เอย

เมื่อเกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการหนุนเสริมการทำงานเหล่านั้น ดังนี้ คือ รัฐบาลควรที่จะมีงบประมาณมาให้กับประชาชน ซึ่งงบประมาณนี้ก็ไม่ควรที่จะมาในรูปแบบเงินแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นงบประมาณในด้านการให้ความรู้ ควรจะเน้นในเรื่องการพัฒนาที่คน โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างเสริมความรู้ เพื่อสร้างอาชีพ หรือสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนให้มีการพึ่งพาตนเองได้ และจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรที่จะวางกรอบนโยบายให้มีความสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่นั้นๆ ไม่ใช่เป็นการวางรูปแบบที่มองเห็นจากภายนอก แต่ควรที่จะมีการเข้าไปสำรวจวิถีชีวิตของพื้นที่นั้นๆ และความเป็นไปได้ต่อกกรอบนโยบายที่จะนำเสนอขึ้น โดยในการประชุมท้องถิ่น เช่น ที่อำเภอ ควรที่จะมีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่มาถกกันและร่วมกันหาทางออก ถ้าเป็นไปได้ ในการประชุมทุกครั้งควรที่จะมีคนในชุมชนเข้ามาร่วมรับฟัง และมีการทำรายงานการประชุมหรือผลการประชุมเป็นใบปลิวแจกประชาชน เพื่อที่ประชาชนจะได้รับทราบการทำงานของภาครัฐและความเป็นไปของปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากนั้นควรมีการสร้างวิสัยทัศน์จากคำขวัญหรือปรัชญาของชุมชน โดยใช้เป็นตัวชูโรงหรือเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อเป็นการสร้างความฝันจากสิ่งที่เป็นไปได้ และมีอยู่จริงในชุมชน และใช้วัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ เป็นตัวนำการพัฒนา การพัฒนาจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องมีการปลูกฝังให้ประชาชนมีคุณธรรม ศีลธรรมประจำใจ โดยเมื่อนำประเพณีเหล่านั้นมาใช้จะทำให้คนในชุมชนมีความใกล้ชิดกับศาสนาเพิ่มมากขึ้น

เครือข่ายแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เรียบเรียงโดย ณัฐยา ธัญญาธิวัฒน์

1. นางพรพรรณ ชุมภูศรี	เครือข่ายออมทรัพย์อินทนนท์
2. นางวิวรรณ์ จินใจ	เครือข่ายออมทรัพย์คริสเตียน
อำเภอจอมทอง
3. นายรุ่งสุริยา เชียงชีระ	ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
4. นายสุภา โตแก้ว	อาสาพัฒนาชุมชนกองทุนหมู่บ้าน
5. นายวรวิทย์ ก้อนสุรินทร์	อาสาพัฒนาชุมชนกองทุนหมู่บ้าน
6. นายสมเกียรติ สมบูรณ์จร	สนง. พมจ. เชียงใหม่

ที่อยู่สำหรับการส่งข้อมูลกลับ

นายรุ่งสุริยา เชียงชีระ

117 หมู่ 2 ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 50160

โทร. 089 - 5567155

เครือข่ายแผนแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เครือข่ายแผนแม่บทชุมชนตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มองค์กรคริสเตียนเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านเรื่องเอตส์ และได้พบว่าปัญหายาเสพติดกับปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาที่รุมเร้าชาวบ้านมาก จึงเกิดการคุยระดมความคิดชวนแกนนำมาคุยกัน ก็มีการสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งหนี้สินคือปัญหาสำคัญอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ปัญหายาเสพติด ภายหลังกระบวนการคุยกัน จึงได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ประมาณ 7,000 บาท มาจัดกิจกรรมเวทีระดมผู้นำในชุมชน โดยเริ่มที่ตำบลช่วงเปามาคุยกันก่อน มีคณะกรรมการข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้น ในวันที่ 14 มีนาคม 2543 จึงเริ่มหาวิธีการแก้ไขปัญหาวิธีในการขับเคลื่อนร่วมกัน โดยใช้กลุ่มแกนนำชาวบ้านมาทำในเรื่องของออมทรัพย์ก่อน ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้สิน จึงมีเครือข่ายออมทรัพย์เกิดขึ้น ในระหว่างเดียวกันกองทุนหมู่บ้านก็เข้ามา จึงชวนผู้นำกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเครือข่ายออมทรัพย์อินทนนท์ และกลุ่มออมทรัพย์คริสเตียนมาร่วมด้วย ต่อมา พอช. ให้เงินมา 200,000 บาท มาต่อยอดเครือข่ายอินทนนท์ จึงเดินขบวนกันในอำเภอจอมทอง ว่าจะทำยังไงกันให้เกิดการออมทรัพย์และมีสวัสดิการเกิดขึ้นด้วย ระหว่างนั้นทางเครือข่ายก็ไปเรียนรู้กับพระอาจารย์สุบิน เครือข่ายพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ด็อกเตอร์พระมหาบุญช่วย วัดสวนดอก กระบวนการที่ พอช. ให้เรามาเรียนรู้กับพระครูชก ต่อยอดในเรื่องของการระดมทุนมาทำสวัสดิการ ซึ่งในขณะนั้นกำนัน(คนก่อน)ก็เป็นประธานของกลุ่มฅาปนกิจของผู้สูงอายุ ก็เลยคิดว่าจะทำยังไงให้เกิดกองทุนสวัสดิการ เลยไปเรียนรู้จาก พอช. ซึ่ง พอช. ก็มีการต่อยอดสนับสนุนการขยายองค์ความรู้ และได้รับงบจาก พอช. อีก 100,000 บาท จึงขยายไปในตำบลช่วงเปา ซึ่งเริ่มมาจากกระบวนการทำแผนแม่บท ซึ่งมีการคุยกันของกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายออมทรัพย์ อาสาสมัครพัฒนาชุมชน อบต. ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกระบวนการแรก จากนั้นก็ขับเคลื่อนเรื่องยาเสพติดใน พ.ศ.2547 ทำแผนแม่บท 13 ชุมชนเป็นข่ายภาคประชาชน

ขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหา แรงบันดาลใจของการจัดตั้งกลุ่มคือ ต้องการพัฒนาคณะให้มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมออกไป

แผนแม่บทที่ชาวบ้านทำนั้นมีที่มาจากหลายประเด็น ทั้งหนี้สิน ยาเสพติด เอตส์ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ จะเป็นการตั้งโจทย์ไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้น โดยคณะกรรมการข่ายได้จัดลำดับประเด็นที่สำคัญแล้วเลือกมาแก้ไข เลือกออกมาทีละเรื่อง เมื่อเห็นว่าเรื่องที่เลือกออกมาแก้ไขได้แล้ว ก็จะเลือกประเด็นอื่นออกมาทำต่อ จะเริ่มจัดกิจกรรมเฉพาะในหมู่บ้านที่พร้อม ซึ่งจะมีการระดมความคิดจากผู้นำชาวบ้าน ซึ่งทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรมจะมีการประเมินงานทุกครั้ง และมีการวางแผนก่อนทำงาน มีการกำหนดกฎกติการ่วมกัน

ในช่วงเริ่มแรกที่มีการจัดตั้งกลุ่ม มักจะประสบปัญหาในการหาวิธีการแก้ไขปัญหาไม่ได้ จนเมื่อปี พ.ศ.2549 ทางกลุ่มจึงได้รับเงินทุนสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาอย่างคงที่

ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ คือ เกิดจากปัจจัยภายในที่ผู้นำของแต่ละหมู่บ้านมีจิตสำนึกในการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงเสียสละเวลาของตนเองเพื่อมาร่วมกันแก้ปัญหาตามแผนแม่บทชุมชน และเกิดจากปัจจัยภายนอกโดย พอช. จะเป็นหน่วยงานหลักตั้งแต่แรกเริ่มในการช่วยเหลือชาวบ้านทั้งด้านเงินทุนสนับสนุน และด้านความรู้ที่ชาวบ้านต้องการ

นอกจากปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จแล้ว ก็ยังคงมีบางเงื่อนไขที่ทำให้การแก้ไขปัญหาของกลุ่มนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า จากการที่ขาดบุคลากรในการทำงานส่วนรวม อีกทั้งทางกลุ่มยังเกรงว่าเมื่อมีการเปลี่ยนหัวการเมืองในท้องถิ่นจะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มล่าช้าและไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างที่เคยเป็นมา

กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการอยู่สามารถเกิดการบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมสวัสดิการเพิ่มเติมได้ ถ้าทางส่วนท้องถิ่นมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาใช้เป็นสวัสดิการของแต่ละหมู่บ้าน และใช้วิธีแก้ปัญหาตามประเด็นที่สำคัญ จากโครงสร้างที่หลากหลาย ซึ่งในการบูรณาการดังกล่าวทางกลุ่มต้องการให้มีการหนุนเสริม คือ อยากให้มีการทำวิจัยชุมชน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย การเข้ามาช่วยกันของชาวบ้านในการทำกิจกรรม

ของชุมชน มีการจัดระบบข้อมูลที่ดี และทางกลุ่มต้องการให้มีหน่วยงานเข้ามา
ช่วยพัฒนาศักยภาพองค์กรให้ดีขึ้น

แผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

เรียบเรียงโดย ชูลี ใจดี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมของกลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

1. นายเจียบ สวัสดิ์	กำนันตำบลบ้านเสี้ยว
089-5664157
2. นางสาวทอง นอมิ	ผู้แทนองค์กรชุมชน
087-2069157
3. นางราตรี ผาสข	ตัวแทน อสม.
087-8465809
4. นางนงเยาว์ ทาค่อย	ตัวแทนทางด้านวัฒนธรรม
084-8175666
5. นางกฤษณา เฝ้าหาผล	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
0886-6813486
6. นางฉวีวรรณ คุมภิสคุปต์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
089-9078867

ที่อยู่สำหรับการติดต่อ

1. นายเจียบ สวัสดิ์
50/1 ม.5 ต.บ้านเสี้ยว อ.ปากท่า จ.อุตรดิตถ์ 43160
2. นางนงเยาว์ ทาค่อย
56 ม.1 ต.บ้านเสี้ยว อ.ปากท่า จ.อุตรดิตถ์ 43160

แผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

กลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลบ้านเสี้ยว ที่ประสบปัญหาสภาวะด้านยาเสพติดที่แพร่ระบาดอย่างหนัก และปัญหาเศรษฐกิจ ชาวบ้านประสบกับสภาวะความยากจน ต่อมา พอช.ได้เข้ามามีส่วนในการให้คำแนะนำในด้านกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยจัดปัญหาที่เกิดขึ้น แผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยวจึงเกิดขึ้น นอกจาก พอช. แล้วหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ได้เข้าร่วมในการทำแผนแม่บทชุมชนเพิ่มขึ้น เช่น อบต. กศน. ที่ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านแนวความคิดและทุนต่างๆ รวมทั้งพัฒนาสังคมจังหวัดอุตรดิตถ์ที่เข้ามาร่วมวางแผน ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มผู้นำและชาวบ้านตำบลบ้านเสี้ยว

วิธีการดำเนินงานของกลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว นั้น ได้แบ่งการดูแลออกเป็นคุ้ม ซึ่งคุ้มนั้นจะอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ 1 คุ้ม จะมีประมาณ 15-20 หลังคาเรือน ใน 1 คุ้มจะมีคนดูแลเป็นประธานคุ้ม รอง เลขา โดยจะมีการดูแลภายใต้การปกครองของผู้นำชุมชนอีกทีหนึ่ง ทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และในระดับ อบต. ก็เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องดูแลด้วย โดยการแบ่งคุ้มในปัจจุบันนั้น จะแบ่งกันตามสายถนน ซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากันนัก ในส่วนของการเก็บข้อมูลนั้น คุ้มต่างๆ ก็จะทำหน้าที่เก็บข้อมูลในส่วนคุ้มของตนเอง และนำข้อมูลไปรวมกับส่วนกลางเพื่อหาข้อสรุปต่อไป โดยในแต่ละคุ้ม ชาวบ้านและคณะกรรมการคุ้มก็จะมีหน้าที่ทั้งในการเฝ้าระวังยาเสพติด ดูแลรักษาพื้นที่และของสาธารณะ อีกทั้งยังทำ

หน้าที่กระจายข่าวส่งถึงคุ่มๆ ต่างอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดการรับทราบถึงสถานการณ์ และรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึง ข้อมูลที่คุ่มต่างๆ จะเก็บนั้นจะมีเรื่องรายได้ รายรับ รายจ่าย การเกษตร วัฒนธรรมพื้นบ้าน ข้อมูลเด็กแรกเกิด เยาวชนและผู้สูงอายุ ซึ่งทุกๆ คุ่มจะมีเก็บข้อมูลทุกเดือน และมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเหมือนกันทุกคุ่ม อีกทั้งในกรณีที่มีการประชุมในระดับตำบล ประธานคุ่มก็จะมีการมารวมตัวกัน และนำมติและข้อคิดเห็น รวมทั้งปัญหาของคุ่มตนเอง มาร่วมปรึกษาหารือกัน เพื่อหาทางออกร่วมกันต่อไป

ในการทำแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์นั้น มีโครงการการส่งเสริมอาชีพ ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งยังมีการหมุนเวียนด้านเงินทุน ทั้งสนับสนุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาวบ้าน ทั้งในด้านการแปรรูปมะขาม และการทอผ้าผลิตสินค้าในชุมชน ในชุมชนจะมีการแบ่งคณะกรรมการเป็นคณะดูแลและประสานงาน จะมีอายุการทำงาน 2 ปี โดยจะแบ่งออกออกเป็น 7 ฝ่ายในการดูแลชุมชน ประกอบด้วยฝ่ายวัฒนธรรม รักษาความปลอดภัย การเงินการคลัง สาธารณสุข สตรี และการพัฒนาด้านอื่น โดยวิธีการทำงานจะมีการประชุมตามวาระต่างๆ อีกทั้งยังมีการประชุมรอบรอบ และแบ่งกันเก็บข้อมูลในทุกๆ ด้าน โดยใช้คณะกรรมการสำรวจ และใช้แบบสอบถามเพื่อบันทึกข้อมูลทุกข้อ อีกทั้งยังมีการจัดสวัสดิการให้กันอย่างทั่วถึงในทุกคุ่มและทุกชุมชน เพื่อเป็นการเชิญชวนให้เกิดกลุ่มการเข้าร่วมทำแผนแม่บทชุมชนร่วมกันทุกคน และเป็นวิธีการที่ทำให้คนในพื้นที่เห็นความสำคัญในการมีแผนแม่บทชุมชน

เงื่อนไขความสำเร็จของแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยวเกิดจากภาวะผู้นำเข้มแข็ง เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนแผนแม่บทชุมชน เนื่องจากผู้นำเป็นคนที่มีหน้าที่คิด ประสานงาน และช่วยขยายผลต่อไปยังลูกบ้าน นอกจากนี้ ผู้นำยังมีหน้าที่ในการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลต่างๆ มาร่วมคิด วิเคราะห์ อีกทั้งยังวางแผนด้านโครงการที่จะเกิดขึ้นในชุมชน โดยที่บ้านเสี้ยวเองนั้น ผู้นำจะมีเป็นจำนวนมาก เพราะแบ่งตามคุ่ม และโดยส่วนใหญ่จะเป็นการหมุนเวียนเปลี่ยนกัน ให้ทุกคนมีโอกาสเป็นผู้นำ และได้แสดงความคิดเห็นอย่างผู้นำด้วยการให้ความร่วมมือของคนในชุมชน เป็นอีกปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากความ

ร่วมมือในระดับประชาชน ที่มีผลกับการทำแผนแม่บทชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างบรรลุเป้าหมาย โดยประชาชนเป็นพื้นฐานทางความคิดที่สำคัญ ประชาชนเองก็จะเป็นฐานในการประชาสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือร่วมใจต่อๆ กัน และการสนับสนุนจากภาคีต่างๆ เป็นหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการปรับประสิทธิภาพการทำงาน โดยจัดให้มีการศึกษาดูงานระหว่างภาคีด้วยกัน อีกทั้งยังนำความรู้ต่างๆ เข้ามาปรับปรุงในด้านแผนแม่บทชุมชน ซึ่งจะทำให้มองเห็นทั้งจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และช่องทางการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ในด้านปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว นั้น มีการจำแนกงานกันอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานมากนัก แต่ก็จะมีด้านเงินทุน ที่บางครั้งจะยังไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมบางอย่าง แต่ก็ได้มีการหางบประมาณจากแหล่งอื่นมาเสริมได้เสมอ

แนวทางการบูรณาการร่วมกันในระดับภูมิภาค กลุ่มแผนแม่บทชุมชนตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ได้เสนอแนะส่วนของความร่วมมือระหว่างกันของพื้นที่ และคนในพื้นที่ต่างๆ เช่นอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ก็ควรจะมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน อีกทั้งยังช่วยกันสนับสนุนสินค้า และผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการเกื้อหนุนรายได้ให้ได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ แต่ละภาคส่วนที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือในด้านการทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นรัฐ หรือเอกชน อีกส่วนหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอแนะไว้ คือ ในเรื่องของงบประมาณที่ควรเข้าไปให้ความช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เนื่องจากการทำกิจกรรมบางอย่าง ต้องใช้เงินในการสวัสดิการ ในการฟื้นฟูบำรุง เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในพื้นที่นั้น ควรจะใส่ใจในความเป็นกลุ่ม และถามถึงปัญหา พร้อมทั้งให้แนวทางในการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการจัดการป่าและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม การเชื่อมโยง ระหว่างกัน ของกลุ่มอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ เป็นอีกสิ่งที่สำคัญที่ควรจะมีเครือข่ายที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ ตลอดจนสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวความคิด และสามารถพัฒนาร่วมกันได้ ชุมชนต่างๆ ควรพึ่งพาตนเอง หากภาครัฐไม่มีงบประมาณสนับสนุนก็ต้องคงแบบแผน และแนวทางปฏิบัติแบบเดิมไว้ให้ได้ โดยการส่งต่อไปยังลูกหลาน อีกทั้งประสานไปยังภาคีอื่นๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน

สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่

อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

เรียบเรียงโดย วินิตชยา พรมสวณา

ชื่อ-สกุล	เบอร์ติดต่อ ตำแหน่ง หน่วยงาน
1. นายอำนาจ กองสอน	086-1804298 กำนัน ต.บัวใหญ่ (รองฯ) สถาบันการเงินฯ
2. นายวิทยา เสนาบน	083-3182460 กรรมการสถาบันการเงินฯ สถาบันการเงินฯ
3. นางสาวลิ ทะภูมินทร์	086-0904799 กรรมการสถาบันการเงินฯ สถาบันการเงินฯ
4. น.ส.มนวีร์ หมวกพิกุล	081-4959804 นักพัฒนาการเด็ก สนจ.พมจ.น่าน
5. นายชีวิน วีระชาติพิทักษ์ชน	081-7123018 จนท.โครงการฯ สนจ.พมจ.น่าน

ที่อยู่ติดต่อกลับ

1. นายอำนาจ กองสอน
บ้านเลขที่ 82 หมู่ 8 บ้านหนองห้า ต.บัวใหญ่ อ.น่าน จ.น่าน 55150

สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่

อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่เริ่มต้นมาจากการทำแผนแม่บทชุมชน
ทำให้คนในตำบลได้มองเห็นถึงปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่ง

ทำการแก้ไขโดยมีปัญหาลหลักๆ อยู่ 3 ปัญหา ได้แก่

1. ปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
2. ปัญหาที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีที่ดินทำกิน
3. ปัญหาหนี้สิน

จากการปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวบ้านในตำบลบัวใหญ่เกิดกระบวนการ
คิดหาทางออกร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาแต่ละปัญหาด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป
และปัญหาหนี้สินนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกการออมให้เกิดขึ้นในชุมชน
โดยเริ่มจากเด็กที่โรงเรียนก่อนที่มีการแข่งกันออมเงินในกระบอกไม้ไผ่ แล้ว
ชักชวนเพื่อน พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ฯลฯ และภายในชุมชนก็มีกลุ่มออมต่างๆ เช่น
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มออมข้าวไร่ กลุ่มออมทรัพย์ตำบล จากกลุ่มออมเหล่านี้ชาว
บ้านจึงเกิดความคิดที่จะเก็บเงินเล็กๆ น้อยๆ เพื่อช่วยในเรื่องสวัสดิการ โดยคิด
ว่าทุกคนควรที่จะมีเงินออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในอนาคต

เมื่อมีการออมเกิดขึ้นทำให้เงินมีจำนวนมากขึ้นแต่ชาวบ้านไม่รู้ว่าจะนำ
เงินที่ได้ไปฝากไว้ที่ไหน เนื่องจากตำบลบัวใหญ่อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอนาน้อย
ถึง 13 กิโลเมตร ทำให้การที่จะเดินทางไปฝากเงินในตัวอำเภอนาน้อยลำบาก
จึงเกิดแนวคิดที่จะทำอย่างไรเพื่อจะให้เกิดสถาบันการเงินขึ้นที่ตำบลบัวใหญ่ แต่
เนื่องด้วยไม่มีงบประมาณในการจัดตั้ง ชาวบ้านจึงปรึกษารื้อกันโดยเชิญผู้นำ
ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และประธานกองทุนต่างๆ ที่มี มาประชุมเพื่อหา
แนวทางการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ จนเกิดกระบวนการคิดที่จะของบ
สนับสนุนจากกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
กองทุนเงินล้าน กองทุนเงิน กขคจ. ฯลฯ มาเป็นงบประมาณในการจัดตั้งสถาบัน
การเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่ นอกจากนั้น ก็ขอรับบริจาคจากคนในชุมชนตำบล
บัวใหญ่ที่พอจะมีทุนทรัพย์ โดยมี พอช. ธกส. มาเป็นพี่เลี้ยงให้ จึงทำให้เกิด
สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่ขึ้นมา จุดเด่นของที่นี่คือการออมเพื่อ
สวัสดิการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย

ชาวบ้านในตำบลบัวใหญ่ค่อนข้างยากจน มีปัญหาหนี้สิน ด้วยเหตุนี้จึงฝึก
ให้เกิดการออมเงินขึ้นในชุมชน นอกจากนั้น ตำบลบัวใหญ่ยังมีผู้ในชุมชนแต่ละ
ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษารื้อกันเกี่ยวกับ

ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา มีการประชุมกันทุกเดือน ทำให้ชาวบ้านรู้ถึงความเคลื่อนไหวของสิ่งที่เกิดขึ้น และจากการที่ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนเข้มแข็งนี้เองเป็นแรงผลักดันให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการจุดประกายให้ชาวบ้านมีความหวังที่จะมีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้น มีแหล่งเก็บเงินที่ปลอดภัยในชุมชน โดยที่ผู้นำชุมชนมองว่าชาวบ้านการออมทุกคนสามารถที่จะทำได้ จากการที่คนในชุมชนไปรับจ้างได้มาวันละ 120 บาท ถ้าใช้ในการออมอื่นๆ 90 บาท แล้วนำมาออมที่สถาบัน 10 บาท เหลืออีก 20 บาท ไว้ใช้จ่าย ชาวบ้านจึงให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ที่จะช่วยกันจัดตั้งและเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่

สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2550 ปัจจุบันดำเนินการมาแล้ว 2 ปีกว่า ผลการดำเนินการในช่วงแรกมีปัญหาบ้างในเรื่องของเงินทุนที่มีน้อย จึงมีการปรึกษากันนัดประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา ส่งตัวแทนไปศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จมานานแล้วมาเป็นแบบอย่าง รวมถึงการขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้ และความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน ทำให้ตลอดระยะเวลากว่า 2 ปี ที่ผ่านมากิจการของสถาบันการเงินชุมชนก็ได้เติบโตขึ้นเรื่อยๆ มีผู้สนใจจากที่ต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานเป็นอย่างมาก และได้ขยายเครือข่ายไปยังตำบลอื่นๆ

คณะกรรมการบริหารงานสถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่จะมาจากหลากหลายอาชีพทั้งผู้รู้ ทั้งจากผู้มีประสบการณ์ รวมไปถึงคณะกรรมการกองทุนต่างๆ ที่มีในชุมชน รวมมีคณะกรรมการทั้งหมด 22 คน มาจากแต่ละหมู่บ้านๆ ละ 2 คน ที่เหลือมาจากคณะกรรมการกลางที่ประธานเลือกขึ้นเอง มีวาระการทำงานคราวละ 2 ปี และสามารถสมัครและรับเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่อีกครั้งได้ การทำงานของคณะกรรมการในปีแรกทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทุกคนมาทำงานด้วยความสมัครใจ มีการประชุมคณะกรรมการ 3 เดือนต่อครั้ง ระบบการบริหารจะแบ่งเป็น 2 แบบคือ เงินฝากทั่วไป และการออมเพื่อสวัสดิการ

1. เงินฝากทั่วไป เป็นการฝาก-ถอน แบบสถาบันการเงินอื่นๆ มีการกู้-ยืมให้สินเชื่อ โดยมีผู้ให้คำปรึกษาคือธนาคารเพื่อการเกษตร สาขาน้อย มีการให้กู้ยืมฉุกเฉิน คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท ต่อเดือน เพื่อเอาไปใช้หนี้สถาบันการเงินอื่นๆ

2. เงินออมเพื่อสวัสดิการ เงินส่วนจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือในด้านสวัสดิการให้แก่สมาชิก ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่เกิดจนตาย เงื่อนไขการออมคือให้ออมคนละ 10 บาท ต่อเดือน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป คนละ 5 บาทต่อเดือน นอกจากนั้น ยังได้จากดอกเบี้ยจากเงินกู้ ค่าธรรมเนียม รายได้อื่นๆ ของสถาบันการเงิน เงินออมในส่วนนี้ออมแล้วจะไม่ได้คืน ไม่มีดอกเบี้ยเป็นการออมเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านทุกวัยยากยากฉุกเฉิน โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการสถาบันการเงิน

เกณฑ์ที่จะสามารถใช้เงินสวัสดิการนี้ได้ คือ

- เกิด จะได้รับ 500 บาท
- เสียชีวิต จะได้รับ 2,000 บาท
- อุบัติเหตุ แขนขาด ขาขาด จะได้รับ 1,000 บาท
- ได้รับบาดเจ็บ จะได้รับ 300 บาท
- นอนโรงพยาบาล 3 คืนขึ้นไป ได้คืนละ 50 บาท
- ทุนการศึกษาสำหรับเด็กที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะได้รับ 500 บาท
- ฯลฯ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กล่าวคือ

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจกันของสมาชิกที่ให้การสนับสนุนทั้งแรงงาน และเงินทุน ให้ความสำคัญกับสถาบันการเงินฯ เข้าใจในวัตถุประสงค์และรูปแบบการออมเงินที่ไม่เป็นภาระแต่ให้ผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์เมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนอื่นๆ ที่มีเงื่อนไขมากกว่า นอกจากนั้นคณะกรรมการของสถาบันการเงินฯ ยังเป็นผู้ใหญ่บ้านของแต่ละชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ มีองค์กรต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ แก่ชาวบ้าน และเป็นพี่เลี้ยงให้กับสถาบันการเงินฯ ปัจจัยต่างเหล่านี้เองที่เป็นผล ทำให้สถาบันการเงินชุมชนตำบลบัวใหญ่อยู่ได้มาถึงจุดนี้ ทำให้การกระบวนการ ทำงานไม่เกิดปัญหาใหญ่ๆ ที่จะเป็อุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรม จะมีบ้าง ก็เพียงเล็กน้อยคือ การทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันการเงินฯ กับทาง อบต. ที่ไม่ค่อยจะราบรื่นเท่าไร อาจเนื่องมาจากปัญหาทางการเมืองท้องถิ่นที่เกิด ความขัดแย้งกันภายในหรือปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานของ ภาครัฐทำให้การติดต่อประสานงานบางอย่างดำเนินการได้ล่าช้า

นอกจากนี้ สถาบันการเงินฯ ได้มีการขยายเครือข่ายด้านพื้นที่ไปยังตำบล ต่างๆ ภายในอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน มีการขยายสวัสดิการไปยังกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มอีกเมืองน่าน กลุ่มบ้านมั่นคง กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาห ชุมชน กลุ่มอีกน่าน้อย ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ใช้เวทีตำบลเป็นกระบอกเสียงใน การประชาสัมพันธ์ และมีการไปศึกษาการดำเนินงานนอกพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ แล้ว มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มที่เข้ามาศึกษาดูงานจาก ภายนอก คิดที่จะทำกิจกรรมต่างๆ และบูรณาการการทำงานของกลุ่มอื่นๆ เข้า กับสถาบันฯ แต่ยังไม่ได้นำมาดำเนินการอย่างชัดเจนเพราะทางกลุ่มเองคิดว่า ประสพการณ์ยังน้อย ต้องเรียนรู้อะไรอีกมากชาวบ้านคิดว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่ชุมชน ต้องได้รับการหนุนเสริม คือ ความรู้ เนื่องจากสถาบันการเงินฯ เพิ่งจะก้าวเข้าสู่ ปีที่ 3 ประสพการณ์ยังน้อย ความรู้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากที่จะช่วยในการ ขับเคลื่อนกระบวนการการทำงาน

นอกจากนั้น ยังมีในส่วนองงบประมาณที่จะใช้ในการต่อเติมอาคาร และในส่วนองสถานภาพของสถาบันการเงินฯ ที่ตอนนี้ยังไม่ได้รับการจด ทะเบียนเป็นองค์กร ทำให้การดำเนินการต่างๆ ติดขัดขัดบ้างในบางเรื่อง แต่ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงปัจจัยภายนอกที่ชาวบ้านคิดว่าหากได้รับการเสริมหนุนก็จะ ทำให้สถาบันการเงินเติบโตได้เร็วขึ้น แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือความร่วมมือและ ความสามัคคีของคนในตำบลบัวใหญ่เองหากขาดสิ่งนี้ไปแล้วสถาบันการเงินฯ คง อยู่ไม่ได้มาถึงวันนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงระยะเวลาไม่กี่ปีแต่สักวันต้นกล้าต้นนี้ จะเป็ต้นไม้ใหญ่ที่แข็งแรง

กองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

เรียบเรียงโดย นัชชา กองอังกาพ

การรวมกลุ่มอาชีพในพื้นที่ชุมชนบ้านโป่งนั้นเป็นการรวมตัวเป็นกลุ่ม เพื่อการประกอบอาชีพมาเป็นเวลานานที่ประกอบไปด้วย กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเพาะเห็ด กาละแมร์ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มทำเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มจักสาน กลุ่มสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น

การจัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบ้านโป่งในระยะแรกนั้นเกิดจาก การรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนบ้านโป่ง 9 กลุ่มอาชีพเท่านั้น แต่ด้วยงบประมาณสนับสนุน จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่เข้ามาสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้ง เครือข่ายชุมชนขึ้น เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ โดยการเป็นศูนย์กลางในการจัดหาเงินจากภายใน และหน่วยงานภายนอกให้กับ สมาชิก ในการใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ต่อไป รวมไปถึงให้ สมาชิกมีกิจกรรมร่วมกัน และเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและส่งเสริมการพัฒนา อาชีพและวิชาการของคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนพึ่งตนเองและสร้างความ เข้มแข็งให้คนในชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยมีความคิดที่ว่า การออมก็เหมือนกับการกักน้ำไม่ให้ไหลออกไปนอกชุมชน เพราะฉะนั้นจึงควรทำอะไรให้เงินนั้น หมุนเวียนอยู่ในชุมชน

แรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบ้านโป่ง คือ การที่ คนในชุมชนมองเห็นถึงปัญหาการเกิดหนี้สินหมุนเวียนที่มีในชุมชน กล่าวคือ เมื่อ แต่ละชุมชนมีกลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีกิจกรรมการออม ทรัพย์ที่ให้สมาชิกได้ร่วมกันออมเงิน และมีการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกของกลุ่ม เช่นกัน เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนสามารถมีเงินไปหมุนเวียนในอาชีพของตนได้ ขณะเดียวกันสมาชิกในแต่ละกลุ่มก็สามารถเป็นสมาชิกได้หลายกลุ่ม ดังนั้น ปัญหาที่ตามมาคือ การกู้เงินที่มากเกินไปที่กำลังที่ตนเองจะส่งคืนได้ ประกอบกับ ต้นทุนทางการเงินของสมาชิกที่มีจำกัด ทำให้เกิดการกู้จากกลุ่มหนึ่งไปคืนอีก กลุ่มหนึ่ง เมื่อถึงเวลาชำระคืน และเป็นการทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ซึ่งถือว่าเป็นการ

หมุนหนี้ ซึ่งหนี้ที่เกิดขึ้นในชุมชนก็ล้วนแล้วแต่เป็นหนี้ที่เกิดจากการขาดทุนในการทำเกษตรกรรม ค่าการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้คนในชุมชนต้องกลับมาทบทวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้วว่า การที่ชุมชนต้องการแก้ไขเพียงปัญหาการหมุนหนี้ นั้น แท้จริงแล้วควรกลับไปแก้ปัญหาที่จุดใดกันแน่

ดังนั้น การดำเนินการและการบริหารงานในเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบ้านโป่ง มาจากการรวมกันของสมาชิกทั้งกลุ่ม 27 กลุ่ม โดยมีการเลือกคณะกรรมการบริหารที่มาจากคนในชุมชน ที่เข้ามาดูแลโดยเลือกจากประธานและตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมปฏิบัติงานในตำแหน่งทั้งหมด 17 ตำแหน่ง โดยแต่ละคนก็ทำหน้าที่ของตนเอง และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการทำงานให้ง่ายขึ้น และมีการรับรองว่าคณะกรรมการในชุมชนมาจากคนในกลุ่มต่างๆ อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีการประชุมกันทุกวัน ที่ 8 ของทุกเดือน เพื่อเป็นการประชุมในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนให้เกิดดอกออกผล และช่วยเหลือสมาชิกในปัญหาต่างๆ รวมไปถึงการร่วมรับฟังปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม เพื่อหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

นอกจากนี้ การประชุมกันทุกวันที่ 8 ของทุกเดือนยังเป็นเดือนที่ให้คณะกรรมการของแต่ละกลุ่มนำเงินออมทรัพย์ของกลุ่มเข้ามาฝากตั้งแต่ 500-1,000 บาท หลังจากนั้นเมื่อครบ 1 ปี ก็จะมีการปันผลกำไรให้กับสมาชิกในการบริหารจัดการต่อไป ส่วนเงินที่เหลือนั้นทางเครือข่ายก็นำไปเป็นงบประมาณในด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของกลุ่มผ่านทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินทางไปดูงานในที่ต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้จากการดูงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อมาพัฒนางานของเครือข่าย และป้องกันข้อบกพร่องที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวของเครือข่ายเช่นกัน

เครือข่ายกองทุนชุมชนตำบลบ้านโป่งมีการพิจารณาการช่วยเหลือให้แก่สมาชิก ดังนี้

- การพิจารณาเงินกู้ แบ่งเป็นเงินกู้รายกลุ่มๆ ละ 50,000-100,000 บาท
- การพิจารณาเงินกู้รายบุคคลที่กู้ได้ไม่เกินบุคคลละ 50,000 บาท ดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 12 บาท ต่อปี สามารถชำระเป็นรายเดือนได้

ระยะเวลาการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2544 โดยมีเงินออมทรัพย์แรกตั้งจำนวน 45,000 บาท โดยเริ่มมาจากกลุ่มในชุมชนเข้ามารวมตัวกันเอง จากนั้นในปี 2546 พอช. ได้มองเห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนจึงทำให้เกิดการช่วยเหลือเข้ามาในกลุ่มเครือข่ายมากขึ้น โดยจัดสรรงบประมาณให้ยืมจำนวน 4 ล้านบาท จนมาถึงปัจจุบันที่มีการดำเนินงานมาแล้วกว่า 8 ปี ซึ่งในตอนแรกจะมีกลุ่มเข้าร่วมเพียง 9 กลุ่มเท่านั้น แต่เมื่อคนในชุมชนมองเห็นถึงความสำคัญ และกระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้นทำให้มีสมาชิกเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้นเป็น 27 กลุ่มดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่ทำอาชีพเดียวกันมากขึ้นมากขึ้น ซึ่งเงินทุนที่ได้ในตอนแรกก็เป็นทุนที่ได้นำไปช่วยเหลือแก่กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายหลัง ให้พวกเขาได้มีทุนในการจัดตั้งกลุ่มและเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานของเครือข่ายได้รับการตอบรับที่ดี และยังเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ เข้ามาศึกษาดูงานของชุมชนใกล้เคียง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในกลุ่มของชาวบ้านตำบลยางชุมน้อย นั้น ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน

- บุคลากรที่เข้ามาบริหารจัดการในเครือข่าย ที่มีจากคนในกลุ่มย่อยที่มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน เข้าในปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม และมีความรักในการทำงาน
- ความร่วมมือร่วมใจรวมไปถึงความเอื้ออาทรในแต่ละกลุ่มของชุมชนที่ตั้งขึ้น ทำให้งานที่ร่วมกันทำในเครือข่ายสามารถบรรลุผลไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ความซื่อสัตย์ เพราะเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ตั้งขึ้นนั้น เป็นในเรื่องของเงิน ซึ่งเป็นเรื่องที่คณะกรรมการ ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตอย่างมาก เพราะการที่เขามารับผิดชอบบริหารงานในเครือข่าย ต้องได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชนที่จะให้เข้ามาทำงานนี้

- การประสานงานที่ดี เพราะเครือข่ายองค์กรที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการรวมกันของกลุ่มย่อยต่างๆ ในชุมชน ดังนั้น การกระจายข่าวสาร การชี้แจง และการประสานงานที่ดีนั้นจะช่วยให้งานของเครือข่ายเป็นไปได้อย่างราบรื่น และยังให้ชาวบ้านนั้นสามารถรับรู้ถึงข่าวสาร และความเป็นไปที่เกิดขึ้นในเครือข่ายอีกด้วย

- สมาชิกของแต่ละกลุ่ม การมีวินัยในการออมเงิน เพราะนอกจากจะเป็นการออมเฉพาะในกลุ่มแล้ว ก็ยังเป็นเงินที่จะเข้าไปหมุนเวียนในเครือข่ายอีกด้วย

- สภาพได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ที่มีผลเอื้อต่อการทำการเกษตรกรรม ที่เป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ให้ได้ผลผลิตที่มีความอุดมสมบูรณ์

- ทูทางสังคมที่สำคัญ คือ ทรัพยากรบุคคลที่เป็นคนที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพ นับถือ รวมไปถึงด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน และความรู้ต่างๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดในชุมชนได้

- การร่วมมือกันระหว่างฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหาร ที่ทำให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการ

ปัจจัยภายนอก

- หน่วยงานภายนอกเล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการให้โอกาสในการเลือกชุมชนบ้านโป่งเป็นชุมชนแรกๆ ในการทำกิจกรรม หรือโครงการนำร่องต่างๆ จึงทำให้ภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ นั้นเข้าถึงและเข้าไปช่วยเหลือได้ง่าย

ถึงแม้ว่าจะประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานมาถึงปัจจุบัน แต่ชาวตำบลเวียงป่าเป้านั้นก็เคยผ่านอุปสรรคที่ผ่านมามาในตั้งแต่การตั้งเครือข่ายนั้น มีเพียงปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น และทุกครั้งก็สามารถผ่านไปได้ด้วยดี แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้กำลังประสบอยู่ก็คือ ปัญหาหนี้สินคงค้าง โดยมีการกำหนดวิธีการแก้ไขคือ การแก้ไขปัญหานี้หมุนเวียน อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวนั้นไม่ได้สร้างปัญหาให้กับเครือข่าย เพราะเป็นเพียงลูกหนี้รายย่อย

อย่างไรก็ตาม การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะงานในเครือข่ายนั้นไม่สามารถ

ให้ค่าตอบแทนทำงานข้างนอก จึงทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เลือกที่จะเดินทางออกไปทำงานภายนอกมากกว่าที่จะอยู่ช่วยเหลือชุมชน จึงทำให้เกิดความกังวลว่า จะมีผู้สืบทอดงานของเครือข่ายต่อหรือไม่

ในเรื่องของข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการการจัดสวัสดิการสังคมของภาคส่วนต่างๆ ชาวตำบลเวียงป่าเป้านั้นมีความต้องการขยายงานที่ทำอยู่นั้นให้มีความกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ในเรื่องของการเริ่มจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน เพื่อเวลาเจ็บป่วย ซึ่งในตอนนี้อยู่การศึกษาดูงาน แต่ว่าจะเป็นการขยายให้กว้างขึ้น โดยสร้างเป็นภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดเชียงราย รวมทั้งการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีภาครัฐเป็นตัวกลางในการประสานงานให้ชุมชนต่างๆ ได้มาฝึกกิจกรรมร่วมกัน และมีความต้องการให้ภาครัฐเข้ามาจัดหาบุคลากรในการให้ความรู้ต่างๆ ตามที่ชุมชนสนใจ

ในการบูรณาการงานดังกล่าว สิ่งที่ชุมชนจำเป็นต้องได้รับการหนุนเสริมมากขึ้น คือ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมาตรฐานในการรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในกลุ่มอาชีพ ให้ได้มาตรฐานตามที่สากลกำหนดไว้ รวมไปถึงการตลาดที่รัฐควรเอื้อให้ชาวบ้านสามารถจัดจำหน่ายสินค้าได้ขึ้นกว่านี้ และการจัดไปดูงานในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำความรู้มาปรับปรุง แก้ไข และเป็นแนวทางในการดำเนินงานในเครือข่ายต่อไป

โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ

ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร

เรียบเรียงโดย ขวัญตา เสกทวีลาภ

สมาชิกกลุ่มจังหวัดกาญจนบุรี

1. นายสุนทร มัจฉิม	ตำแหน่ง รองประธานโรงสีชุมชน ต.เนินปอ
2. นางลำไย มะลิมาต	ตำแหน่ง กรรมการโรงสีสวัสดิการชุมชน ต.เนินปอ

3. นางสาวบุณย์ อ่อนจันทร์	ตำแหน่ง กรรมการโรงสีสวัสดิการชุมชน
ต.เนินปอ
4. นายบุญชู หมอกมิต	ตำแหน่ง เลขานุการโรงสีสวัสดิการชุมชน
ต.เนินปอ
5. นายเลอศักดิ์ คชสิทธิ์	ตำแหน่ง ผช. จนท.วิเคราะห์
เทศบาลตำบลเนินปอ
6. นายถวัลย์ ชูขวัญ	ตำแหน่ง เจ้าพนักงานอบรม สสว.8 ลพบุรี

ที่อยู่สำหรับการติดต่อ

นายสุนทร มัจฉิม เบอร์โทรติดต่อ 056-900230,089-9615427

โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรเกิดขึ้นในปี 2544 ซึ่งเป็นปีที่ชุมชนได้รับงบประมาณจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากชุมชน (แผนแม่บทชุมชน) ในตำบลเนินปอจำนวน 20 หมู่บ้าน โดยเริ่มจากการทำประชาคมแต่ละหมู่บ้านและนำข้อมูลมารวมกันในระดับตำบล ซึ่งผลจากการเก็บข้อมูลในชุมชนทำให้ทราบความต้องการของชาวบ้าน โดยพบว่าปัญหาที่ชาวบ้านประสบใน 3 ประเด็นใหญ่ๆ ประกอบไปด้วยเรื่องของความเป็นชาวนาปลูกข้าว แต่กลับต้องซื้อข้าวกินในราคาที่สูง ประเด็นที่สองคือเรื่องของราคาปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูงซึ่งย่อมหมายถึงต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงตามไปด้วย และสุดท้ายคือเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์

จากข้อมูลความต้องการที่สังเคราะห์จากการทำแผนฯ นั้นทำให้ชาวบ้านและประชาคมมาคิดร่วมกันว่าจะทำอย่างไร กับปัญหาที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ซึ่งเป็น

ชาวนาทำนาแล้วต้องไปซื้อข้าวกิน เกิดคำถามว่าทำไมไม่สีข้าวกิน ซึ่งราคาข้าวเปลือกกับข้าวสารมีส่วนต่างระหว่างกันอยู่มาก เมื่อสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในระดับตำบลแล้วจึงเกิดความคิดที่ว่าน่าจะมีการสร้างโรงสีของชุมชน

แม้จะสำรวจแล้วพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการโรงสี แต่อีกด้านหนึ่งก็พบว่าการทำงานของโรงสีเป็นธุรกิจที่ยากและมีโรงสีหลายแห่งที่ต้องปิดกิจการลง จึงนำกลับมาพูดคุยในระดับประชาคมอีกครั้งโดยชาวบ้านก็ยังยืนยันที่อยากจะได้โรงสี ทำให้มาร่วมกันคิดว่าถ้าเป็น เช่นนี้เราควรเริ่มจากการไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ โดยชาวบ้านได้เริ่มส่งตัวแทนจากทุกหมู่บ้านไปศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดอยุธยา สุพรรณบุรี ฯลฯ ก่อนที่จะกลับมาดำเนินการสร้างโรงสีที่ตำบล

การดำเนินงานนั้นได้รับงบประมาณจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมจำนวน 5 แสนบาท และเงินสมทบจากการระดมทุนของสมาชิกในตำบลอีกจำนวนหนึ่ง โดยในระยะเริ่มแรกนั้นจะเปิดรับสมาชิกโดยการระดมทุนจากชาวบ้านคนละ 100 บาท แต่ไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งผลจากการระดมทุนครั้งนั้นได้เงินมา 3 แสนกว่าบาท มีสมาชิกประมาณ 900 คน แต่ปัจจุบันได้มีการขยายเขตงานจำนวนหุ้นจาก 100 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น เป็นคนละไม่เกิน 100 หุ้น และมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 1,180 คน นอกจากนี้ ยังมีการเปิดให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้ามาซื้อหุ้นของกลุ่มโรงสีได้อีกด้วย อันเป็นการหมุนเวียนเงินและผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นในชุมชน

โรงสีได้เปิดให้บริการได้เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2545 ซึ่งกิจกรรมที่โรงสีกระทำส่วนใหญ่เป็นในเรื่องของการเปิดให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสามารถนำข้าวมาสีที่โรงสีเพื่อนำกลับไปบริโภคได้ฟรี รวมถึงคนที่นำข้าวมาสีก็จะได้รับเงินที่เรียกว่าค่าลากในราคาถังละ 1 บาท นอกจากการให้บริการแก่สมาชิกฟรีแล้ว บางส่วนที่เป็นผลผลิตของชาวบ้านที่ได้คุณภาพทางโรงสีก็จะรับซื้อไว้เพื่อทำการขายต่อ

จุดเริ่มต้นของการทำงานพัฒนาในระดับตำบลเกิดขึ้นในปี 2525 ที่ตำบลได้ทำการพัฒนาหมู่บ้านโดยการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเข้าประกวดได้ที่ 1 จังหวัดพิจิตรและจังหวัดก็ได้ส่งประกวดในระดับภาคเหนือล่างได้ที่ 3 หลังจากนั้น ชาวบ้านก็มีกำลังใจและดำเนินงานด้านการพัฒนามาตลอด โดยเฉพาะกลุ่ม

ออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งถือกำเนิดขึ้นในปี 2525 เช่นกันนั้นเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของพัฒนาชุมชน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มแรกๆ ที่เกิดขึ้น และได้มีการบริหารจัดการจนมีความเข้มแข็งและเปรียบเสมือนแม่ข่ายในการขยายกิจกรรมในรูปแบบของกลุ่มต่างๆ มาเรื่อยๆ อีกทั้งยังเป็นแม่ข่ายหรือแหล่งทุนหลักที่สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ในเรื่องของตัวเงิน ทั้งการให้กู้และการร่วมเป็นสมาชิกถือหุ้นในกลุ่มต่างๆ โดยผลประโยชน์หรือกำไรจากการถือหุ้นก็จะกลับมาหมุนปันผลให้คนในชุมชนที่ถือหุ้นในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนั้นนี่จึงเป็นเสมือนแม่ข่ายที่เป็นหลักและสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ให้ดำรงอยู่

โรงสีสวัสดิการชุมชนเองก็อาจถือได้ว่าเป็นหนึ่งในลูกข่ายที่อาศัยเงินจากการเป็นสมาชิกและการขอกู้จากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังมีในส่วนของศูนย์สาธิตการตลาด ตลาดเช้า โรงสีและโรงปุ๋ย เป็นต้น

แน่นอนว่าการดำเนินงานทุกอย่างสิ่งที่ดีเหมือนจะยากที่สุดคือการเริ่มต้นการเสริมแรง กำลังใจจากการทำงานจากการประสบความสำเร็จถือเป็นแรงผลักดันสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความต่อเนื่อง ซึ่งในประเด็นนี้เองชาวบ้านก็ได้สะท้อนถึงแรงบันดาลใจในการทำงานของพวกเขาที่ว่า แรงบันดาลใจในการดำเนินงานของโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอเกิดจากเมื่อครั้งที่ได้ทำแผนแม่บทชุมชนตำบลเนินปอ จากการสำรวจเก็บข้อมูลเพื่อทำแผนฯ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการโรงสีชุมชน เพราะที่ผ่านมามีชาวบ้านต้องซื้อข้าวบริโภคทั้งที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบอาชีพทำนา จึงมีความคิดว่าทำไมทั้งที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกข้าวแต่กลับต้องซื้อข้าวบริโภคในราคาสูง เนื่องจากราคาซึ่งเป็นส่วนต่างระหว่างข้าวเปลือกที่ชาวบ้านขายกับข้าวสารที่ชาวบ้านต้องไปซื้อมาทาน มีราคาที่แตกต่างกันมาก และที่ผ่านมามีในชุมชนจะมีโรงสีเอกชนอยู่ 2 แห่ง แต่ผลกำไรจากการขายข้าวก็ตกอยู่กับกลุ่มนายทุนเจ้าของโรงสี จุดนี้เองที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความคิดที่ต้องการโรงสีชุมชน และหลังจากที่สำรวจความต้องการและพูดคุยถึงความเป็นไปได้แล้ว ชาวบ้านก็ได้เดินทางไปศึกษาดูงานโรงสีชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอยุธยา สุพรรณบุรี อุบลราชธานี โดยเมื่อศึกษาดูงานเรียบร้อยแล้วก็กลับมาจัดตั้งโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอขึ้นภายใต้การ

สนับสนุนเงินทุนจากกองทุนชุมชนเพื่อสังคม (SIF) และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของชุมชนที่ร่วมสมทบเงินทุนในการซื้ออุปกรณ์และวัตถุดิบ แต่ในส่วนของการก่อสร้างโรงสีชุมชนนั้นเกิดจากน้ำพักน้ำแรงของชาวบ้านในชุมชนที่มาช่วยกันก่อสร้างโดยไม่คิดค่าแรง โดยในการก่อสร้างและการทำงานจะยึดหลักช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าการให้ใจ”

ในส่วนของรูปแบบการดำเนินงาน การบริหารงานโรงสีชุมชนแห่งนี้จัดได้ว่าเป็นการจัดโครงสร้างที่น่าสนใจโดยการดำเนินงานของโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอตั้งแต่เริ่มแรกจะมีการจัดโครงสร้างการทำงานขององค์กรไว้อย่างชัดเจน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร แบ่งการทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ รวมถึงมีการแต่งตั้งประธานกรรมการ รองประธาน เลขานุการ เภรียุญ ซึ่งต่อไปตามโครงสร้างการทำงานในรูปแบบองค์กร โดยสามารถแบ่งฝ่ายการทำงานได้ดังนี้

1. คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ
2. คณะกรรมการฝ่ายซ่อมบำรุง เป็นชาวบ้านที่มีความรู้ในชุมชนมาช่วยกันซ่อมบำรุงเครื่องมือและอุปกรณ์ของโรงสี โดยไม่มีค่าตอบแทน
3. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
4. คณะกรรมการฝ่ายการตลาด
5. คณะกรรมการประจำวัน จะมีพนักงานเพื่อทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในแต่ละวัน วันละ 1 คน โดยทุกวันที่ 1 ของเดือนจะต้องทำการสรุปบัญชีประจำเดือน โดยผู้ที่มาทำงานจะมีรายได้วันละ 100 บาท ซึ่งการทำงานของคณะกรรมการประจำวันจะอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบของคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ

แต่ทั้งนี้ในส่วนของระดมทุนจะมีการลงทุนๆ ละ 100 บาท ไม่เกิน 100 หุ้น (10,000 บาท)⁹ ต่อสมาชิก1คน โดยผู้ที่มาเป็นสมาชิกรับนั้นสามารถเป็น

8 แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าการดำเนินที่ผ่านมายังไม่มีการกำหนดวาระการทำงานของคณะกรรมการแต่อย่างใด

9 เพื่อกระจายความเสี่ยงและป้องกันการผูกขาดตลาดหรือป้องกันมิให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับผู้ที่ถือหุ้นรายใหญ่รายใดรายหนึ่งเท่านั้น

ได้ทั้งคนในชุมชนและคนนอกชุมชน¹⁰ อีกทั้งผลกำไรจากการดำเนินงานนั้นได้มีการจัดสรรออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

- สมทบกองทุนโรงสีฯ 40%
- จัดเป็นสวัสดิการ 35%
- บริหารจัดการของคณะกรรมการ 5%
- จัดเวทียเรียนรู้และการพัฒนา 5%
- จัดปันผลกำไรให้สมาชิกผู้ถือหุ้น 15%

โดยเงินที่นำไปจัดสรรสวัสดิการนั้นสามารถจำแนกกิจกรรมได้ดังนี้

- ให้ข่าวสารแก่ผู้ยากไร้ (โดยให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านคัดเลือกรายชื่อส่งมาให้แก่คณะกรรมการ)
- จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่ถึงแก่กรรม โดยจะมอบเงินให้ 1,000 บาท และข้าวสาร 45 กิโลกรัม
- ให้ทุนการศึกษาแก่โรงเรียน 8 โรงและศูนย์เด็กเล็ก 6 ศูนย์ ที่อยู่ในตำบล
- ร่วมสมทบการจัดกิจกรรมประเพณีต่างๆ

จากโครงสร้างการดำเนินงานที่กล่าวไว้ในข้างต้น ได้ส่งผลให้เกิดผลจากการดำเนินงาน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงด้วยกัน กล่าวคือ

1. ช่วงเริ่มก่อตั้งกลุ่ม การต่อสู้และการฟันฝ่าวิกฤติ อันจะเป็นภาพสะท้อนจุดเริ่มต้นในการดำเนินงานที่ต้องมีการฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ

2. ช่วงของการดำรงอยู่ของกิจกรรม สร้างผู้สานต่อเจตนารมณ์ และการขยายกิจกรรม อันเป็นภาพสะท้อนทิศทางการดำเนินงานในปัจจุบัน อีกทั้งฉายภาพสู่การดำเนินงานในอนาคต

ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹⁰ เป็นที่น่าสังเกตว่าชุมชนควรจะมีการกำหนดจำนวนสมาชิกภายนอกชุมชนหรือไม่เพราะอาจมีบุคคลภายนอกเข้ามาถือหุ้นมากกว่าจำนวนคนในชุมชนอาจส่งผลต่อการดำเนินงานและความมั่นคงของโรงสีได้

1. ช่วงเริ่มก่อตั้งกลุ่ม การต่อสู้และการฟันฝ่าวิกฤติ

การก่อเกิดของโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอนั้นได้เกิดขึ้นจากการทำแผนแม่บทชุมชนในปี 2544 และประสบความสำเร็จในการก่อตั้งในปี 2545 ซึ่งกว่าที่จะก่อตั้งและเปิดดำเนินการได้นั้น ชุมชนเองต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมายกว่าที่สามารถดำเนินการและฟันฝ่าวิกฤตต่างๆ จนกลายเป็นโรงสีชุมชนที่ได้รับการยอมรับและเป็นโรงสีเพียง 4 แห่งที่สามารถดำเนินงานและดำรงอยู่มากระทั่งปัจจุบันจากโรงสีกว่า 44 แห่ง ที่เปิดดำเนินงานพร้อมกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในแต่ละช่วงสามารถจำแนกได้ดังนี้

- ในช่วงเริ่มแรกชาวบ้านชาวบ้านเองแม้จะมีความต้องการที่จะอยากได้โรงสีแต่ก็มีความกังวลเกี่ยวกับการบริหารจัดการและประสบการณ์ในการสีข้าวซึ่งชาวบ้านได้แก้ไขด้วยการพูดคุยในระดับประชาคมและได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำงานและเดินทางไปศึกษาดูงานการทำโรงสีในพื้นที่ต่างๆ

- ขาดเงินทุนในการสร้างอาคาร ลานตากข้าว ฉางข้าว เนื่องจากงบที่ได้จากกองทุนชิปและจากการระดมของชาวบ้านนั้นหมดไปกับค่าเครื่องจักรที่ใช้สีข้าวและค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แต่ถือเป็นโชคดีที่ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจกันมาสร้าง โดยผู้ชายก็จะมาช่วยในเรื่องของการก่อสร้างส่วนผู้หญิงก็จะช่วยในเรื่องของอาหาร เครื่องดื่มต่างๆ ส่วนคนที่มาไม่ได้ก็ช่วยสมทบในเรื่องของสิ่งของ อาหาร บ้างก็เป็นเงินก็มี โดยจากความร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านทำให้การก่อสร้างโรงสีแล้วเสร็จโดยอาศัยเวลาเพียง 20 วัน ซึ่งหากตีเป็นมูลค่าแรงงานก็ประมาณ 80,000 บาท จากในตอนแรกที่ให้ช่างมาตีราคาไว้ที่ 5-7 แสนบาท

- และแม้การสร้างโรงสีจะแล้วเสร็จแล้วแต่ก็ยังไม่สามารถเปิดดำเนินการได้เนื่องจากไฟฟ้าที่จะเข้าสู่โรงสีต้องเป็นไฟ 3 เฟส ซึ่งทั้งนี้ก็ได้ประสานไปยังเทศบาลซึ่งเทศบาลก็ได้ดำเนินการเรื่องนี้ให้ ซึ่งทำให้การดำเนินงานสามารถเปิดทำการได้

- แต่ในช่วงแรกของการดำเนินงานโรงสียังมีเงินทุนไม่เพียงพอที่จะซื้อข้าวจากทางธนาคารที่ขอกู้ไปแต่ได้รับอนุมัติในวงเงินต่ำเพียง 20 ล้านบาท และมีดอกเบี้ยร้อยละ 3 ทำให้โรงสีไม่มีเงินที่จะไปรับซื้อข้าวจากชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านก็อาศัยความเชื่อใจ การได้ใจจากชาวบ้าน ที่ยอมให้เอาข้าวไว้สีก่อนส่วนเงินนั้นก็ให้โรงสีจ่ายให้ภายหลังที่ได้กำไรแล้ว ซึ่งความเชื่อใจ ความไวใจเหล่านี้เป็นข้อดีที่ทำให้โรงสีและชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมหลายอย่างได้อย่างประสบความสำเร็จตลอดมา

- พอดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งโรงสีได้ง้อฟ้าอันเป็นผลจากการบริหารจัดการที่ดี โดยง้อฟ้าทำให้โรงสีสามารถเป็นจุดรวมข้าวเพื่อส่งต่อไปยังโรงสีใหญ่ ซึ่งนั่นก็ก่อให้เกิดการจ้างงาน แต่พอทำได้ 1 ปี ได้กำไรกว่า 8 แสนบาท ปีต่อมาโรงสีขนาดใหญ่ไม่ยอมให้ข้าวที่จะส่งไปที่โรงสีนั้น ขึ้นกิโลกลางของโรงสีชุมชนโดยจะให้ใช้กิโลของโรงสีของเขา ซึ่งจุดนี้เองที่ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจและได้ยกเลิกโครงการในที่สุด

- จากการที่ชาวบ้านไม่มีประสบการณ์ในการสีข้าวมาก่อนทำให้ในช่วงที่ครบ 1 ปี ซึ่งลูกยางของเครื่องเกิดเสื่อมคุณภาพแต่ชาวบ้านไม่รู้จึงบดข้าวของชาวบ้านที่นำมาสีปน ซึ่งชาวบ้านก็ได้โทรกลับไปถามโรงงานก็พบว่า ลูกยางหมด แต่อย่างไรก็ดีจากความผิดพลาด ความไม่รู้ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้/วิธีการ และได้พัฒนากลายเป็นความรู้และประสบการณ์

2. ช่วงของการดำรงอยู่ของกิจกรรม สร้างผู้สานต่อเจตนารมณ์ และการขยายกิจกรรม

เมื่อการดำเนินงานในช่วงแรกประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัดและระดับประเทศแล้ว มีผู้ที่มาศึกษาดูงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก และยังได้มีการเดินทางไปจัดเวทีไปออกร้านจัดกิจกรรมยังพื้นที่ต่างๆ ซึ่งนี่คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านได้ขยายกิจกรรมจากการทำโรงสีชุมชนไปสู่การสร้างโรงผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดเพื่อขายให้แก่สมาชิกเนื่องจากโรงสีสวัสดิการชุมชนมุ่งเน้นให้สมาชิกปลูกข้าวปลอดสารพิษเป็นการทำเกษตรชีวภาพ โดยความต้องการที่จะได้โรงผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดนั้น

เป็นความต้องการในอันดับ 2 รองจากความต้องการโรงสีในครั้งที่ทำการสำรวจความต้องการการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ปี 2544 เพราะจากเดิมต้องใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งมีราคาแพงและพอปรับเปลี่ยนมาใช้เกษตรอินทรีย์จึงมีความต้องการที่จะได้โรงผลิตปุ๋ยชุมชน ซึ่งการขยายสายงานการดำเนินงานจากโรงสีไปสู่การสร้างโรงปุ๋ยนั้นก็นับว่ามีเส้นทางการดำเนินงานที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกันอย่างมาก โดยเริ่มจากการไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ หลังจากนั้นก็ได้นำความรู้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ปรับใช้กับพื้นที่จนเกิดเป็นโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขึ้นในปี 2549 ซึ่งการดำเนินงานในเรื่องของการหาสมาชิกและระดมทุนนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นเนื่องจากชาวบ้านมีความพร้อมและความเชื่อมั่นในการลงทุนอันเห็นความสำเร็จจากการบริหารจากโรงสีชุมชน โดยการเปิดรับสมาชิกครั้งแรกสามารถระดมทุนได้ถึง 800000 บาท โดยโรงผลิตปุ๋ยถือเป็นกิจกรรมต่อยอดจากกิจกรรมโรงสี เป็นกิจกรรมที่หนุนเสริมการดำเนินงาน โดยจะเปิดรับสมาชิกทุกวันที่ 15 มกราคมของทุกปี

การขยายกิจกรรมในส่วนของโรงสี ขณะนี้ชุมชนมีความต้องการที่จะขยายกำลังการผลิตจาก 4.5 ตัน/วัน เป็น 30 ตัน/วัน เนื่องจากปัจจุบันกำลังการผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการสีข้าวของชาวบ้านและความต้องการของตลาด ทำให้ไม่สามารถรับซื้อผลผลิตของชาวบ้านไว้ได้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านและคณะกรรมการตระหนักดีว่าการเปลี่ยนแปลงธุรกิจการบริหารไปสู่การเป็นโรงสีขนาดใหญ่ขึ้นนั้นแม้จะมีข้อดีในเรื่องการตอบสนองความต้องการของชุมชน การสามารถออกใบประทวนได้ และหมายถึงกำไรจากการดำเนินงานที่จะเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล แต่ถึงกระนั้นข้อเสีย อุปสรรคต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นเป็นบทเรียนจากโรงสีชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ที่ได้มีการขยายกำลังการผลิตโดยไม่ได้มีการเตรียมฐานการจัดการที่ดีเพียงพอทำให้สุดท้ายโรงสีเหล่านั้นก็ต้องปิดกิจการลงจากบทเรียนต่างๆ เหล่านี้ได้ศึกษาและเรียนรู้จากหลายพื้นที่ทำให้นั้น แม้จะยังไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อเครื่องจักรขนาดกำลังผลิตเท่าที่ต้องการได้ แต่สิ่งที่ชาวบ้านทำในตอนนี้คือการศึกษากิจการจากประสบการณ์การบริหารงานจากพื้นที่ต่างๆ และเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการเติบโตให้ดีที่สุด โดยปัจจุบันชาวบ้านนับว่าได้เรียนรู้ความล้มเหลวหรืออุปสรรคจากพื้นที่อื่นและนำ

มาปรับใช้ โดยได้เตรียมความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการเจรจาจากกับทาง ธกส. (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) และรัฐบาลเพื่อหาหลัก ประกันในการหาตลาดรองรับผลผลิต รวมถึงความพร้อมในเรื่องพื้นที่ ไฟฟ้า อุปกรณ์ต่างๆ จะขาดเพียงก็แต่ทุนที่จะนำมาใช้ในการลงทุนซึ่งได้มีการประเมิน ไว้ว่าจะต้องใช้เงินถึง 60 ล้านบาท

ในส่วนของการสร้างผู้สานต่อเจตนารมณ์การทำงานชาวบ้านได้กล่าวว่า ได้มีการเปิดโอกาสให้เด็กๆ ในชุมชนเข้ามาฝึกงานในช่วงปิดเทอม โดยให้ เด็กๆ เหล่านั้นอยู่ภายใต้การควบคุมและรับผิดชอบของพ่อแม่ โดยจะให้ ค่าตอบแทนแก่เด็กๆ ที่เข้ามาฝึกงาน แต่หากมีความผิดพลาดพ่อแม่ของเด็ก จะเป็นผู้รับผิดชอบ

ประเด็นคำถามถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จและเงื่อนไขที่อาจส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มโรงสีสวัสดิการ ชุมชนแห่งนี้ไม่ประสบความสำเร็จและเกิดอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น ตัวแทน ชาวบ้านได้ร่วมกันสะท้อนมุมมองต่างๆ ต่อประเด็นคำถามดังนี้

คำถามที่ว่า ปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้การดำเนินการของกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งตัวแทนชาวบ้านได้สะท้อนว่า การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องมีองค์ประกอบอันเป็นปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชน ที่ให้ใจซึ่งกันและกันมีความไว้วางใจและมีน้ำใจในการ ช่วยเหลือกิจกรรมงานต่างๆ ในรูปของการอาสา เช่นการมาช่วยการก่อสร้าง โรงสีโดยไม่คิดค่าแรง การยอมให้โรงสีเอามาสีก่อนโดยไม่ต้องให้เงิน โดยรอให้ โรงสีมีกำไรแล้วค่อยเอาเงินมาคืนให้ชาวบ้านเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็น ถึงการไว้วางใจและการมีน้ำใจช่วยเหลือแบ่งปันกันของคนในชุมชน

2. คณะกรรมการ ที่ทำงานต้องมีใจที่จะทำงานเวลาเลือกต้องเลือกจาก คนที่มีใจอาสาที่จะทำงานไม่ควรไปบังคับให้คนที่ไม่พร้อม พร้อมทั้งคนที่จะมา ทำงานต้องเสียสละ พร้อมทั้งจะเรียนรู้และที่สำคัญคือต้องมีความรับผิดชอบ และรักบริการ

3. การบริหารงานและกระบวนการตรวจสอบการทำงาน ต้องมีความ โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ โดยที่ผ่านมาการดำเนินงานของโรงสีจะเน้นความ

โปร่งใสคือชาวบ้านสามารถเข้ามาตรวจสอบมานั่งดูการสีข้าวได้ทุกขั้นตอน อีกทั้งการทำบัญชีก็มีการขึ้นบอร์ดไว้พร้อมทั้งกับเขียนบิลใบเสร็จให้แก่ลูกค้า ทุกคนจะมีมูลค่าเพียง 1 บาทก็ตาม ซึ่งการดำเนินงานที่โปร่งใสจะทำให้ เกิดความเชื่อใจตามมา

4. ความสำเร็จและวิธีการการดำเนินงานในอดีต ความสำเร็จจากการ ดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในอดีตหรือกลุ่มที่เกิดขึ้นก่อนจะก่อให้เกิดกำลังใจ ในการทำงานรวมถึงวิธีการในการบริหารจัดการที่เคยประสบความสำเร็จมาก่อน ก็ได้ถูกประยุกต์และใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินงานให้แก่กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้น ใหม่ อันเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเช่นการดำเนินงานและ บริหารโรงสีสวัสดิการส่วนหนึ่งมาจากการอาศัยประสบการณ์ความสำเร็จจาก การบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

5. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ทั้งที่เข้ามา หนุนเสริม มาสนับสนุน ให้ความรู้ทั้งความรู้และงบประมาณล้วนเป็นปัจจัย ที่ช่วยขับเคลื่อนและเสริมกำลังใจการทำงานทั้งของคณะกรรมการและของ สมาชิกในชุมชน

6. การศึกษาดูงาน การศึกษาดูงานนับว่าเป็นกิจกรรมที่จำเป็นและขาด ไม่ได้ โดยผลกำไรส่วนหนึ่งที่ได้จากการดำเนินงานจะถูกกันไว้เพื่อไปศึกษาดูงาน เพราะชาวบ้านเชื่อว่าแม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแต่การไปศึกษา ดูงานก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราได้ทบทวนตัวเอง ได้เรียนรู้จากกลุ่มอื่นๆ และนำมาต่อยอดกิจกรรมของกลุ่มรวมถึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ประสบการณ์ในการดำเนินงานของกันและกัน และนอกจากการออกไปดูงาน นอกพื้นที่แล้วการที่มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ก็นับว่าส่งผลดี และเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างกำลังใจและบางครั้งคำติชมต่างๆ ก็นำมาสู่การทบทวน ตัวเองและนอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดการสร้างมิตร/สร้างเครือข่ายในการทำงาน ร่วมกันอีกด้วย

ในส่วนของประเด็นคำถามที่ว่าปัจจัยเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ชาว บ้านได้ร่วมกันสะท้อนว่า ปัจจัยที่จะนำไปสู่การดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์

ได้นั้นต้องเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในที่สำคัญคือการที่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ร่วมกันผ่านประสบการณ์ร่วมกันและความเป็นเครือญาติซึ่งเปรียบเสมือนจุดแข็งในการทำงาน ในการพูดคุยขอความร่วมมือต่างๆ โดยชาวบ้านในตำบลเนินปอแต่เดิมเป็นชาวลาวครั่งอาศัยอยู่ในประเทศลาวต่อมาได้อพยพมาพักอาศัยอยู่ที่ทับทันจังหวัดอุทัยธานีและสุดท้ายก็ได้ย้ายมาอาศัยยังตำบลเนินปอจังหวัดพิจิตรแห่งนี้ ซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่แห่งนี้มากกว่า 100 ปี นอกจากความเป็นเครือญาติที่อพยพย้ายมากกว่า 100 ปีแล้วพื้นที่แห่งนี้ยังมีการสร้างประวัติศาสตร์ร่วมกันในรูปของตำนานเรื่องเล่า ตาเถนกับยายซี ซึ่งเรื่องเล่าดังกล่าวได้กลายเป็นความเชื่อที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชาวบ้านและพื้นที่เนินปอแห่งนี้ และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเครือญาตินี้เองที่ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี ความไว้น้ำใจซึ่งกันและกันซึ่งแน่นอนว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานต่างๆ เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้

วิธีการและความสำเร็จของกิจกรรมที่ดำเนินมาก่อนโดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งถือกำเนิดมาตั้งแต่ปี 2525 และได้กลายเป็นกลุ่มหลักที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อประคับประคองการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ รวมถึงโรงสีสวัสดิการแห่งนี้เป็นด้วย โดยเป็นแหล่งทุนภายในชุมชนอีกทั้งวิธีการดำเนินงานความสำเร็จต่างๆ ได้กลายเป็นต้นแบบในการดำเนินงานและเป็นกำลังใจเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความมั่นใจ เกิดความเชื่อใจซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ สามารถดำเนินไปได้และได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี

ส่วนปัจจัยภายนอกเองก็มีส่วนดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการเข้ามาศึกษาดูงาน หรือการที่ชุมชนไปศึกษาดูงานที่อื่น และการเข้ามาของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ก่อให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ๆ รวมถึงการให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณการดำเนินงานต่างๆ หรือแม้แต่การส่งเสริมให้ไปดำเนินกิจกรรมภายนอกพื้นที่ก็ล้วนเป็นกำลังใจในการทำงานให้แก่คนในชุมชน

ทั้งนี้ชาวบ้านได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของ กลุ่มไม่ให้ไปตามเป้าหมายว่า หากการดำเนินงานของกลุ่มจะไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็เพราะเกิดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคดังนี้

1. นโยบายของรัฐ (เรื่องการรับจำนำข้าว) เนื่องจากโรงสีชุมชนตำบลเนินปอเป็นโรงสีขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถออกไปประทวนเพื่อรับจำนำข้าวจากชาวบ้านในชุมชนได้ ทำให้ชาวบ้านต้องนำข้าวไปจำนำกับโรงสีเอกชนซึ่งบางครั้งก็ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้า

2. ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพ เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ทำงานอยู่มีสภาพเสื่อมโทรมและเก่ามาก อีกทั้งกำลังการผลิตก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการสีของชาวบ้าน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการสีข้าวของชาวบ้านได้ทำให้บางครั้งชาวบ้านต้องนำข้าวไปสีที่โรงสีเอกชนซึ่งชาวบ้านก็จะถูกกดราคา และไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องของค่าจ้างและราคา

3. ขาดเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน โดยจากความต้องการที่จะขยายกำลังการผลิตจาก 4.5 ตัน/วัน เป็น 30 ตัน/วันทำให้ชาวบ้านต้องแสวงหาแหล่งทุนให้ดอกเบี้ยยต่ำ โดยในตอนแรกได้ยื่นขอต่อ ธกส. ไปแต่ปรากฏว่ามีดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 6 บาท ต่อปี ชาวบ้านจึงได้หันมาทำเรื่องยื่นขอต่อกองทุนฟื้นฟูซึ่งคิดอัตราดอกเบี้ยเพียง ร้อยละ 1 บาท ต่อปี โดยยื่นขอกู้เป็นเงิน 60 ล้านบาท เพื่อนำเงินมาขยายโรงสีให้มีกำลังการผลิตวันละ 30 ตัน

นอกจากประเด็นคำถามในช่วงต้นที่ชาวบ้านได้ร่วมกันสะท้อนถึงทิศทางการดำเนินงานของโรงสีสวัสดิการชุมชนอันเป็นภาพแห่งความสำเร็จในระดับพื้นที่แล้ว ชาวบ้านยังได้ร่วมกันถกและอภิปรายถึงแนวทางในการบูรณาการกิจกรรม/การดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

ในประเด็นคำถามที่ว่า จะทำอะไรทำให้กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการอยู่เกิดการบูรณาการงานด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมสวัสดิการเพิ่มเติม หรือมีการขยายขอบเขตการทำงานที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ในประเด็นนี้ชาวบ้านได้ร่วมกันสะท้อนว่าหากจะทำให้เกิดการบูรณาการหรือการขยายพื้นที่การดำเนินงานให้กว้างขวางออกไปนั้น จำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้

• ศึกษาดูงาน

ชาวบ้านตำบลเนินปอเชื่อว่าการจะเริ่มทำงานอะไรนั้น การศึกษาดูงานจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะจะทำให้เราเกิดการเรียนรู้

เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนอื่น นำมาปรับประยุกต์ใช้และสามารถนำมาต่อยอดขยายกิจกรรมที่เราดำเนินอยู่ได้ โดยชาวบ้านได้บอกว่าแม้ชุมชนเนินปอจะประสบความสำเร็จแล้ว มีคนมาดูงานเรามากมาย แต่อย่างไรก็ดี การไปศึกษาดูงานพื้นที่อื่นก็ยังเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการเพิ่มเติมและต่อยอดประสบการณ์ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของแต่ละพื้นที่อีกด้วย

● มีการจัดตั้งประชาคมและทำแผนแม่บทชุมชน

การจัดตั้งประชาคมนับว่ามีความสำคัญมากเพราะจะเป็นกระบวนการในการระดมคนในชุมชนมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาชุมชนของตน โดยการจัดตั้งประชาคมนั้น ควรเกิดขึ้นและจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง อีกทั้งเมื่อมีการจัดตั้งประชาคมแล้วควรจะมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน เพราะแผนแม่บทชุมชนจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้เราทราบถึงข้อมูลของชุมชนในทุกมิติ ทำให้เรารู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ปัญหาและความต้องการของชุมชน อันจะนำมาสู่การวางแผนเพื่อแก้ไขและพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่นของตนได้

● มีการพัฒนาคน ไร่ ไร่ และให้โอกาสในการทำงาน พัฒนาจากความผิดพลาด

สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านตำบลเนินปอได้กล่าวไว้เพื่อเป็นข้อคิดสำหรับพื้นที่อื่นในการที่จะดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสิ่งสำคัญคือ การไว้ใจซึ่งกันและกันของคนในชุมชน การให้โอกาสแก่ชาวบ้านในการทำงานบนฐานคิดที่ว่าไม่มีใครเก่งมาตั้งแต่เกิด ทุกคนย่อมต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น การให้โอกาสในการทำงานจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากความผิดพลาดหรือจากความไม่รู้ เพราะเมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นหรือประสบกับปัญหาเราควรแก้ไขวิกฤติให้เป็นโอกาส หากเป็นเรื่องที่ไม่รู้ว่าจะด้วยเพราะขาดประสบการณ์เราก็เรียนรู้/แสวงหาจากผู้รู้

● การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการต้องมีความโปร่งใสและให้ทุกคนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการตรวจสอบผลการดำเนินงานที่มีความโปร่งใส ชาวบ้านเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นหัวใจหลักในการทำให้การทำงานประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ได้

นอกจากกิจกรรมที่กล่าวมาที่จำเป็นจะต้องสร้างให้มีขึ้นในพื้นที่ชุมชนต่างๆ แล้วภาคส่วนต่างๆ ก็ต้องมีบทบาทในการเข้ามาหนุนเสริมการดำเนินงาน โดยอาจแบ่งบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

● การหนุนเสริมจากภาครัฐ

ในส่วนของการหนุนเสริมการดำเนินงานหรือการบูรณาการงานของชุมชนนั้น ชาวบ้านเห็นว่าควรเป็นไปในส่วนของการให้ความรู้และการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านได้เน้นย้ำว่าการจะเริ่มดำเนินงานหรือกิจกรรมในชุมชนนั้นหากจะประสบความสำเร็จได้นั้นการทำงานควรเริ่มจากการมองทุนในชุมชนและนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งน่าจะมีความสำคัญมากกว่าการแสวงหาทุนจากภายนอกเพียงอย่างเดียวเพราะชุมชนเนินปอเองก็ได้รับประสบการณ์จากการก่อตั้งโรงสีชุมชนหลายแห่งที่ถือกำเนิดมาพร้อมกันแต่ต้องปิดกิจการลง อันเนื่องมาจากการการไม่แสวงหาทุนทั้งทุนความรู้ ทุนบุคลากรในพื้นที่เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอด

อย่างไรก็ดีชาวบ้านได้กล่าวว่าชาวบ้านเองเคยได้มีการขยายเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวบ้านในจังหวัดพัทลุงตามนโยบายของภาครัฐซึ่งเป็นการนำข่าวสารจากจังหวัดพัทลุงไปแลกเปลี่ยนผลไม้ของจังหวัดพัทลุงแต่การดำเนินงานในครั้งนั้นไม่เกิดผลและในที่สุดก็ได้ยกเลิกไป อันเนื่องมาจากระยะทางที่ไกลและการเสื่อมคุณภาพของผลไม้ที่เน่าเสียง่าย ดังนั้น เมื่อต้องขนส่งเป็นระยะทางไกลและใช้เวลานานทำให้ผลไม้ที่ได้รับไม่มีคุณภาพ ดังนั้น นี่จึงเป็นประสบการณ์ที่ชาวบ้านได้ถ่ายทอดถึงความพยายามในการบูรณาการการทำงานการเชื่อมโยงภาคีในระดับพื้นที่¹¹

แต่กระนั้นเองชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเนินปอล้วนมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานของภาครัฐทั้งในส่วนกลางและในระดับท้องถิ่น โดยสะท้อนผ่านการให้

11 แต่อย่างไรก็ดีเป็นที่สังเกตว่าเมื่อถามถึงการนำแนวคิดดังกล่าวมาบูรณาการหรือทำในพื้นที่ใกล้เคียงหรือในพื้นที่ภาคเหนือชาวบ้านต่างเห็นว่านโยบายการบูรณาการเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าไม่สามารถทำได้เนื่องจากในพื้นที่ใกล้เคียงล้วนมีสินค้าหรือมีการผลิตซ้ำเหมือนกัน

ความร่วมมือกับภาครัฐหรือหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่ผ่านมาทางหน่วยงานต่างๆ ได้เข้าไปหนุนเสริม เช่นทางผู้ว่าฯ และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (สสว.) ได้เข้าไปส่งเสริมให้เกิดการตั้งประชาคมการสร้างเครือข่าย การถอดบทเรียนหรือแม้แต่การจัดเวทีวิชาการต่างๆ ที่มีการเชิญชาวบ้านไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วย อันเสมือนเป็นการเปิดรับและให้การยอมรับการทำงานแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันสนับสนุนและเป็นบุคคลที่ชาวบ้านสามารถพึ่งพิงในการประสานงานหรือขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือต่างๆ ได้อีกด้วย

● การหนุนเสริมจากภาคเอกชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ในส่วนของการหนุนเสริมจากภาคเอกชนชาวบ้านต้องการให้ NGOs ทำหน้าที่ในการรับฟังความเห็นของชาวบ้านและมีบทบาทในการประสานความเข้าใจของคนในแต่ละพื้นที่รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ในการดำเนินงานต่างๆ โดยเฉพาะการเข้ามาสนับสนุนในเรื่องการของการจัดการน้ำระหว่างคนต้นน้ำและคนปลายน้ำ

เนื่องจากชุมชนเนินปอมีประชากรส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพทำนา ดังนั้นเรื่องการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง และการมีปริมาณน้ำมากในบางฤดูจนเกิดภาวะน้ำท่วม ซึ่งล้วนส่งผลให้ข้าวซึ่งเป็นผลผลิตและอาชีพหลักของชาวบ้านได้รับผลกระทบอย่างมาก ชาวบ้านจึงต้องการให้มีการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น แต่ที่ผ่านมาระยะที่ระหว่างคนต้นน้ำที่ต้องการอนุรักษ์ป่าสักไว้และคนปลายน้ำที่ไม่ต้องการให้เกิดภาวะน้ำท่วมขังยังหาข้อยุติไม่ได้ โดยชาวบ้านกล่าวว่าที่ผ่านมา NGOs จะเข้ามาในฐานะคนที่สนับสนุนการอนุรักษ์ป่าสัก แต่ทั้งนี้ชาวบ้านอยากให้ NGOs เปิดใจรับฟังความเห็นและความต้องการของคนปลายน้ำ พร้อมทั้งเป็นคนกลางที่จะประสานความต้องการในเรื่องของการจัดการน้ำให้กับทั้งสองฝ่าย อีกทั้งภาคเอกชนเองก็น่าจะมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ในการดำเนินงานดังกล่าวด้วย

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

จากข้อสังเกตบางประเด็นเบื้องต้นซึ่งได้แทรกอยู่ในเชิงอรรถต่างๆ ข้าพเจ้ายังได้มีข้อสังเกตบางประเด็นเพิ่มเติมจากการที่ได้สัมภาษณ์พูดคุยดังนี้

● การที่กรรมการของโรงสีชุมชนมักเป็นชุดเดียวกับคณะกรรมการที่บริหารในอีกหลายกลุ่มนั้นอาจมีทั้งข้อดีและข้อเสียในคราวเดียวกัน ข้อดีคือการที่คณะกรรมการเหล่านั้นมีประสบการณ์ในการทำงานและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ รวมถึงประหยัดงบประมาณในการศึกษาดูงานเพราะเมื่อไปศึกษาดูงานก็อาจทำให้เกิดการเรียนรู้และบูรณาการงานได้ในหลายมิติในคราวเดียวกัน แต่ข้อเสียคือ อาจไม่นำมาซึ่งความคิดใหม่ เพราะในแต่ละกลุ่มอาจมีสายงานหรือการทำงานที่แตกต่างหลากหลายได้แต่หากมีคณะกรรมการชุดเดียวกันนั้นแนวทางการดำเนินงานก็อาจไม่ขยายหรือเกิดแนวทางใหม่ๆ อีกทั้งยังอาจกลายเป็นการผูกขาดอำนาจและสร้างกลุ่มอิทธิพลขึ้นมาในชุมชนได้ โดยถึงแม้จะมีการสร้างกระบวนการตรวจสอบที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมหรือถ่วงดุลแต่ชาวบ้านเองก็เกิดความเกรงอกเกรงใจกลุ่มผู้นำอยู่มาก โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มผู้นำเหล่านั้นนอกจากจะเป็นหัวหน้า เป็นกรรมการกลุ่มต่างๆ ของชุมชนแล้วยังมีบทบาทในการเมืองระดับท้องถิ่นและมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติด้วย

● การมีคนในชุมชนที่ทำงานในเทศบาลหรือในระดับท้องถิ่นหรือแม้แต่การไปเป็นคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการในสายงานต่างๆ ทั้งในระดับท้องที่หรือในระดับจังหวัดก็ตามนั้น ย่อมส่งผลดีในการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายๆ ด้านของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันการกระทำเช่นนี้ก็อาจส่งผลหรือเป็นการลดทอนโอกาสของชุมชนอื่นหรือพื้นที่อื่นที่ไม่มีคนเข้าไปเป็นคณะกรรมการหรือมีความสัมพันธ์ส่วนตัวในระดับสูง

● รูปแบบหรือแนวทางการสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ในการดำเนินงานของกลุ่มนั้นยังไม่มีชัดเจนเท่าที่ควรและเป็นที่สังเกตว่าชุมชนยังอาจขาดการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่หรือคนที่ออกไปศึกษาไปทำงานนอกชุมชนให้กลับมาใช้ความรู้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาต่อยอดกิจกรรมของชุมชน

● ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติของคนในชุมชนแม้จะเป็นข้อดีที่ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจการช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ง่ายเป็นข้อดีที่เป็นจุดแข็งในการพัฒนาพื้นที่หรือท้องที่ แต่น่าจะมีการตั้งคำถามต่อไปว่าแล้วถ้าเกิดไม่มีความ

สัมพันธ์เชิงเครือญาติเหล่านี้ หรือไม่มีความเข้มแข็งเท่านี้การรวมตัวกันเช่นนี้จะสามารถเกิดขึ้นได้หรือไม่

- และแม้ดูเหมือนชาวบ้านจะทราบดีว่าการบริหารงานของคณะกรรมการที่เน้นหนักหรือเห็นแก่ความเป็นเครือญาติจะนำมาซึ่งความไม่พอใจและอาจก่อให้เกิดปัญหาในความเชื่อใจและการให้ความร่วมมือของชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ แต่หากพิจารณาถึงตัวบุคคลในโครงสร้างการบริหารของกลุ่มโรงสีจะพบว่ามีคนที่มีนามสกุลเดียวกันเป็นคณะกรรมการบริหารจำนวนมาก¹²

- แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่น่าชื่นชมคือการพยายามเรียนรู้จากความผิดพลาดของพื้นที่อื่นและนำมาสร้างแนวทางป้องกันรวมถึงนำเสนอประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ปรับเปลี่ยนได้ดี

- น่าจะมีการประสานความร่วมมือของแต่ละหมู่บ้านที่เข้มแข็งกว่านี้ และน่าจะมีการเชื่อมโยง/ประสานวิธีการทำงานร่วมกัน เนื่องจากปัจจุบันได้เกิดโรงสีข้าวขนาดกำลังการผลิต 1 ตัน/วัน ในหมู่ 4 และ หมู่ 8 ซึ่งเป็นโรงสีขนาดเล็กที่เพิ่งเปิดกิจการและน่าจะได้มีการพูดคุยประสานการทำงานในฐานะตัวอย่างหรือต้นแบบการดำเนินงานได้ดีเพราะอยู่ในพื้นที่ตำบลเดียวกัน แต่จากการสังเกตจากการสัมภาษณ์พบว่าการประสานหรือพูดคุยกันมีน้อยมาก ซึ่งคงจะเป็นการดีหากมีการเชื่อมโยงการทำงาน วิธีการ และบูรณาการการทำงานให้สอดคล้องกัน

- คณะกรรมการที่ทำงานในกลุ่มโรงสีสวัสดิการชุมชนยังไม่มีกำหนดวาระการทำงานและยังไม่มีวิสัยทัศน์ว่าจะกำหนดวาระการทำงานจึงน่าเป็นห่วงในเรื่องของการสร้างอิทธิพลการผูกขาดอำนาจและอาจทำให้แนวทางการทำงานไม่เกิดรูปแบบใหม่ๆ เท่าที่ควร ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในประเด็นข้างต้น

12 ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันและมีตระกูลใหญ่ๆ เพียงไม่กี่ตระกูลทำให้มีนามสกุลที่ซ้ำกันก็เป็นได้

ภาคผนวก ข. รายชื่อคณะกรรมการและทีมวิทยากร

คณะกรรมการจากสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1. นายสำเริง แก้วน้อย	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. นางสาวพิมพ์มล พลเวียง	ผู้อำนวยการกลุ่มการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม
3. นางสาวนงชนก วิมลมาศ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
4. นางทัศนีย์ กมลสถานนท์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
5. นางจันทร์ฉาย แยมอยู่	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
6. นางวรรณภา นวลย่อง	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
7. นางสาวอมรารักษ์ ตันติวิภาส	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
8. นางสาวญาณกร พิษยานิน	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
9. นายพีระ เนตรวีระ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล
10. นายพิทยาพงษ์ กิตติบุตร	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

รายชื่อคณะวิทยากร

1. ดร. ไพรัช บวรสมพงษ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ดร. สมศรี ศิริขวัญชัย	นักวิชาการอิสระ

3. ดร. สุภาภรณ์ สงค์ประชา	นักวิชาการอิสระ
4. ดร. ชลัช กลิ่นอุบล	นักวิชาการอิสระ

รายชื่อผู้ช่วยคณะวิทยากร

1. น.ส. จุฑามาศ จ้อยจุมพจน์	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. น.ส. ชุติ ใจดี	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. น.ส. วินิตชยา พรหมสวณา	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. น.ส. นัชชา กองอังกาพ	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. น.ส. ขวัญตา เสกทวีลาภ	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. น.ส. ณัฐยา ธีรญาณีอิวิวัฒน์	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. น.ส. ปัจฉิมา พบพิช	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. นาย เจษฎา เนตะวงษ์	ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการฯ เวทีพื้นที่ภาคเหนือ

นางสาวอมรารักษ์ ตันติวิภาส นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

ภาคผนวก ก. กำหนดการและปฏิเข้าร่วมประชุม

กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
“เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคม
และสวัสดิการสังคม”

วันที่ ๗-๘ เมษายน ๒๕๕๒
ณ โรงแรมฟรายเดย์ จังหวัดอุดรธานี

วันอังคารที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๒

เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๕ น.

ลงทะเบียน

๑๐.๑๕ - ๑๐.๓๐ น.

กล่าวเปิดการประชุม

โดย นายสำเริง แก้วน้อย

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์

๑๐.๓๐ - ๑๒.๓๐ น.

การนำเสนอ สถานการณ์การดำเนินงาน
ด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม
ในพื้นที่ภาคเหนือ”

โดย ดร. ไพรัช บวรสมพงษ์ และคณะอาจารย์
ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

๑๒.๓๐ - ๑๓.๓๐ น.

พักรับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๓๐ - ๑๗.๓๐ น.

การประชุมกลุ่มย่อย (๘ กลุ่ม) เพื่อพิจารณา
ในประเด็น ดังนี้

๑. ทบทวนการทำงาน : จุดเริ่มต้น ที่มาของ
การดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการสังคม

๒. ถอดบทเรียนการทำงานที่เกิดขึ้น :
กระบวนการดำเนินการ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

๑๘.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.
๑๙.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

วันพุธที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๒

เวลา ๐๗.๐๐ - ๐๘.๐๐ น.
๐๙.๐๐ - ๑๐.๐๐ น.

๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.
๑๓.๐๐-๑๔.๓๐ น.

๑๔.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.

๓. ค้นหาเงื่อนไข/ปัจจัยความสำเร็จ
โดย ทีมวิทยากรกระบวนการ
พักรับประทานอาหารเย็น
สรุปบทเรียนร่วมกันของคณะทำงานพร้อมการ
ตั้งข้อสังเกต (After Action Review : AAR)

รับประทานอาหารเช้า
การนำเสนอผลการประชุม :
“ภาพรวมการถอดบทเรียน”
โดย ดร. ไพรัช บวรสมพงษ์
อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง
“แนวทางการบูรณาการการจัดสวัสดิการ :
รูปแบบและวิธีการส่งเสริมสนับสนุน
การดำเนินการด้านการพัฒนาสังคม
และการสวัสดิการ”
โดย ดร. ไพรัช บวรสมพงษ์
ดร. สมศรี ศิริขวัญชัย
ดร. สุภาภรณ์ สงค์ประชา
ดร. ชลัช กลินอุบล
พักรับประทานอาหารกลางวัน
ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง “แนวทางการ
บูรณาการการจัดสวัสดิการฯ” (ต่อ)
สรุปภาพรวมผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ
โดย ดร. ไพรัช บวรสมพงษ์และคณะ

ปิดการประชุม/เดินทางกลับ

หมายเหตุ รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่มภายในห้องประชุม ในช่วงเวลา
๑๐.๓๐-๑๐.๔๕ น. และเวลา ๑๕.๐๐-๑๕.๑๕ น.

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดลำปาง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นางนงลักษณ์ สุขมั่นคง	นักพัฒนาลังคมชำนาญการ	สนง.พมจ.ลำปาง	
๒	นายปิยะพล เอี่ยมสมบูรณ์	เจ้าหน้าที่นิติกร	สนง.พมจ.ลำปาง	
๓	นายบุญเป็ง ดอกแจ้ง	กรรมการเครือข่ายชุมชน	ชุมชนหัวเมือง	
๔	นางสาวสุรี สอนน้อม	กรรมการ	เครือข่ายชุมชน	
๕	นายสุวัจน์ ปัญญา	กรรมการ	สหกรณ์เครดิตยูเนียน	
๖	นายเนตร กองสิน	สมาชิก	สหกรณ์เครดิตยูเนียน	
๗	นายพนพล กองสิน	สมาชิก	สหกรณ์เครดิตยูเนียน	
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดเชียงใหม่				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นายชูเดช มหากุณี	จพง. จุฬาราชมนตรี	สนง.พมจ.เชียงใหม่	๐๘ ๑๓๘๗ ๑๗๐๑
๒	นายประพันธ์ ยาภูมิ	รองนายก อบต.	อบต.บ้านโป่ง	๐๘ ๖๑๘๙ ๕๕๔๗

๓	นางสาวจิราภรณ์ เมธีไธสง	นักวิชาการศึกษา	อบต. บ้านโป่ง	๐๘ ๐๑๒๐ ๙๖๖๒
๔	นายสมชาย จันทร์ผิง	กรรมการ	กองทุนชุมชน ต.บ้านโป่ง	๐๘ ๖๑๑๕ ๐๙๕๗
๕	นางพรพรรณ ทาวงค์	กรรมการ	กองทุนชุมชน ต.บ้านโป่ง	๐๘ ๔๓๖๓ ๘๒๒๘
๖	นายดวงดี วิชาคำ	กรรมการ	กองทุนชุมชน ต.บ้านโป่ง	๐๘ ๙๐๖๗ ๗๗๕๕
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดอุดรธานี				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นางประภา วรปัญญา	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	สนง.พมจ.อุดรธานี	๐ ๕๕๔๔ ๒๘๐๕
๒	นางฉวีวรรณ คัมภีร์คุปต์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	สนง.พมจ.อุดรธานี	๐๘ ๙๙๐๗ ๘๘๖๗
๓	นางกฤษณา เป้าพาล	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	สนง.พมจ.อุดรธานี	๐๘ ๖๖๘๑ ๒๔๘๖
๔	นายเสียบ สวัสดิ์	คณะทำงานแผนแม่บท ฯ	ที่บ้านเลี้ยว	๐๘ ๙๕๖๖ ๔๑๕๗
๕	นางนงนุชเยาว์ ทาต่อ	คณะทำงานแผนแม่บท ฯ	ที่บ้านเลี้ยว	๐๘ ๔๘๑๗ ๕๘๖๖
๖	นางสายทอง นอมี	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ที่บ้านเลี้ยว	๐๘ ๗๒๐๖ ๙๑๕๗
๗	นางราตรี ผาสุข	เลขาธิการองค์กรชุมชน	ที่บ้านเลี้ยว	๐๘ ๗๘๔๖ ๕๘๐๙
๘	นายเมธี พันเสา	คณะทำงาน ฯ	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๒๒๒๕ ๓๙๒๗

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดอุดรธานี

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๙	นายไกรสร สักการะ	รองประธานเครือข่าย ฯ	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๗๘๔๔ ๐๖๓๗
๑๐	นายสมชาติ อินป	ผู้ประสานงานเครือข่าย ฯ	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๐๑๘๘ ๙๐๑๗
๑๑	นายสำริง เกตุนิล	ผู้ประสานงานเครือข่าย ฯ	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๗๘๙๔ ๖๔๕๖
๑๒	นายสมหวัง เอี่ยมจันท	คณะทำงาน	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๗๒๑๒ ๙๑๔๔
๑๓	นายสมาน ขอบธรรม	คณะทำงาน	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๖๕๙๐ ๗๔๔๗
๑๔	นายประสิทธิ์ จันทร์ดี	คณะทำงาน	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๗๐๘๖ ๓๓๖๙
๑๕	นายเอกรัตน์ สีกา	คณะทำงาน	ต.บ้านนาขาม	๐๘ ๔๔๔๕ ๒๓๔๘
๑๖	นางพรวิจิ ปะนะที	ผู้ประสานงานองค์กรชุมชน	องค์กรชุมชน	๐๘ ๙๕๖๔ ๒๑๒๗
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดพิจิตร				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นายประยุทธ์ เต้าแก้ว	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	สนง.พมจ.พิจิตร	๐๘ ๓๖๒๙ ๗๗๗๐

๒	นางสุวิสา มณีฉาย	นักพัฒนาการเด็ก	สนง.พมจ.พิจิตร	๐๘ ๕๖๖๑ ๑๑๓๐
๓	นายบุญชู หมอมีดี	เลขานุการโรงสีชุมชน	ต.เนินปอ	๐๘ ๖๒๐๔ ๙๕๕๔
๔	นายเลอศักดิ์ คชสิทธิ์	ที่ปรึกษาโรงสีชุมชน	ต.เนินปอ	๐๘ ๙๖๔๔ ๔๐๒๖
๕	นายสุนทร มัจฉิม	รองประธานโรงสีสวัสดิการชุมชน	โรงสีสวัสดิการชุมชน ต.เนินปอ	๐๘ ๙๙๕๑ ๕๔๒๗
๖	นางลำไย มะลิมาตร	กรรมการโรงสีสวัสดิการชุมชน	โรงสีสวัสดิการชุมชน ต.เนินปอ	๐๘ ๖๙๓๕ ๘๑๓๗
๗	นางสมปурณ อ่อนจันทร์	ฝ่ายตรวจสอบกิจการโรงสีชุมชน	โรงสีสวัสดิการชุมชน ต.เนินปอ	๐๘ ๙๗๐๕ ๖๒๐๔
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดน่าน				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	น.สมนวีร์ หมวกพิกุล	นักพัฒนาการเด็ก	สนง.พมจ.น่าน	๐๘ ๑๔๙๕ ๙๕๐๔
๒	นายชีวิน วีระชาติพิทักษ์ชน	จนท.โครงการ ป้องกัน การกระทำรุนแรง	สนง.พมจ.น่าน	๐๘ ๑๗๑๒ ๓๐๑๘
๓	นายวิทยา เสนามน	กรรมการ	สถาบันการเงินชุมชน ฯ	
๔	นางสาลี พะภูมิษฐ์	กรรมการ	สถาบันการเงินชุมชน ฯ	๐๘ ๖๐๙๐ ๔๙๕๙
๕	นายอำนาจ กองจอน	รองประธาน ฯ	สถาบันการเงินชุมชน ฯ	๐๘ ๖๑๘๐ ๔๒๙๘

๖	นางคำหล้า เพ็งเทา	เจริญฤกษ์	สภาชุมชนปากทำ	๐๘ ๙๘๙๙ ๕๘๘๓
๗	นางโกศล ธรรมรงค์	กรรมการ	สภาชุมชนปากทำ	๐๘ ๗๒๐๕ ๓๓๗๒
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดเชียงใหม่				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นายสมเกียรติ สมบูรณ์จร	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคม	สนง.พมจ.เชียงใหม่	
๒	นายสุชาติ นวลันตา	ลูกจ้าง	สนง.พมจ.เชียงใหม่	
๓	นางวิรัตน์ ชื่นใจ	เลขานายกเทศบาล ต.จอมทอง	เทศบาล ต.จอมทอง	
๔	นายวรุดิ ก้อนสุรินทร์	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๙	ต.จอมทอง	
๕	นายสุคำ โตแก้ว	แกนนำชุมชน	ต.จอมทอง	
๖	นายรุ่งสุริยา เชียงชีระ	อนุกรรมการ ฯ จ.เชียงใหม่	ต.จอมทอง	
๗	นางพรพรรณ ชุมภูศรี	สมาชิกสภาเทศบาล	ต.จอมทอง	
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดพิษณุโลก				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นายสมาน พลอยประดับ	นักพัฒนาสังคมชำนาญงาน	สนง.พมจ.พิษณุโลก	๐๘ ๑๗๘๕ ๕๙๓๖

๒	นายชัยศักดิ์ ไชยสอน	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญการ	สนง.พมจ.พิษณุโลก	๐๘ ๖๖๓๔ ๕๕๕๖
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นายสมศักดิ์ พันทวี	พนักงานบริการอัตราส่วน	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๘	๐ ๓๖๔๔ ๙๘๘๔
๒	นายบรรจง อันสนธิ์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๙	๐ ๕๕๔๐ ๖๐๐๙
๓	นายประทีป มูลเถา	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐	๐ ๕๓๑๑ ๒๔๘๕-๖ ๐๘ ๑๑๖๗ ๓๔๔๒
๔	นายดิติชัย จันทรรดา	กลุ่มส่งเสริมฯ เครือข่าย	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐	๐๘ ๔๐๔๒ ๐๕๔๓
รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจากสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	โทรศัพท์
๑	นายสำเริง แก้วน้อย	ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๗๒๕
๒	น.ส.พิมพ์มล พลเวียง	ผู้อำนวยการกลุ่มการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๗๒๙

๓	น.ส.นงชนก วัฒนาศ	นักพัฒนาศักยภาพชำนาญการพิเศษ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๐
๔	นางทัศนีย์ กมลสถานนท์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๐
๕	นางจันทิรา งามอยู่	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๐
๖	นางวรรณภา นวลย่อง	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๒
๗	น.ส.อมรภรณ์ ตันติวิภาส	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๒
๘	น.ส.ญาณกร พิษญานิน	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๒
๑๐	นายพีระ เนตรวีระ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๒
๑๑	นายพิทยาพงษ์ กิตติบุตร	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๘๖๒
๑๒	นายมงคล เกิดแสง	พนักงานขับรถ	สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐ ๒๓๐๖ ๘๗๒๗

โครงการ “การส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒

๑. หลักการและเหตุผล

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ทำให้ตกเป็นผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ที่มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมของภาครัฐที่ผ่านมา ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม ในปัจจุบันการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมมีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดสวัสดิการโดยชุมชน การจัดสวัสดิการท้องถิ่น ฯลฯ และภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมหลายหน่วยงานและองค์กรที่ได้ดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งในเชิงประเด็นปัญหา และเชิงพื้นที่ แต่กลไกการดำเนินงานของหน่วยงานและองค์กรดังกล่าว ยังไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคม การสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ รวมทั้งการพัฒนางานด้านความมั่นคงของมนุษย์ ในภาพรวมของประเทศ ประกอบกับแผนปฏิบัติการ ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๔) ของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ให้ทันต่อพลวัตของสังคม ข้อ ๑.๔ มีระบบและกลไกการบูรณาการการเข้าถึงสวัสดิการสังคม โดยมีเป้าประสงค์คือ มีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ตอบสนองต่อความมั่นคงของมนุษย์

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนากลไกการบูรณาการในการพัฒนาสังคม และจัดสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดการประสานเชื่อมโยง และบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันทั้งในเชิงประเด็นปัญหา และเชิงพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม และสอดคล้องกับภารกิจนโยบายและแผนปฏิบัติการของกระทรวง จึงได้จัดทำโครงการ “การส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ” ในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ โดยผลจากการศึกษาและการประชุม จะเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบและกลไกการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาสังคม ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกันในการ บูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๒.๒ เพื่อศึกษากลไกการบูรณาการด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๓. วิธีการดำเนินการ

๓.๑ ทบทวน และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม

๓.๒ ประชุมคณะทำงานเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่และการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓ สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔ ประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ ประชุมผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ ๕ ภาค เพื่อศึกษาข้อมูลในพื้นที่

๓.๖ ประสานงานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการเขตในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อพิจารณาคัดเลือกบุคลากรที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากเครือข่ายทุกภาคส่วน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

๓.๗ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- การบรรยาย อภิปรายให้ความรู้และประสบการณ์ในการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการประชุม
- การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อค้นหาแนวทาง วิธีการ การบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๓.๘ จัดทำรายงานสรุป และสังเคราะห์ชุดองค์ความรู้ด้านการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคม และการจัดสวัสดิการสังคม

๔. พื้นที่ดำเนินการ

- ดำเนินการในพื้นที่ ๕ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

๕. กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุม

- ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ประชาชน ผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล) องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่ ๕ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการแบ่งการจัดประชุมเป็น ๕ ครั้งๆ ละ ๖๐ คน รวม ๓๐๐ คน

๖. ระยะเวลาดำเนินการ

ดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๕๒ (เดือนมกราคม-กันยายน ๒๕๕๒)

๗. งบประมาณดำเนินการ

โดยใช้ประมาณ ปี ๒๕๕๒ ของสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน ๑,๙๘๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านเก้าแสนแปดหมื่นบาทถ้วน)

๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๘.๑ ผู้เข้าประชุมได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ในการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๘.๒ ได้แนวทางในการบูรณาการกลไกการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๘.๓ กลไกการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมทุกภาคส่วน สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างเป็นระบบ

๙. ตัวชี้วัดโครงการ

๙.๑ จำนวนการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ครบทุกภูมิภาค (๕ ภาค) ในด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๙.๒ ร้อยละของผู้เข้าร่วมประชุมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๙.๓ จำนวนชุดองค์ความรู้ด้านการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๑๐. wawlit ของโครงการ

๑๐.๑ ได้เอกสารวิชาการ เกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๑๐.๒ ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้ และประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

๑๑. ผลลัพธ์ของโครงการ

- ได้แนวทางในการบูรณาการกลไกด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหาร และเพื่อให้ทุกภาคส่วนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาสังคม

๑๒. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- กลุ่มการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ส.//สช.

สำเร็จ แก้วน้อย

ผู้เสนอโครงการ

(นายสำเร็จ แก้วน้อย)

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

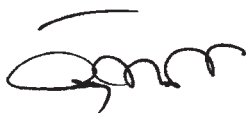

อุบล หลิมสกุล

ผู้เห็นชอบโครงการ

(นางอุบล หลิมสกุล)

รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วัลลภ พลอยทับทิม

ผู้อนุมัติโครงการ

(นายวัลลภ พลอยทับทิม)

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์